

ಕೈಲಾಸಂ ಕಲ್ಪನೆ
ಶಂ ಬ ರ ನ ಶೃಂ ಗಾ ರ

ಅಥ್ವಾ

ಮಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಮಟ್ಟು

ಅಥ್ವಾ

ಹಾಡುಗಳ ಮೆಳಿಕರಣ

ಒಟ್ಟುನಲ್ಲಿ

ವಿವಿಧ ವಿನೋದದ್ವಾರಾಳಿ

ಬಿ. ಎಸ್. ರಾಮರಾವ್

ಕೈಲಾಸಂ ಕಲ್ಪನೇ
ಶಂಭುರನ ಶೃಂಗಾರ

ಅಥ್ವಾ

ಮಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಮಟ್ಟು

ಅಥ್ವಾ

ಹಾಡುಗಳ ಹುಳಿಕರಣೆ

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ

ವಿವಿಧ ವಿನೋದವಾಳಿ

ಬರೆಹ-ಪ್ರಕಟಣೆ

ಬಿ. ಎಸ್. ರಾಮರಾವ್

೨೦೮/ಬಿ ೩೫ ನೆಯ ಕ್ರಾಸ್, ೪ ನೆಯ ಬ್ಲಾಕ್,
ಜಯನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-೧೧

ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ ೧೯೫೧

ನಗುವ-ನಂದ ಪಾರಪತ್ತಿ ಕೆಯ ದೀವಾವಳಿ ವಿರೇಷ ಸಂಚಿಕೆ

ಸಂಪಾದಕ . ಬಿ. ರಂಗನಾಥರಾವ್ } ಪುಟ ೯೫
ಸಂಚಾಲಕ : ರಾಘವೇಂದ್ರ } ರಿಂದ ೧೧೯

ಇದೀಗ ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ ಬೇರೆ ಹೊತ್ತಿಗೆಯಾಗಿ ೨೦ ವರುಷ ಕಳೆದ
೧೯೭೧ ನವೆಂಬರು ಕೈಲಾಸಂ ೨೫ ನೆಯ ಪ್ರಣ್ಯತಿಧಿಯಂದು

ಕಾಪಿರೈಟ್ : ಕೈಲಾಸಂ

ಬೆಲೆ : ಎರಡೂವರೆ ರೂಪಾಯಿ

ಮುದ್ರಣ :

ಶ್ರೀ ಶಂಕರ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ವರ್ಕ್ಸ್,
ಜಯನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-11

[ಕೊನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿನ ಎರಡು ಲೇಖನಗಳು, “ಬಿ. ವಿ. ಕೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಿ (ಮುರಲಿ)”, ಮತ್ತು “ಸಂಪಾದಕ” ರಿಂದ ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ದಿನಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೫೪ ನೆಯ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದವು. ಆ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕರು ಮಾನ್ಯ ಶ್ರೀ ಟಿ. ಎನ್. ರಾಮಚಂದ್ರರಾಯರ courtesy ಇಂದ ಇಲ್ಲಿ ವುನಃ ಮುದ್ರಿಸಿದೆ.

ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆಗಿಂದೇ ಬರೆದ ಇನ್ನೆರಡು ಲೇಖನ ಶ್ರೀ ಹೆಚ್. ವಿ. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಕೆ. ಎನ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ ಇವರಿಂದ. ಈ ಇಬ್ಬರು ಅಕೌಂಟ್ಸ್ ಆಫೀಸರು ಕೈಲಾಸಂ ಜತೆಗಿದ್ದು ಅನುಭವಿಸಿದ ರಸನಿಮಿಷಗಳ ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಿಗೆ ಸಂಪಾದಕನ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಇದೆ.

ಇಲ್ಲಿನ ಪಡಿಯಚ್ಚು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನಾಟಕಕಾರ ಶ್ರೀ ದಾಶರಥಿ ದೀಕ್ಷಿತರು ತಮ್ಮ “ಗಾಂಪ”ರ ಗುಂಪು ಜೊತೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಮಿತ್ರರೊಡನೆ ಅಭಿನಯಿಸಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಗಳಿಸಿ ‘ಷೀಲ್ಡ್’ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ‘ನಂಕಂಪ್ಪಿ’ ನಾಟಕದ ದೃಶ್ಯಗಳು.]

ಪಾತ್ರ ಗಳು

ಸೂತ್ರಧಾರ-ನಟಿ.

ಪಾತ್ರಧಾರಿಗಳು-ಮೂರ್ತಿ, ಸುಬ್ಬ, ರಂಗು.

ಶಂಬರ	ಬೋರ, ಬೋರಿ
ವಿದೂಷಕ	ಬೀರ, ಬೀರಿ
ರತಿ	ಮಾರ, ಮಾರಿ
ಶಸ್ತ್ರಧಾರಿ	
ನೇಗಿಲಯೋಗಿ	ಸ್ಯಾನಿಟರಿ ಇನ್‌ಸ್ಟೆಕ್ಟರು
“ ಸಿಂಹ ”	ಪೋಲೀಸ್ ”
ಮಹಾರಾಣಿ	ಅಯ್ಯರು, ಇಬ್ಬರು
ಇತರ ಪರಿವಾರ	ಮಿತ್ರರು ಇತರರು

— ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು —

ಶಂ ಬ ರ ನ ಶೃಂ ಗಾ ರ

ನಾಂದೀ ದೈತ್ಯ

[ರಂಗಭೂಮಿಯ ಏರ್ಪಾಡು : ೨ | ೨ | ಈ ರೀತಿ ಇದೆ. ಎಡಗಡೆ 'ಅ' ರಂಗದ ಅರ್ಧದಲ್ಲಿ 'ಗ್ರೀನ್ ರೂಂ,' ಬಲಗಡೆ 'ಅ'ದಲ್ಲಿ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನ. 'ಅ' ಪರದೆ ಎತ್ತಿದ್ದಾಗ 'ಆ' ಪರದೆ ಬಿದ್ದಿರುತ್ತದೆ. 'ಅ' ಪರದೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದಾಗ, 'ಆ' ಪರದೆ ಎದ್ದಿರುತ್ತದೆ. ಗ್ರೀನ್ ರೂಮಿನಿಂದ 'ಆ' ರಂಗಕ್ಕೆ ಬರಲು ಹೋಗಲು ಅಡ್ಡಗೋಡೆಯಂತೆ ಪರದೆ ಇದ್ದು ದ್ವಾರಗಳಿರುತ್ತವೆ. 'ಆ' ರಂಗದಲ್ಲಿ ಒಂದರ ಹಿಂದೊಂದು ಪರದೆಗಳೂ ಅಂಕದ ಪರದೆಯೂ ಇದೆ ಗ್ರೀನ್ ರೂಮಿಗೆ ಒಂದೇ ಪರದೆ. ಆದರೆ ಸೊಳ್ಳೆಪರದೆಯಂತೆ ಇದ್ದು ಒಳಗೆ ನಡೆಯುವುದೆಲ್ಲ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮುಂದೆ 'ಪಿಟ್' ಇದ್ದು ವಾದ್ಯಗಾರರು, ದೀಪಕ್ಕೆ ಬಣ್ಣದ ಕಾಗದ ಹಾಕುವವರು, ಸ್ವಿಚ್‌ಹಾಕಿ ಆರಿಸುವವರು ಕೂರುವುದಕ್ಕೆ ಜಾಗಮಾಡಿದೆ.]

['ಅ' ಮತ್ತು 'ಆ' ರಂಗವೆರಡನ್ನೂ ಮುಚ್ಚಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಅಂಕದ ಪರದೆ ಎದ್ದರೆ ನಾಟಕವಾರಂಭವಾದಂತೆ. ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು ನೆರೆದ ಕೂಡಲೆ ನಾಟಕಾರಂಭ ಸೂಚನೆಯ ಗಂಟೆ ಐದೈದು ನಿಮಿಷಕ್ಕೊಂದು ಸಲ ಬಾರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ೩ನೆಯ ಸಲ ಬಾರಿಸಿದೊಡನೆ 'ಪಿಟ್' ನಲ್ಲಿದ್ದ ವಾದ್ಯಗಾರರಿಂದ ಸಂಗೀತ ಆರಂಭವಾಗಿ ಮೊಳಗುತ್ತದೆ. " ಎಲ್ಲಿರುವೆ ತಂದೆ ಬಾರೋ ಮಾರುತಿ " ಹಾಡನ್ನು ಸಂಗತಿಗಳೊಡನೆ ಬಾರಿಸಲಾಗುವುದು. ಕೊನೆಯ ಸಂಗತಿ ಮುಗಿವೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ತಬಲಾ ಮುಕ್ತಾಯದ ಏಟಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ಅಂಕದ ಪರದೆ ಏಳುವುದು.

ಗ್ರೀನ್ ರೂಮಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ 'ಮೇಕಪ್' ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಪೋಷಾಕು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹೆಂಗಸರ ಪಾತ್ರದವರು ಚಲ್ಲಣಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕುಪ್ಪಸ ತೊಟ್ಟು ಎದೆಗೆ ಚೆಂಡುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವರು.]

ಸೂತ್ರಧಾರನ ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗುತ್ತಿರುವವನನ್ನು ಕುರಿತು ಸ್ತ್ರೀ ಪಾತ್ರಧಾರಿ ಒಬ್ಬ :

" ಮೂರ್ತಿ ಲೇ ! ಸೇಫ್‌ಟೀ ಓನ್ನೆಲ್ಲಮ್ಮಾ, ಈ ಬ್ರೆಸ್ಟ್ ಬಾಲ್ಸ್ ನಿಲ್ಲೋದೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲೋ ? "

ಮೂರ್ತಿ—ಲೋ, ರಂಗೂ! ನಿ ಮಾಡೋ ಮಹಾ ಹೆಣ್ಣು ಪಾರ್ಟಿಗೆ ಬ್ರೆಸ್ಟ್‌ಬಾಲ್ಸ್ ಬೇರೇ ಏನೋ? ಅಲ್ಲಿರೋ ಆ ಹರಕಲು ಬಟ್ಟೆ ಉಂಡೆ ಮಾಡಿ ತುರುಕ್ಕೊಂಡು ಒಂದು ತುಂಡು ಬಟ್ಟೆ ಭದ್ರವಾಗಿ ಬಿಕ್ಕೊಂಡು ಮೇಲೆ ಕುಪ್ಪಸ ತೊಟ್ಟುಕೊಳ್ಳೋ.

ರಂಗೂ—ಲೋ, ನಟಪಾಟೋ! ಪರದೇ ಎತ್ತತ್ತಲೂ ಕಾಣಿಸೋದು ನಾನೇ, ಸರಿಯಾಗಿರಬೇಡವೇನೋ? ಕೊಡೋ ಎರಡು ಸೇಫ್ಟಿ ಪಿನ್ನೊಂದ್ರೆ ?

ಮೂರ್ತಿ—ಪರದೆ ಎತ್ತತ್ತಲೂ ಯಾರೂ ಕಾಣಿಸೊಲ್ಲಾ. ಎಂಟ ರಾದರೆ ಸೂತ್ರಧಾರ ನಾನೆ. ಹೇಳಿದಷ್ಟು ಮಾಡೋಂದ್ರೆ? ನೀ ಮಾಡೋ ನಟೀ ಪಾರ್ಟಿಗೆ ಸೇಫ್ಟಿಪಿನ್ನು ಬೇರೆ!

ರಂಗೂ—ಸರೀ! ಯಾವಾಗಿದ್ದಾಗೇ ಈ ಹೊತ್ತು. ಒಳ್ಳೇ ಹಿಡಿಂಬನ ಹಟ ನಿನ್ನ ಹಟ. ಸ್ವರೀ! ಇನ್ನು ಕಿರ್ಲೇನ್ಸ್ಟ್ರಯೋಜ್ಜ. ಇಲ್ಲಿ ಕಿರಲಿಬಿಟ್ಟು ಪೀಪೀ ಪಾಚೊಂಬಿಟ್ಟಿ ಅಡಿಯನ್ನಿಂದ ಪಾಪಾಸ್ ಬೀಳುತ್ತಪ್ಪೇ. ಹೇಗೋ ಎಗಬೇಕು. ಸುಬ್ಬೂಲೇ! ಆ ರತೀ ಪಾರ್ಟಿನ್ ಟೈಟ್ ಕುಪ್ಪಸ ತೊಡಿಸೋ, ಈ ಚಿಂದೀ ಬ್ರೆಸ್ಟ್‌ಸಿಗೇ. ಇನ್ನೂ ಕಂಡರೆ ಸೆರಗಿನಿಂದ ಪೂರ್ತಿ ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಂಡ್ರೆ ಆಯ್ತು.

ಸುಬ್ಬು—ರತೀ ಪಾರ್ಟಿಂದು ಕುಪ್ಪಸ ನಿಂಗೇ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟು ನಾನು ಬರೀ ಬಾಡಿ ಬಿಕ್ಕೊಂಡು ಬರ್ಲೇ? ಒಳ್ಳೇ ಗಿರಾಕಿ ನೀನು! ಇಷ್ಟಾಗಿ ನಟೀ ಪಾರ್ಟಿಗೇನು, ಹ್ಯಾಗಿದ್ದರೂ ಆಯಿತು. ನನ್ನ ನೋಡೋ! ಮೊದಲು 'ರತಿ' ಆಮೇಲೆ 'ಅಪ್‌ಟುಡೇಟ್ ಅಮ್ಮಯ್ಯಾ', ಎರಡರಲ್ಲೂ ಸೆರಗು ಮುಚ್ಚೋಹಾಗಿಲ್ಲ. ನಿಂಗೇನು? ನೀನೇ ಅಂದ್ವಾಗಿ ಸೆರಗಿನಲ್ಲಿ ಮೈ ಮುಚ್ಚಿಕೋ.

ರಂಗೂ—ಅಲ್ಕಾಣೋ! ನಾನು ಉಟ್ಟೋತಾ ಇರೋದು ಸೀರೆ ಅಲ್ಕಾ. ಲಂಗದ ಮೇಲೆ ಹೊಲಿದಿರೋ ದಾವಣಿ. ಇದರ ಸೆರಗು ಮುಚ್ಚೋ ಯಾವಾಗಲೂ. ಇದರಲ್ಲೇನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡೋ? ನಿನ್ನೆರಡೂ

ವಾರ್ತೆಗೂ ಸರಿಹೋಗುತ್ತೆ ಇದು. ನಿನ್ನ ಸೀರೆ ಸಂಗೆ ಕೊಡವ್ವಾ
ಲೋ ದರುಯ್ಯಾ !

ಸುಬ್ಬು — ತಕ್ಕೊಂಡು ಹಾಳಾಗ್ಗೋಗು ! ಅಂಕದ ವರ್ದೆ ಎತ್ತಿಬಿಡತ್ತೆ
ಇನ್ನು. ಬೇಗ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ತೊಲಗು.

(ರಂಗುವಿನ ಕಡೆ ತಾನು ಉದ್‌ಘಾಟಿಸಿದ್ದ ಸೀರೆ ಬಿಟ್ಟು ಎಸೆಯುವನು. ತಾನು ಅರೆಬೆತ್ತಲೆ
ಯಾಗುವನು. ರಂಗುವು ಇವನು ಎಸೆಯ ಸೀರೆಯನ್ನು ತನ್ನ ದಾವಣಿಯ ಮೇಲೆ ಸುತ್ತಿ
ಕೊಳ್ಳುವನು. ಸೀರೆ ಬಿಟ್ಟು ರಂಗು ರೇಫನ್ ಸವರಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಕನ್ನಡಿಯ
ಹತ್ತಿರ ಸುಬ್ಬು ಹೋಗುವನು. ಅದ್ವರಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಬೆಳೆ ಆಗುವುದು
ಸೂತ್ರಧಾರ ಮೂರ್ತಿ ಬಂದು ರಂಗು ನಡೆಯನ್ನು ತಳ್ಳುತ್ತ.)

ಮೂರ್ತಿ — ನಡಿಯೋಲೇ ಬೆಲೆ ಆಯಿತು. ಸೈಡ್ ವಿಂಗ್‌ನಲ್ಲಿ
ನಿಂತಿರು. ಕರೀತಲ್ಲಾ ಬಾ. ಸಾಕು ನಿನ್ನ ಅಲಂಕಾರ. ನೀನೋ ನಿನ್ನ ಬ್ರೆಸ್ಟ್
ಬಾಲ್ಯೋ, ಅಲ್ಲವೋ ಒಳ್ಳೇ ಗುಡಾಣದ್ದಾಗೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿದೀಯಲ್ಲೋ
ಸೀರೇ ! ಕುತ್ತಿಗಯಿಂದ ಕಾಲಿನದರೆಗೆ ಒಳ್ಳೇ ಸಿಮೆಂಟ್ ಮೂಟೆ ಸಿಲ್ಲಿಸಿದ
ನಾಗೇ ! ಅದರ ಮೇಲೆ ತಂಬಿಗೆ ಕವಿಚೆ ಹಾಕಿದ ಹಾಗಿದೆ ನಿನ್ನ ಮೂತಿ—
ಬಾ ! ಹ್ಯಾಗಿದ್ದರೂವೇ ತಟ್ಟೆ—ಹೊತ್ತು ಆಗೇ ಹೋಯಿತು.

[ಇಬ್ಬರೂ 'ಆ' ರಂಗಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಸೂತ್ರಧಾರ ಮಧ್ಯೆ ಪರದೆಯ ಹಿಂದೆಯೂ
ನಟಿಯು ಸೈಡ್‌ವಿಂಗ್‌ನಲ್ಲೂ ನಿಲ್ಲುವರು 'ಆ' ಪರದೆ ಏಳುವುದು. ಸೂತ್ರಧಾರ
ಅಂಜಲಿಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಒಡಿದು 'ಖಟ್' ಕಡೆ ನೋಡುವನು. ವಾದ್ಯಗಳಾರಂಭ
ವಾಗುವುದು. ಶ್ರುತಿ 'ಒಂದು ಕರೀ' ಎಂದು ತೋರಿಸಲು ಯಾವ ಸಂಜ್ಞೆಯೂ ಹೊಳೆ
ಯದೆ, ಹೆಜ್ಜೆಬಿಟ್ಟನ್ನು ತನ್ನ ಕರೀ ಕೋಟಿನ ಮೇಲೆ ಮೇಲಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಜಾರಿಸುವನು. ಆದರೆ
ಅಂಜಲಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದಿರುವ ಎರಡೂ ಹೆಜ್ಜೆಬಿಟ್ಟನ್ನು ಸವರಿದ್ದರಿಂದ ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ
'ಎರಡೂ ಕರೀ'ಗೆ ಆರಂಭವಾಗುವುದು. ಅಡಿಯನ್ನಲ್ಲಿ ಗದ್ದಲ ಅಡಗದಿರುವುದರ ಅವಕಾಶ
ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸೂತ್ರಧಾರ ಪಿಟ್ಟಿನವರ ಕಡೆ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ ಬಂದು

“ಎರಡೂ ಕರೀ ಅಲ್ಲೋ, ಕೇಕಡಿ, ಒಂದೂ ಕರಿ ! ಹಾಳಾಗ್ಗೋಯ್ತು !”
ಅನ್ನುವನು.

ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ ಹರಿಯುಪ್ಪ — (ಕುಳಿತಲ್ಲಿಂದಲೇ) ಟೇಜುವಾಗ್ಗೆ
ನಿಂತಾಗ ಸ್ವತಿ ತೋರಿಸಾಕೆ ಬೆಳ್ಳಾನಲ್ಲಿ ಇಂಗೆ ತೋವನ್ ಸವರಿಕೋ ಅಂತ

ಏಳಿರಲಿಲ್ಲ. ನಿಂಗ್ ತೋರ್ಪ್ ಇಲ್ಲ 'ಕರೀ ಒಂದು' ಅಂತ ಏಳಾಕೆ. ಓಗ್ಗಿ, ಕೋಟು, ಲಾಂಗ್ ಕೋಟು, ಕರೇದು ಆಕ್ಕೊಂಡಿದ್ದಿಯಾ, ಅದರ ಮ್ಯಾಗೆ ಒಂದು ಬೆಟ್ಟು ಸವರಿ ತೋರಿಸಬಾರದಾಗಿತ್ತಾ, ಬೇಕೂಪಾ !

ಮೂರ್ತಿ—ತೋರಿಸಿದ್ದಲ್ಲೋ ತಿರುಬೋಕಿ !

ಹರಿಯಪ್ಪ—ಏನ್ ತೋರ್ನಿದ್ದೀನು ? ಗ್ಯಾನಾ ಗೀನಾ ಐತಾ ಮೈ ಮ್ಯಾಗೆ—ಎರಡು ಎಬ್ಬೆಟ್ಟು ತೋರಸ್‌ನಿಲ್ಲಾ ನೀನು ಕೋಟು ಮ್ಯಾಗೆ ಸವರಿ ಕೊಂಡೂ ? ಅದೈ ಎಳ್ಳೊಡ್ಡ ಕರೀ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾನೂ ! ಈಗ ಕಿರಿಚಿಕೊಂಡೆಲ್ಲಾ ಒಂದು ಕರೀ ಅಂತ. ಆಗ್ಲೆ ಬಾಯಿಬಿಡಾಕೆ ಮುಂಚೇನೇ ಕಿರ್ದಿದ್ದಿದೆ ! ಅದೆಲ್ಲಾ ಎಂಗಾಗ್ತದೇ ನಿಂಗೇ ? ಟೇಜು ಮೇಲೆ ನೀನು ರಾಜಾ ಪಾರ್ಟಿನೋನೂಂತ ತೋರಿಸೋ ಬೇಡ್ವಾ ! ಊ ! ಸುರುಮಾಡು ಒತ್ತಾಯ್ತು, ಜನ ಕಾದವೈ ! ಕರೇ ಒಂದು !

ಮೂರ್ತಿ—ಊ ! ನಾಟಿ ರಾಗ ಬಾರಿಸು. ನೀನು ಬಾರಿಸೋದ್ರಲ್ಲಿ ಅದು ನಾಟ್ ಎ ರಾಗ (Not a raga) ಆಗಿ ಹೋಗುತ್ತೆ ಸದ್ಯ. ಹುಷಾರಾಗಿ ಆ ಮನೆಗಳು ಸುಮ್ಮನೆ ಮುಟ್ಟೋ ಸಾಕು.

ಹರಿಯಪ್ಪ—ನೀ ಸುರುಮಾಡಪ್ಪಾ ಕಂಡೀವ್ವಿ ಎಲ್ಲಾ. ಮನೆ ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಕುಯ್ ಅಂತದಾ ಈ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ? ರಿಪೇರಿ ಮಾಡಿಸಿ ಇನ್ನೊಂದು ರೀಡ್ ಆಕ್ಕೋವಾ ಅಂದರೆ ಆವೊತ್ತಿಂದ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಅದೈ. ಕೊಡತಿ ಎತ್ತೊಂಡು ಬಡದರೇ ಇದು ಕೂಗೋದು. ಸುರುಮಾಡಪ್ಪ ಇನ್ನು !]

ಸೂತ್ರಧಾರ—ರಾಗ : ನಾಟಿ

ಸರಸ್ವತೀ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ

ವರದೇ ಕಾಮರೂಪಿಣಿ ।

ನಾಟಕಾರಂಭಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ

ಸಿದ್ಧಿ ಭವತುಮೇ ಸದಾ ॥

ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ಆಹ್ವಯಿಸಿದ್ದಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಬರೀ ಸರಸ್ವತೀ ಪ್ರಸನ್ನವಾದರೇನಾದ ಹಾಗಾಯಿತು ? ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಕಟಾಕ್ಷವಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರಪಂಚ ನಡೆಯುವುದು ಹೇಗೆ ? ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನು ಭಜಿಸುವಾ.

ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಹೇ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ

ವರದೇ ಕಾಮರೂಪಿಣಿ !

ನಾಟಕಾರಂಭಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ

ಸಿದ್ಧಿರ್ಭವತುಮೇ ಸದಾ ||

(ಅಂಜಲಿಯ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಸಭಾಸದರ ಕಡೆಗೆ ಎರಚಿ ಕೈಮುಗಿದು ತೋರ್ಬರಳನ್ನೂ ಮಧ್ಯಬೆರಳನ್ನೂ ಕೋಟಿನ ಮೇಲೆ ಸವರಿ 'ಕರೀ ಎರಡು' ಶ್ರುತಿಯೆನ್ನುವನು : ಶ್ರುತಿ ಬದಲಾಯಿಸಿ ಹರಿಯಪ್ಪ ಅವರ್ತ ಹಿಡಿದಾಗ)

ಗ್ಯಾಲರಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಲ್ಲೊಬ್ಬ-- ಜಯಜಯ ಗೋಕುಲ ಬಾಲ ಹಾಡು ಮೂರ್ತಪೋ !

(ಆ ಕೂಗಿಗೆ ಗಮನಕೊಡದೆ ಸೂತ್ರಧಾರ)

ರಾಗ : ಕಮಾಚು

ಸುಜನ ಜೀವನಾ ರಾಮ ಸುಗುಣಭೂಷಣಾ ! ರಾಮಾ ! !

ಪ್ರೇಕ್ಷಕ—ಲೇ ಮೂರ್ತಪ್ಪಾ ! ಜಯಜಯ ಗೋಕುಲಬಾಲ ಹಾಡೋ ಅಂದ್ರೆ ಏನೋ ಎತ್ತಾನೆ ರಾಗ ! ಹಾಡೋ ಜಯಜಯ ಗೋಕುಲಬಾಲ !

ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಪ್ರೇಕ್ಷಕ—ಅಡೇ ಅದೆಲ್ಲಾ ವಾಣಾ ! ಅಂದ ಬಂಗೇರುಹಾ ಪಾಡರಾಡೇ ಮೂರ್ತಿಯಪ್ಪಾ—'ಬಂಗೇರುಹಾ' ಪಾಡು !

[ಸೂತ್ರಧಾರ—(ಕಕ್ಕಾಬಿಕ್ಕಿಯಾಗಿ ಹರಿಯಪ್ಪನ ಕಡೆ ನೋಡಿ)

ಈಗೇನೋ ಮಾಡೋದು ನಾನು ! ಅವನು ಜಯಜಯ ಗೋಕುಲ ಬಾಲ ಅಂತಾನೆ. ಇವನು 'ಬಂಗೇರುಹಾ' ಅಂತಾನೆ. ಯಾವುದು ಹಾಡಲಿ ! ?

ಹರಿಯಪ್ಪ—ಯಾವುದಾದ್ರೇನೋ ? ಅಂಗೇ ಎತ್ತು ! ಬದಲಾಯಿಸಿ ಕೊಂತೀನಿ ಸ್ತುತಿ ! ರಾಗ ಒಂದೇ ತಾನೇ ! ಜಯಜಯ ಗೋಕುಲ ಎಳ್ಳು ಸಾರಿ ಅಂಗಂದುಬಿಟ್ಟು ಆ "ಪಂಕೇರುಹಾಸ—ನಾಸೀನುಡೈನ" ಭಿರಕಾಯ್ತು. ಇಬ್ಬರೂ ತೆಪ್ಪ ಗಾಗ್ತಾರೆ.

ಸೂತ್ರಧಾರ—ಹಾಗೇ ಆಗ್ಲೋ. ಕಮಾಚು ಮುಗಿಸಿ ಆಮೇಲೆ 'ಪಂಕೇರುಹಾಕ್ಕೆ' ಹೋಗೋಣೋ ! ಈಗಲೇ ಶ್ರುತಿ ಬದಲಾಯಿಸಬೇಡ.]

(ಚರಣವನ್ನೆತ್ತಿ ಮುಗಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ)

ಮೊದಲನೇ ಪ್ರೇಕ್ಷಕ—ಓ ! ಇವ್ವು ಒಳ್ಳೇ ಮಾತಿಗ್ಗಾಡೋದಿಲ್ಲ
ಇರ್ಲಿ. ಲೋ ! (ಸುತ್ತಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಮಿತ್ರರಿಗೆ) ಷುರು ಮಾಡೋ !

ಜಯಜಯ ಗೋಕುಲಬಾಲ, ಹಾಡೂ ಮೂರ್ತಪ್ಪಾ !
(ಕೆಲವರು ಒಟ್ಟಿಗೆ) ಜಯಜಯ ಗೋಕುಲಬಾಲ. ಹಾಡೂ ಮೂರ್ತಪ್ಪಾ !

(ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಚವ್ವಾಳೆ ತಟ್ಟಿ ತಾಳ ಹಾಕುತ್ತಾ ಹೇಳುವರು)

(ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಎರಡನೇ ಪ್ರೇಕ್ಷಕನಿಗೆ ರೇಗಿ) ಅಡಾಪಾವಿ ! ನಾ 'ಬಂಗೇ
ರುಹಾ'ನ್ನ ಇವಾ 'ಜಯಜಯ ಗೋಕುಲಬಾಲ' ಸೊಲ್ತಾ. ಡೇ ಮೂತ್ರ
ಪ್ಪಾವೀ ! ಅಂದ 'ಬಂಗೇರುಹಾ' ಪಾಡ್ರೆಯಾ ಇಲ್ಲೆಯಾ ? (ತನ್ನ ಸುತ್ತಲಿದ್ದ
ಮಿತ್ರರನ್ನು ನೋಡಿ) ಎಡ್ರಾಡೇ ! ಅವ ಯೆನ್ನಾ ವೆರುವಳಿ ? ನಾಂಬೊ
ಕಾಟಲಾ ಅವನಕ್ಕೂ ! ಇವಾ ಎಲ್ಲಾ ಕನ್ನಡಂ ಪೇಚರ ಪೈಲೆ ಪಚ್ಚಿ
ಪತಂಗೋ ! ನಾಮೆಲ್ಲಾ 'ತಮಿಳ್ ತಮಿಳ್' ಪೇಶರವಾ—ಪಾಡರವಾ.
ಸೊಲ್ತಾಡೇ !

ಬಂಗೇರುಹಾ ಪಾಡು ಮೂರ್ತಪ್ಪಾ !

ಅಂದ ಬಂಗೇರುಹಾ ಪಾಡು ಮೂರ್ತಪ್ಪಾ ||

(ಅವರೂ ಚವ್ವಾಳೆಯೊಡನೆ ತಾಳ ಬಡಿಯುತ್ತಾ ಕೂಗುವರು)

[ಸೂತ್ರಧಾರ — ಹರಿಃ ಲೋ ! ಏನೋ ಇದು ವಿಪರೀತಕ್ಕಟ್ಟು
ಕೊಂಡಿದೆ ? ಏನು ಮಾಡೋದು ಈಗ ? ಮುಂದಿರೋರೆಲ್ಲಾ ಎದ್ದು
ಹೋದ್ದೆ ಇದು ನೋಡಿ ?

ಬರಿಯಷ್ಟು—ಮಾಡೋದೇನು ? ಅವೆಲ್ಲಾ ದುಡ್ಡು ಬಿಸಾಕಲ್ವಾ
ಬಂದಿರೋದು ನಾಟ್ಯಾ ನೋಡಾಕೆ ? ಅವಿಗೆ ಬೇಕಾದ್ದನ್ನ ನಾವೂ ಕೊಡ್ಬೇಕು.
ನೀನು ಮುಂದಿರೋರನ್ನ ನೋಡ್ತಾ ಕುಂತುಕೊಂಡ್ರೆ ಆಗ್ತೈತಾ ? ಮುಂದಿ
ರೋರೆಲ್ಲಾ ಮುಕ್ಕಾಲು ಮುಫತ್ತು, ಕಾಲು ಕಾಂಪ್ಲಿಮೆಂಟ್ರಿ. ಅದೋ !
ಪ್ಲಾದೋರಸದ್ ಕಾಂಪ್ಲಿಮೆಂಟ್ರಿ ಎತ್ಕೊಂಬಂದ್ ಗೇಟ್ ಪರ್ನಾ
ಗುಮಾಯ್ಸಿ ಟಿಕೇಟ್ ಕೇಳೋರ್ನಿ ಧೋಕಾಕಲಾಯ್ಸಿ ಒಳಗ್ ಬಂದು
ಕುಕ್ಕರ್ಸಿರೋ ಬದ್ವಾಷುಗಳೇ ! ನಾಕಾಣೆ ಗ್ಯಾಲ್ವಿಯೋರೊಂದ್ರೆ ದುಡ್ಡು

ಬಿಸಾಕಪ್ಪೆ ಅವ್ವಾ ! ಯೋಳು ಯೋಳು ಅವರು ಕೇಳಿದ್ದ. ಇಲ್ಲಿದೆ ಇನ್ನು
ಎಸೀತವ್ವೆ ಕಲ್ಲೋ ಚಪ್ಪೀನೋ !

ಸೂತ್ರಧಾರ—ಸ್ವರೀ ! ಪುರುಮಾಡು !]

(ರಾಗ : ಮಿರ-ಭೈರವೀಪ್ರಿಯ-ತಾಳ : ಆದಿ.)

ಜಯ ಜಯ ಗೋಕುಲ ಬಾಲ

ಜಯ ಸಕಲಾಗಮ ಲೀಲಾ ||

(ತಮಿಳಿನವರ ಕಡೆ ನೋಡಿ)

ಪಂಕೇರುಹಾಸ-ನಾಸೀನುದೈನ

ಬ್ರಹ್ಮಕೈನ ತೆಲುಸುನೋ ತೆಲಿಯದೋ

ಸಂಕಲ್ಪ-ಮೆಟ್ಟಿದೋ-ಮನಸಾ

ಸಾಕೇತ ರಾಮುನೇ

(ಬದಲಾಯಿಸಿ ಕನ್ನಡದವರ ಕಡೆ ನೋಡಿ)

ಜಯ ಜಯ ಗೋಕುಲ ಬಾಲ... ..(ಮುಗಿಸುವನು)

[ಎರಡೂ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಗುಂಪಿನವರು ಅವರವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ್ದು ಹಾಡಿದಾಗ ಚಪ್ಪಾಳೆ
ತಟ್ಟುವರು—‘ಭೇಷ್ ಭೇಷ್-ಬಲೆ ಬಲೆ’ ಎನ್ನುವರು]

(ಸೂತ್ರಧಾರ 2 ಹಾಡನ್ನೂ ಮುಗಿಸಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕಮಾಚಿಗೆ ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಂಡು
‘ಸುಜನ ಜೀವನ’ ವನ್ನೂ ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸುವನು. ಮುಂದಿರುವವರು ಚಪ್ಪಾಳೆ ತಟ್ಟುವರು)

ಸೂತ್ರಧಾರ—(ಸ್ವಗತ) ಅಬ್ಬಾ ! ಬದುಕಿದೆ (ಪ್ರಕಾಶ) ಸಭಾಸದರಲ್ಲಿ
ಅನಂತ ವಂದನೆಗಳು. ಇಂದು ತಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಅವಗಾಹನೆಗಾಗಿ ‘ವಿವಿಧ ವಿನೋ
ದ್ವಾವಳಿ, ಪ್ರದರ್ಶನವಾಗಲಿದೆ ಎಂದಿನಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬೇಕು. ಮೊದಲು
‘ಶಂಕರನ ಶೃಂಗಾರ’ದ ಮೊದಲು ಭಾಗವಾದ ‘ಪ್ರವೇಶ’—ಇದರ ಕತೆ
ಹೀಗಿದೆ. ನನ್ನ ಜೀವನದ ಕಷ್ಟಸುಖಗಳಲ್ಲಿ.....(ಸ್ವಗತ) ಕಷ್ಟವೇ ಇದುವರೆಗೂ,
ಒಂದು ದಿನ ಸುಖವಿಲ್ಲ ..(ಪ್ರಕಾಶ) ನನ್ನೊಡನೆ ಕೈ ಹಿಡಿದು ಪತಿಯ ಹೆಜ್ಜೆಯ
ಮೇಲೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತ ನೆರಳಿನಂತೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬೆನ್ನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ನನ್ನ ಒಡ
ನಾಡಿ ‘ನಟಿ’ಯು ನಿಮಗೆ ಆ ಕತೆಯನ್ನು ಹೇಳುವಳು. ‘ಆರ್ಯ ! ನಿನ್ನ
ಅಲಂಕಾರವು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರೆ, (ನೇಪಥ್ಯದ ಕಡೆ ನೋಡಿ)ಓಹೋ !

ಆರ್ಟಿಯು ತೊಡಕಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವಂತಿಗೆ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಈ ಕ್ಷಣ ಬರುವೆನು.
(ಗ್ರೀಸ್ ರೂಮ್ ಕಡೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುವನು)

[ಅ' ರಂಗದ ಫರನೆ ಏಳುವುದು—(ರತೀ ಪಾರ್ಟಿನ ಸುಬ್ಬು, ನಟೀ ಪಾರ್ಟಿನ ರಂಗುವಿನ ಸೀರೆ ಓಡಿದು ಎಳೆಯುತ್ತ) ಲೋ ನನ್ನ ಸೀರೇನೂ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ನಾನು ಚಡ್ಡೀಲಿ ನಿಂತೊಳ್ಳೋ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದೀಯಲ್ಲೋ? ನೀನು ನಟಿ, ಕತೆ ಹೇಳ್ತೀಂತಿದಾನೆ ಆ ಮೂರ್ತಿ. ನೀನಾಡೋದು ಎರಡೇ ಮಾತು, “ರತಿಯು ವಿಲಾಪ ಮುಗಿಸಿ ಈ ಮಾರ್ಗವಾಗಿಯೇ ಬರುತ್ತಿರುವಳು”ಂತ ಅಂದು ಪುಸ ಕ್ಕಂತ ಒಳಗೆ ಬರ್ತೀಯಾ! ನಾನು ಎಂಟರ್ ಆಗೋಕೆ ತಯಾರಾಗಿರ್ಬೇಡವೇ. ನೀನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರೋ ಜರತಾರಿ ನಕ್ಕಿ ಲಂಗ ದಾವಣೇ ಎರಡೂ ಇಲ್ಲಿ ಬಿಚ್ಚಿ ಕೊಟ್ಟು ಆಮೇಲೆ ಹೋಗು ಸೀನಿಗೆ! ಒಳ್ಳೇ ಗಿರಾಕಿ! ನಾನು ಮೇಲೆಲ್ಲಾ ರತೀ ಹಾಗೆ ಮೇಕಪ್ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಚಡ್ಡೀಲಿ ಬರ್ಲಾ ಸ್ವೇಜಿಗೆ? ಬಿಡೋ ಸೀರೇನಾ! (ಜಗ್ಗುವನು)

ಮೂರ್ತಿ—(ಬೇಗ ಓಡಿಬಂದು) ಲೋ ಸುಬ್ಬು! ಅವನು ಸೀನಿಗೆ ಬರ್ಬೇಕಮ್ಮಾ ಬಿಡೋ ಲೇ! ಒಂದು ನಿಮಿಷ, ಬಂದು ಬಿಡ್ತಾನೋ!

ಸುಬ್ಬು—ಅಲ್ಲಾ! ಒಳ್ಳೇ ಬೇಕೂಫನೋ ನೀನು! ರತೀ ಬರ್ತಾ ಇದಾಳೇಂತಂದರೆ ನಾನು ಸೈಡ್‌ವಿಂಗ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರಬೇಡವೇ? ಬ್ರೆಸ್ಟ್ ಬಾಲ್ನಿಲ್ಲಾ, ಬ್ರೆಸ್ಟ್ ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಳ್ಳೋಕೇ ಅಂತ ನಾನುಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಸೀರೇನೂ ಸೆಳೆಕೊಂಡೆ. ನನಗೆ ಅಪನ್ತಾ ಕೊಂಡಿದ್ದ ಲಂಗದ್ದಾವಣೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಅದರ ಮೇಲೆ ಸೀರೆ ಸುತ್ತೊಂಡಿದಾನೆ ನಾನೇನು ಹೀಗೇ ಬರಲೇ ನೀ ಕರೆದಾಗ? ನಂಗೇನು? ನಿನ್ನ ಕಂಪೆನಿ ಹೆಸರೇ ಕೆಟ್ಟೋಗುತ್ತೆ!

ಮೂರ್ತಿ—ಲೋ ರಂಗೂ! ಬಿಡಮ್ಮಾ ಅವನ ಸೀರೇನು. ಇದೇನೋ ಇದು, ಯಾವತ್ತೂ ಇಲ್ಲದ ಜಗ್ಗು—ಒಳ್ಳೇ ಕಲೆಕೊಪನ್ನಾಗಿ ಫುಲ್ ಹೌಸಾಗಿರೋ ವಾಗ? ಬಿಡೋ ಸೀರೇನಾ ದಮ್ಮಯ್ಯಾ! (ಸೀರೆ ಸೆಳೆದು ಬಿಚ್ಚಿ ರತೀ ಪಾರ್ಟಿಗೆ ಎಸೆದು ‘ನಟೀ’ನ್ನೋದಿ) ನಡಿಯೋ ಸ್ವೇಜಿಗೆ ತಡೀ! ನಾನು ಹೋಗಿ ಪುನಃ ಕರೀತೇನೇ—ತಡಿಯೋ! ಹೀಗೇ ಎಂದು ಬಿಡಬೇಡ—ಆ ಓವರ್ ಕೋಟೋ ಇಲ್ಲಾ ಆ ಅಪ್‌ಟುಡೇಟಮ್ಯುನ ಸ್ವೆಟರೋ ಯಾವುದಾದರೂ

ತೊಟ್ಟೊಂಡು ಬಾ ! ನಮ್ಮ ಹುಳುಕುಗಳೇನೇ ಇರಲಿ, ಒಳ್ಳೆ ಪೋ
ಕೊಡೋಣ ಬಾಮ್ಮಾ ! (ಸುಬ್ಬಾಗಿ) ಇನ್ನು ನೀ ಸಿದ್ಧವಾಗೋ ! ಅಳಬೇಡ
ಸೀರೆ ಇಲ್ಲಾಂತ—ರತಿ ಸ್ವೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಅಳೋದು ಸರಿ—ಸೈಡ್‌ವಿಂಗ್ಸ್‌ಲ್ಲ
ಅಳಬೇಕೇ—ರೆಡಿ ಆಗು ಬೇಗ ! (ರಂಗುವಿಗೆ) ಊ, ಬಾರೋ ಕರೆದ ಕೂಡಲೇ.
'ಆ' ರಂಗಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು.]

—'ಆ' ರಂಗದ ಪರದೆ ಏಳುವುದು.—

ಸೂತ್ರಧಾರ —(ಪ್ರಕಾಶ) ಅಹಾ ! ಆರ್ಯಯು ತಡವಾದುದಕ್ಕೆ ನಾನೇನು
ಸಿದ್ಧಂತೆ ಗುರುತರವಾದ ಕಾರಣವೇ ಇತ್ತು. ಮುಕ್ಕಣ್ಣಿನ ಮೂರನೆಯ
ಕಣ್ಣಿನ ಅನಿಲದಿಂದ ದಗ್ಧನಾದ ಮನ್ಮಥನ ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿ ರತಿಯ ವಿಲಾಪವನ್ನು
ಆಲಿಸುತ್ತ ಆರ್ಯಯು ಮೈಮರತೇ ಇದ್ದಳು. ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಬಂದಿರುವೆ—ಅಹಾ !
ಇದೋ ಬಂದಳಾರ್ಯ ! ಆರ್ಯ ! ರತಿ ವಿಲಾಪವನ್ನಾಲಿಸುತ್ತ ಆಲಿಸುತ್ತ
ಇಲ್ಲಿ ಸಭಿಕರು ನಿನ್ನ ಕೋಕಿಲಧ್ವನಿಯನ್ನೂ ಮಂಜುಳಗಾನವನ್ನೂ ಕೇಳಲು
ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿರುವರೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆತೆಯಾ ? ಅದಂತಿರಲಿ ! ಇಂದಿನ
ನಾಟಕವಾದ 'ಶಂಬರನ ಶೃಂಗಾರ'ದ ಕತೆಯನ್ನು ಸಭಾಸದರಿಗೆ ವಿಶದೀಕರಿಸು—
ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ. ಈಗಾಗಲೇ ವೇಳೆಯಾಯಿತು. ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನಿಂದು
ಕೊಂಚ ಮರೆಯೋಣ ಋತುವರ್ಣನೆಯ ಗಾನವಿಂದು ವರ್ಜ. ಪೌರಾಣಿಕ
ನಾಟಕಗಳ ಮೇಲೋಗರವೊಂದನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ರಸದೌತಣ
ನೀಡುವ ! ಆರ್ಯ ! ಇಷ್ಟೇಕೆ ತಡವಾಡಿದೆ ?

ನಟ—ಆರ್ಯಪುತ್ರಾ ! ಕಾಮದೇವನು ದಗ್ಧನಾಗಿ ಬೂದಿಯಾಗಲು,
ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮೂರ್ಛಿತಳಾಗಿದ್ದ ರತಿದೇವಿಯನ್ನು ಸಂತೈಸಿ ಆ ಉರಿಯೂ ಸೋಕಿ
ವಸ್ತ್ರವಿಹೀನಳಾಗಿದ್ದ ಆ ಪತಿವ್ರತಾ ಶಿರೋಮಣಿಗೆ ನನ್ನ ಸೀರೆಯನ್ನೇ ಉಡಿಸಿ
ಸಂತೈಸಿದೆ—ಶಂಬರಾಸುರ ಮಹಾರಾಜನ ಪುರವು ಇದೇ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ
ಅರಣ್ಯವನ್ನು ದಾಟಿದರೆ ದೊರಕುವದೆಂದೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ತೆರಳಬೇಕೆಂದೂ ಸೂಚಿಸಿದೆ.
ಅದೋ ಆಕೆ ನಾ ಕೊಟ್ಟ ವಸನ ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಆರ್ಯಪುತ್ರನ
ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೊಮ್ಮೆ ಅತ್ತ ಪಸರಿಸೋಣಾಗಲಿ. ಏನು ರೂಪು ಆಕೆಯದು ?

ಸೂತ್ರಧಾರ—ಆರ್ಯ ! ಪತಿವ್ರತಾ ಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಅ ರತಿದೇವಿ
ಯನ್ನು, ಮನ್ಮಥನ ಮಹಿಷಿಯನ್ನು, ಈ ಮಾನವ ಮಾತ್ರನಾದ ಪರಪುರುಷನು

ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡುವುದೆಂದರೇನು ? ಅನರಲ್ಲೂ ಆಕೆ ನಿರ್ವಸನಳಾಗಿದ್ದು ವಸ್ತ್ರ ಧರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ! ಶಾಂತಂ ಪಾಪಂ ಶಾಂತಂ ಪಾಪಂ !

ನಟಿ—ಆರ್ಯವುತ್ರ ! ನಿನ್ನ ಏಕಪತ್ನೀ ವ್ರತತ್ವಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿದೆನು. ಅದೊಂದೇ ಯಾವಜ್ಜೀವವೂ ನಿನ್ನ ನೆರಳಾನುವರ್ತಿಯಾಗಿ ನಾನಿರುವುದು. ಅದಂತಿರಲಿ ! ಅದೋ ರತಿಯು ಇತ್ತಲೇ ಬರುತ್ತಿರುವಳು. ನಾವು ಹೋಗಿ ರಂಬರಾಸುರನ ಆಸ್ಥಾನದ ದೃಶ್ಯದ ಏರ್ಪಾಡನ್ನು ಮಾಡುವಾ.

ಸೂತ್ರಧಾರ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ ಆರ್ಯ ! ನೀಂ ಮುಂ ಪೊರವೊಡು ! ನಾನೂ ನಿನ್ನ ಹಿಡೆಯೇ ಪಿಂಪೊರವೊಡುವೆನು. (ನಟಿಯು ಬಲಗಡೆ ಸೈಡ್ ವಿಂಗ್ಸಿಗೆ ತೆರಳಲು, ರತಿಯು ಬರುತ್ತಿರುವ ಕಡೆ ನೋಡಿ) ಅಹಾ ! ರತಿದೇವಿಯೆಂದರೆ ರತಿ ದೇವಿಯೇ ! ಅದರೂ ವತಿವಿಹೀನೆಯಾದ ರತಿದೇವಿಯಾದರೂ ಎಂತಹ ರೂಪು ? ಆರ್ಯ ಮರೆಯಾದಳು ! ಈಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಈಕ್ಷಿಸಬಹುದು. ಸದ್ಯ ! (ತೆರಳುವನು)

—ಇಂತಿಲ್ಲಿಗೆ ನಾಂದೀ ದೃಶ್ಯ ಸಂಪೂರ್ಣಂ—

ಅಂಕ ೧ ಪ್ರವೇಶ

[ಸೂತ್ರಧಾರನು ತೆರಳಿದೊಡನೆ ದೊಡ್ಡ ಅಂಕದ ಪರದೆ ಬಿದ್ದು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ನಿಂತು ಪುನಃ ಬಿಳುವುಮ - ಅರಣ್ಯದ ಸೀನು. ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ವೃಕ್ಷ, ಮಧ್ಯೆ - ಸಿಂಹ, ಹುಲಿ, ಕರಡಿಗಳು, ಬೇರೆಬೇರೆ ಪೊದೆಗಳಿಂದ ಹುಲ್ಲೆ, ಹಸು, ಬಿಂಕೆ ಮರಿಗಳನ್ನು ಹೆದರಿಸಿ ಓಡಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ದರದೆಯ ಮೇಲಿನ ಚಿತ್ರಗಳು - ನೈಜ ಅರ್ಥಕತ್ತಲೆ]

(ರತಿಯು ಗ್ರೀನ್ ರೂಮಿನಿಂದ ಹಾಡುತ್ತಲೇ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಳು - ದಾರ್ಮೋನಿಯಂಗ್ ತಲೆಮೇಲೆ, ಹುಬ್ಬಿನ ಮೇಲೆ, ಬೆರಳು ಸದರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಶ್ರುತಿ ತೋರಿಸುವಳು)

ರಾಗ : ಯದುಕುಲ ಕಾಂಭೋಜಿ—ತಾಳ ತ್ರಿಪುಟ—ಚತುರಶ್ರು

ಕಾಣಲೇಂತು ನಾನೂ ಪ್ರಾಣಕಾಂತನನ್ನೂ ।

ಘೋರಕಾನನಾದಿ ಕಾಮದೇವನನನ್ನೂ ॥

ಕಾಣಲೇಂತು ಊ ಊ !

ಆಹಾ ! ಈ ಘೋರ ಕಾನನದಲ್ಲಿ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಅಬಲೆಯಾದ ನಾನು ಪತಿಯನ್ನು ಇನ್ನು ಕಾಣುವುದೆಲ್ಲಿ ? ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಶಂಬರಾಸುರನ ಪುರವಿರುದೊಂದೂ ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪತಿಯು ಅವನ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವನೆಂದೂ ಉಮಾದೇವಿಯು ಸಂತೈಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದಳು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ನೇರುವುದೆಂತು ? ಕೈ ಕಾಲುಗಳೇ ನೋತುಹೋಗುತ್ತಿರುವುದಲ್ಲಾ ! ಲೋಕಮೋಹಕನಾದ ನನ್ನ ಪತಿ ಮನ್ನಧನ ಮಹಿಷಿಯಾದ ನನ್ನ ವಾಡೇ ಹೀಗಾದ ಮೇಲೆ ಮಾನವ ಲೋಕದ ಮಹಿಳಾಮಣಿಯರ ಪಾಡೇನು ? ಇರಲಿ ! 'ಅವಶ್ಯಮನುಭೋ ಕ್ತವ್ಯಂ ಕೃತಂ ಕರ್ಮ ಶುಭಾಶುಭಂ' ಎಂಬುದು ವೇದವಾಕ್ಯವೇ ಅಲ್ಲವೇ ? ನನ್ನ ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಯಾವ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಅಗಲಿಸಿ ನೋಯಿಸಿದ್ದೆನೋ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಅವಸ್ಥೆ ಪಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇರಲಿ ! ದೇವಿಯರ ವರವೊಂದೇ ನನಗೆ ಧೈರ್ಯಸ್ಥೈರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದೆ. ಓಹೋ ! ಇಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಬರುವಂತಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಇವನು ತಿರುಗಿ ನೋಡಿ ದಾಗೆಲ್ಲ ಹಿಂದಿರುವ ಜನ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿ ಮಾತನಾಡುವಂತಿದೆ. ಇವನಾರು ?

ಇವನೇ ಶಂಬರಾಸುರ ಮಹಾರಾಜನೋ ? ದೇವಿಯೇ ! ಪ್ರಸನ್ನಳಾದೆಯಾ !
ಆಹಾ ! ಇವನೇ ಶಂಬರಾಸುರನಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ದೇವಿಗೆ ಅನಂತ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು.
ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈ ವೃಕ್ಷದ ಮರೆಹೊಗುವೆ ! ಅವರಾಡುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ
ಅನಂತರ ಮುಂದಿನ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುವೆ. (ಪರದೆಯ ವೃಕ್ಷದ ಬಳಿ ಸರಿದು ನಿಲ್ಲುವಳು)

(ನೇಪಥ್ಯದಲ್ಲಿ)

[ಕೊಂಬು ಕಹಳೆಗಳ ಶಬ್ದ - “ಚಂಡಮಾರ್ತಾಂಡ ಚಂಡ ಪ್ರಚಂಡ ರಾಕ್ಷಸ ಕುಲ
ಪ್ರದೀಪ ತ್ರಿಜಗ ಶೋಕೇಶ್ವರ ಮಹೇಶ್ವರನ ಪರಮಭಕ್ತ ಶಂಬರಾಸುರ ಮಹಾರಾಜ
ಭೋಪರಾಕ್” ಮಹಾರಾಜನ ಅರಣ್ಯವಿದು. ಇಲ್ಲಿ ಕ್ರೂರ ಮೃಗಗಳಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿನ
ಪ್ರಕೃತಿ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧ. ರಾಜನ ಶಾಸನವನ್ನು ಮುರಿದಂತೆ. ಅಂತಹ ಮೃಗಗಳು
ತಾವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಮಹಾರಾಜನ ಸ್ವಹಸ್ತದಿಂದ ಶಿಕ್ಷೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಇದೋ
ಮಹಾರಾಜರು ಬರುತ್ತಿರುವರು. ಶಂಬರಾಸುರ ಮಹಾರಾಜರು ! ಭೋಪರಾಕ್ !”
ಎನ್ನುವುದು ಕೇಳುವುದು]

[ರಂಗಭೂಮಿಯ ದೀಪ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ಆರಿ ಹತ್ತುವಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ಪರದೆ ಬದಲಾಗಿ
ಬೇರೆ ಪರದೆ ಇಳಿದಿರುವುದು ಅದರಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲೆ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಭಯವಿಲ್ಲದೆ ನಿಂತಿರು
ವಂತೆಯೂ, ಹುಲಿ, ಸಿಂಹ, ಕರಡಿಗಳು ತಮ್ಮ ಗುಹೆಗಳ ಕಡೆ ಬಾಲ ಮುದುರಿಕೊಂಡು
ಓಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೂ ಕಾಣುವುದು. ರತಿದೇವಿ - ಮೊದಲ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಸರಿದು ರಂಗದ
ಕತ್ತಲಾಗಿರುವ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ ನಿಲ್ಲುವಳು.

ಮಹಾರಾಜನ ಮುಂದೆ ಕತ್ತಿ, ಗುರಾಣಿ, ಕರಾರಿ, ಚಾಕು, ಬ್ಲೇಡುಗಳು, ಸರಪಳಿ,
ರೈಫಲ್ಸು, ಗನ್ನಾ, ಪಿಸ್ತೂಲು, ಚೂರಿ, ಭಲ್ಲೆ, ಲಟ್ಟಿ, ಲಾರಿ, ಬಿಲ್ಲು, ಬಾಣ, ಬತ್ತಳಿಕೆ
ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬೆಲ್ವು ಡವಾಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿ ಮೈಮೇಲೆ ಹೇರಿಕೊಂಡಿರುವ ಬೃಹದಾಕಾರದ
ಮನುಷ್ಯನೊಬ್ಬ ಬೇಟೆಗಾರನ ಪೋಷಾಕು ಧರಿಸಿ ಬರುವನು. ಪರದೆಯ ಕಡೆ ನೋಡಲು,
ಪರದೆಯ ಮೇಲೆ ‘ಸ್ವಾಟ್‌ಲೈಟ್’ ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಇವನನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ಆ ಕ್ರೂರ ಮೃಗಗಳು
ಓಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಪರದೆ ಆಡುವುದು. ಅವನೊಂದು ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವನು.

ಮಹಾರಾಜನ ಪ್ರವೇಶ-ಹಿಂದೆ ಪರಿವಾರದವರೂ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವರು. ರಂಗದ ‘ಆ’
ಭಾಗ ಮಾತ್ರ ಬೆಳಕಾಗುವುದು. ಹಿಂದೆ ಕೂಗಿದವನೊಬ್ಬ ಮುಂದೆ ಬಂದು “ಶಂಬರಾಸುರ
ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ವಿಜಯವಾಗಲಿ. ಈ ಗೊಂಡಾರಣ್ಯದ ಈ ಪ್ರಾಂತದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಕ್ರೂರ
ಮೃಗದ ಹಾವಳಿ ತುಂಬ ಆಗುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ದೂರು ಬಂದಿದೆ. ಆ ದೂರು ಕೊಟ್ಟವರಾರು?
ಮುಂದೆ ಬನ್ನಿ” ಎಂದು ಕೂಗಿ ಹಿಂದೆ ಹೋಗಿ ನಿಲ್ಲುವನು.]

ನೇಗಿಲಯೋಗಿ—(ಪ್ರವೇಶಿಸಿ) ಅಡ್ಡಬೀಳುವೆ ಮಹಾರಾಜ ! ತಮ್ಮ ನಾಮಪಠನ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಈಗೊಂದು ಪಕ್ಷದಿಂದ ಮುದಿಸಿಂಹವೊಂದು ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಗುರುಗಟ್ಟುತ್ತಿದೆ. ಸಾರ್ವಭೌಮರ ಆಗಮನಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಕೇಳಿಬಂದ 'ಪರಾಕ್' ಧ್ವನಿಗೇ ಭಯ ಪಟ್ಟು ಅರಣ್ಯದ ಕ್ರೂರಮೃಗಗಳು ಇತರ ವನ್ಯಮೃಗಗಳನ್ನು ಹೆದರಿಸುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಗುಹೆಗೆ ಓಡುತ್ತಿವೆ, ನೋಡಿ ಸಾರ್ವಭೌಮ ! ಆದರೆ ಈ ಮುದಿಸಿಂಹ ಮಾತ್ರ ಓಡದೆ ನನ್ನ ಹಿಂದೆ ಬಿದ್ದಿದೆ- ಈಗ ಮೂರು ದಿನವಾಯಿತು ಅದು ನನ್ನ ಬೆನ್ನ ಬಿದ್ದು- ಬೆಳಗ್ಗೆ ಏಕೆಂದು ಅದನ್ನು ಅದರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ಕೇಳಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಹೀಗೆ ಬಂತು, ಕೇಳಿ.

(ಸಿಂಹ ಪಾತ್ರಧಾರಿ ಧ್ವನಿ ಅನುಕರಿಸಿ ಮಾತನಾಡುವನು)

ಸಿಂಹ—ಶಂಬರಾಸುರ ಮಹಾರಾಜನ ಕಟ್ಟಾಜ್ಞೆ ಈ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಂದಿನಿಂದ ಇಲ್ಲಿನ ಕ್ರೂರಮೃಗಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡವಕ್ಕೆ ಆಹಾರವಿಲ್ಲವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸೃಷ್ಟಿನಿಯಮಕ್ಕೇ ಇದು ವಿರೋಧವಲ್ಲವೇ ? ಮಹಾರಾಜರು ಪ್ರಕೃತಿಗೇ ಒಡೆಯರೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವವರು. ಅಂದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರಕೃತಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನೇ ಬದಲಾಯಿಸಬೇಕೇ ? ಕ್ರೂರಮೃಗಗಳೆಂದು ನಮ್ಮನ್ನೂ, ಸಾಧುಪ್ರಾಣಿಗಳೆಂದು ಇತರ ವನವಾಸಿಗಳನ್ನೂ ಹೆಸರಿಸಿರುವುದು ಕೇವಲ ಮಾನವಲೋಕದವರು ಮಾತ್ರ. ಇದು ಮಾನವನ ಕೀಳುಮಟ್ಟದ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇದು ರಾಕ್ಷಸರ ಲೋಕ. ರಾಕ್ಷಸರು ಅತಿಮಾನವರಷ್ಟೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಮಹಾರಾಜ ಶಂಬರಾಸುರನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟಶಿಕ್ಷಣ ಶಿಷ್ಟಪರಿಪಾಲನೆ ಎಂದಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಡೆಯತಕ್ಕದ್ದು ಸರಿ. ಅಂದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಸಿಂಹಗಳಾದ ನಾವು ಹುಲಿ ಶಾರ್ದೂಲ ಕರಡಿಗಳಾದ ಜೊತೆಯವರು ನನ ಪ್ರಜೆಗಳು.

ಇದುವರಗೆ

ಮಹಾರಾಜ

ಅದರಂತೆ

ಪ್ರಾ

ತಜ್ಞನು.

ಶಕ್ತಿಯಿಂದೆಂದು ನಾವು ಬಲ್ಲೆವು. ನಾನೂ ಬಲ್ಲೆ. ಇತರ ಮೃಗಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಯದು. ನಾವು ಗುಹೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಬಂದೊಡನೆ ಅದ್ದಲ್ಲ ಲರವುತ್ತು ಭಯದಿಂದ ಈ ನೇಗಿಲಯೋಗಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದದ್ದನ್ನು ಮೃಗರಾಜ, ನಾನು, ನೋಡಿದೆ. ಅವಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ನಾನೇ ಇವನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಬೆನ್ನು ಬಿದ್ದರೆ ತಮ್ಮವರೆಗೂ ದೂರು ಹೋದೀರು. ತಾವಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೀರಿ. ಆಗ ವ್ರತಕ್ಷಮಾಗಿ ನಮಗೆ ದೈವದತ್ತವಾದ ಆಹಾರ ಕೊಡಿರೆಂದು ಕೇಳೋಣ. ಶಂಬರಾಸುರ ಮಹಾರಾಜ, ಮಹಾನ್ಯಾಯಪರರು. ನಮಗೆ ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಹೊರೆಯಬೇಕಾದ ಆಹಾರ ದೊರಕೇ ಹೊರತುವುದು—ಎಂದು ಗುಂದಿದ್ದೇನೆ.

ನೇಗಿಲಯೋಗಿ—ಈಗ ಸಿಂಹದ ಮೊರೆಯನ್ನು ಮಹಾರಾಜರೇ ಪರಾಂ ಬರಿಸಬೇಕು.

ಶಂಬರಾಸುರ. ಆಹಾ! ವ್ರತಕ್ಷಮ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧಾಚರಣೆ ಸರ್ವಥಾ ಕೂಡದು. ಆ ಮೃಗರಾಜನೆಲ್ಲಿ? ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲ? ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಬರಬೇಕು.

ನೇಗಿಲಯೋಗಿ (ಅಸುಗಾಗಿ ತಾನು ಸಿಂಹನ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಹೊದಿಸಿದ್ದ ಕಂಬಳಿ ತೆಗೆದು) ಮೃಗರಾಜ! ಮಹಾರಾಜರು ನಿನ್ನ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿ ಸುವ ಮುನ್ನ ನಿನ್ನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲಿಚ್ಛಿಸಿರುವರು. ಹೀಗೆ ಬಾ. ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸು.

ಸಿಂಹ—(ಮುಂದೆ ಬಂದು ದೀಪದ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬದಲಿ ಬಿಚ್ಚಿದಂತೆ ಮಾಡಿ, ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ಮೊದಲು ನೋಡಿ, ಮಹಾರಾಜನ ಪರಿವಾರದವರನ್ನೂ ನೇಗಿಲಯೋಗಿಯನ್ನೂ ಸುತ್ತ ಒಮ್ಮೆ ನೋಡಿ, ಕೊನೆಗೆ ಕತ್ತಿತ್ತಿ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿ ಮೂಕಾಲೂರಿ ನಮಸ್ಕರಿಸುವುದು.)

ಶಂಬರಾಸುರ—(ಮುಂದೆ ಬಂದು ಮೃಗರಾಜನ ತಲೆ ಮೈದಡವಿ)

ನಿನ್ನ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲು ಮೃಗರಾಜ!

(ಸಿಂಹವು ನಿಲ್ಲುವುದು)

(ರೀವಿಯಿಂದ ನಿಂತು) ಮೃಗರಾಜ! ನಿನ್ನ ವಾದವೇನೋ ನ್ಯಾಯಸಮ್ಮತವೇ; ಆದರೆ ನನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ನೀವೆಲ್ಲ ತಪ್ಪು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೀರಿ. ಕಾಡಿ ನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೃಗಕ್ಕೆ ಆಹಾರವಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ಮೃಗ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿರುವುದು ಅಕ್ಷರಶಃ ನಿಜ. ನನಗೆ ಬಹು ದಿನದ ಹಿಂದೆ ಬಂದ ದೂರಿನಂತೆ ಸಿಂಹ,

ಹುಲಿ, ಶಾರ್ದೂಲ, ಕರಡಿ, ತೋಳಗಳಂತಹ ಮೃಗಗಳು ದೈವದತ್ತ ವಾದಂತೆಯೇ ತಾವು ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಕೆಲವು ಮೃಗಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಂದು ತಿನ್ನುವುದು ಬಿಟ್ಟು ಮನುಷ್ಯನಂತೆ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಿಗಳಾದುವೆಂದೂ ಅದರಿಂದ ಇತರ ಹುಲ್ಲೆ ಮುಂತಾದ ಮೃಗಗಳು ಭಯವಿಹ್ವಲರಾದುವೆಂದೂ ತಿಳಿಯಿತು ಹಾಗೆ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಿಗಳಾದಾಗಲೇ ಅಂತಹ ಮೃಗಗಳನ್ನು ಕ್ರೂರಮೃಗಗಳೆನ್ನುವುದು. ಆಗಲೇ ರಾಜರಾದ ನಾವುಗಳು ಅರಣ್ಯಗಳಿಗೆ ಬಂದು ಆ ಮುಷ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡ ಮೃಗಗಳನ್ನೂ ಬೇಟೆಯಾಡಿ, ಕೊಲ್ಲುವುದು.

ನಿನ್ನ ಮೃಗಗಾಢ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಿಗಳು ಅಗದಂತೆ ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು ನಿನ್ನ ಭಾರ. ಆ ರೀತಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವೆಯಾ ಮೃಗರಾಜ ?

ಸಿಂಹ—(ಹೊಂಕರಿಸಿ) ಸಮ್ಮತಿ ಸೂಚಿಸುವುದು)

ಶಂಬರಾಸುರ—ಒಳ್ಳೆಯದು. ನಿನ್ನ ಮಾತನ್ನು ನಂಬುತ್ತೇನೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳು ನಿನ್ನಾಜ್ಞೆ ಮೀರಿದರೆ ಇಕ್ಕೋ—ಈ ಸರ್ವ ಶಸ್ತ್ರವಾಹಕನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಇರುವುವೇ ?

(ಸಿಂಹ ಇರುವುದೆಂಬಂತೆ ಹೊಂಕರಿಸುವುದು)

ಶಂಬರಾಸುರ—ನಾವು ಸುಪ್ರೀತರಾದೆವು. ಮೃಗರಾಜ ! ನಿಮ್ಮ ವಾಸ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ ಪ್ರಕೃತಿ ನಿಯಮಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಆಹಾರವನ್ನು ನೀವು ನೀವು ಭುಂಜಿಸಬಹುದು. ಇನ್ನು ಹೊರಡು ನಿನಗೆ ಸಂತೋಷವಾಯಿತೇ ?

ಸಿಂಹ—(ತಲೆದೂಗಿ ಒಂದು ಸಲ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿ, ಇಳಿದು, ಸರ್ವಶಸ್ತ್ರವಾಹಕನನ್ನು ನೋಡಿ ಮುಖದಲ್ಲಿ 'ಸುಯ್ಯ' ನೇಪಥ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವುದು)

ನೇಗಿಲಯೋಗಿ—ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ವಿಜಯವಾಗಲಿ ! ಜನನಿಬಿಡವಾದ ನಗರದಲ್ಲೂ ನ್ಯಾಯಪೂರಿತವಾಗಿರುವಂತೆ, ಅರಣ್ಯದಲ್ಲೂ ನ್ಯಾಯಪೂರಿತ ಜೀವನವೇರ್ಪಟ್ಟಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವೆಲ್ಲ ಕೃತಜ್ಞರು. (ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ) ಎಲ್ಲರೂ ಜಯಕಾರಮಾಡಿ ! ಶಂಬರಾಸುರ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ ! ಮುಖಾಪ್ರಭುವಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ ! (ನೇಪಥ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಯಕಾರ)

ಶಂಭರಾಸುರ—ನನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳು ಸರ್ವರೂ ಕ್ಷೇಮವಾಗಿರಬೇಕೆಂದೇ ನನ್ನ ಇಷ್ಟ. ಅವರು ಸುಪ್ರೀತರಾಗಿದ್ದರೇನೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಶಾಂತಿ; ಅರ್ತರಾದವರು ಒಬ್ಬರಿದ್ದರೂ ದೇವ, ರಾಕ್ಷಸ, ಮಾನವ, ಮೃಗಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಸರಿಯೆ, ಅವರನ್ನು ಸಂತೈಸಿ ಅವರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಪೂರೈಸಿದ ಹೊರತು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಹೊರಡುವ.

(ಎಂದು ಒಮ್ಮೆ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡುವಲ್ಲಿ ಗುಹೆಗೊಂದು ಹೊರಟಿದ್ದ ಸಿಂಹವು ಕತ್ತಲಾದ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ನಿಂತಿರುವುದು ಕಾಣುವುದು.)

ಶಂಭರಾಸುರ ಮೃಗರಾಜ, ಇನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಮೊರೆಯೇನಾದರೂ ಇದೆಯೇ ?

ಸಿಂಹ -- (ತನ್ನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಅರೆಗತ್ತಲಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವ ರತಿಯೆಡೆ ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಲು)

ಶಂಭರಾಸುರ—ಯಾರಿದು ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವವರು ? ರೂಪಿನಿಂದ ನಾರಿಯಂತೆ ಕಾಣುವುದು.

(ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ಬೆರಳುಗಳಿಂದ ತೋಫನ್ ಸವರಿಕೊಂಡು 'ಎರಡೂ ಕರೀ' ಎಂದು ತೋರಿಸುವನು. ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ ಆರಂಭವಾದೊಡನೆ)

ರಾಗ : ಇಂಗ್ಲೀಷು ನೋಟು. ತಾಳ : ಮಿಶ್ರ ಛಾಪು

ಯಾರ ದಿಲ್ಲಿ ನಾರೀ

ವೈಯಾರೀ ಮನೋಹಾರಿ ||

ಯಾರ ದಿಲ್ಲಿ ನಾರೀ... ?

ಕಠಾರೀ, ಮಿಠಾರೀ, ಸುಂದ—ರೀ ||

ಯಾರದ್ದಿಲ್ಲಿ ನಾರೀ — ?

ಕಣ್ಣು ಕೋರೈಸುವ ರೂಪವೆತ್ತ ನಾರೀ ||

ಈಕೆ ಯಾರಾಗಿರಬಹುದು ? ಪುನಃ ಪುನಃ ಮಹಿಷಿಯಾದ ರತಿದೇವಿಯೇ ಈ ರೂಪ ತಾಳಿರಬಹುದೇ ? ಅಥವಾ ದೇವಲೋಕದ ರಂಭಿಯೋ, ತಿಲೋತ್ತಮೆಯೋ, ಮೇನಕೆಯೋ, ಯಾವ ಅಪ್ಸರೆಯೋ—ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಪಜಿತೇಂದ್ರಿಯಗೊಳಿಸಲು ದೇವತೆಗಳ ಹೊಂಚೋ ಇದು ? ಅಥವಾ ನನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಮೃಗ ಪಕ್ಷಿ

ಕೀಟಗಳೂ ಕೂಡ ಸೌಖ್ಯದಿಂದರಲೂ ಕರುಬಿದ ಇಂದ್ರನೇನಾದರೂ ಅಸೂಯೆ ಯಿಂದ ತನ್ನ ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯಾದ ಶಚೀದೇವಿಯನ್ನೇ ಈ ರೂಪ ಕೊಟ್ಟು ನನ್ನನ್ನು ಅಪಾಮಾರ್ಗಕ್ಕೆಳೆಯಲು ಹಂಚಿಕೆ ಹಾಕಿರುವನೋ ? ಹಾಗೇನಾದರೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಅವನ ಪ್ರಯತ್ನವೆಲ್ಲ ವ್ಯರ್ಥವೇ ಸರಿ. (ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ)

ಆದರೆ ಈಕೆ ಆರ್ತಳೆಂದು ಮೃಗರಾಜನ ಹೇಳಿಕೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ಯಾಗಿ ಆರ್ತರಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದವರ ಮೊರೆ ಕೇಳಿ ಅವರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಸಲ್ಲಿಸುವುದೇ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವಲ್ಲವೇ ? ಈಕೆ ಯಾರೋ ಕಾಣೆನಲ್ಲಾ

ಹಾಡು : ರಾಗ ? ತಾಳ ?

ಯಾರು ಕಾಣೆ ನಾಂ ಈಕೇ !

ಅಂದ ದಾರ ವಿಂದ ವದನೇ ||

(ರಂಗದ ಬೆಳಕು ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡಲು ರತಿಯ ಮುಖವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿ)

ಭದ್ರೆ ! ನೀನಾರಾ ? ಎಲ್ಲಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೈತಂದೆ ? ಈ ಘೋರಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಗಿನಿಯಾಗಿ ಹೇಗೆ ಮುಂದಡಿಯಿಡುವೆ ? ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಹನಿಯೇಕೆ ? ನನ್ನನ್ನು ಪೀಡಿಸುತ್ತಿರುವ ದುಃಖವ್ಯಾವುದು ? ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಒರೆದರೆ ನಿನ್ನ ದುಃಖ ಪರಿಹರಿಸಲು ನಾನು ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವೆನು. ದುಃಖಾರ್ತರಾದವರಿಗೆ ದುಃಖ ಪರಿಹರಿಸುವ ಖ್ಯಾತಿಯುಳ್ಳ ಶಂಬರಾಸುರನ ಹೆಸರು ಕೇಳಿಬಲ್ಲೆಯಲ್ಲವೇ ? ನಾನೇ ಶಂಬರಾಸುರ. ನಿನ್ನ ದುಃಖವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳು ಮಹಿಳಾಮಣಿ !

ರತಿ—(ಮುಂದೆ ಬಂದು) ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ವಿಜಯವಾಗಲಿ. ನಿಮ್ಮ ಆಶ್ವಾಸನಿಂದ ನನ್ನ ಕಷ್ಟ ಪರಿಹಾರವಾದಂತೆಯೇ ಎಣಿಸುವೆನು. ಕೃತಾರ್ಥಳಾದೆನು ಮಹಾರಾಜ !

ಶಂಬರ—ಸಂತೋಷ ! ಎಲೌ ಭದ್ರೆ ! ನೀನು ತುಂಬ ಆಯಾಸಗೊಂಡಂತಿದೆ. ನಮ್ಮ ಅರಮನೆಗೆ ನಮ್ಮ ರಥದಲ್ಲಿ ತೆರಳುವಳಾಗು. ರಾಣೀ ವಾಸದವರು ನಿನ್ನನ್ನು ಆದರಿಸುವರು. ಅಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿ ನಮ್ಮ ಅತಿಥಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ನಾಳೆಯ ದಿನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಂಡು ನಿನ್ನ ಮೊರೆಯನ್ನು ಬಿನ್ನವಿಸಬಹುದು. ಒಪ್ಪಿಗೆಯೋ ?

ರತಿ—ಮಹಾರಾಜರು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿದಂತೆಆದರೆ.....

ಶಂಬರ—ನಿನಗೇನಾದರೂ ಶಂಕೆಯೇ ? ನಮ್ಮನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅಂಜಿಕೆಯೇ ?

ರತಿ—ಅದೇನೂ ಅಲ್ಲ ಮಹಾರಾಜ ! ತಮ್ಮ ಅಂತಃಪುರದ ರಾಣಿ ವಾಸದವರಿಂದ ಆದರಾತಿಥ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ನಾನು ಧನ್ಯಳೇ ಆದೆ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಮೊರೆಯನ್ನು ನಾಳಿನ ಆಸ್ಥಾನದ ವೇಳೆಯವರೆಗೂ ಸಲ್ಲಿಸದೆ ಇರಲಾರೆ. ಅಪ್ಪಣೆಯಾದರೆ....

ಶಂಬರ—ಈಗಲೇ ಬಿನ್ನವಿಸುವೆಯೆನ್ನುವೆಯಾ ? ಆಗಬಹುದು.

ರತಿ—ನನ್ನದೊಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿದೆ.

ಶಂಬರ—ನೀನಾರೆಂಬುದೇ ನನಗೆ ಹೇಳಿಲ್ಲವಲ್ಲ ? ಆದರೂ ಸರಿ—ನಿನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೇನೋ ಅದನ್ನು ಒರೆ !

ರತಿ—ತಮ್ಮ ವಾಗ್ದಾನವಾದ ನಂತರ ಹೇಳುವೆ.

ಶಂಬರ—ಹೆಣ್ಣು ಜೀವ ಎಷ್ಟಾದರೂ ಹೆಣ್ಣೇ; ಗಂಡಸರಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಅಪನಂಬಿಕೆಯೇ—ಇರಲಿ, ಎಲಾ ! ಭದ್ರೆ ! ನಿನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಪೂನಸಾ ಪುನಿಸುವೆ.

ರತಿ—ಕೃತಾರ್ಥಳಾದೆ. ನನ್ನದೊಂದು ವ್ರತವಿದೆ.

ಶಂಬರ—ವ್ರತವಿದ್ದರೆ ವರ್ತಿಸು. ಏನಭ್ಯಂತರ ?

ರತಿ—ಅದು ಕಠಿಣವಾದ ವ್ರತ. ಅದು ಮಾಸಗಳವರೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ರಾಣಿ ವಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಗಂಡಸೂ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಬಾರದು. ಸ್ವಯಂ ಮಹಾರಾಜರೂ ನೋಡಬಾರದು. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದಲ್ಲಿ ಹಾಸ ತಟ್ಟುತ್ತದೆ.

ಶಂಬರ—ಹಾನಿ ತಟ್ಟುತ್ತದೆಯೇ ? ಯಾರಿಗೆ ? ನಿನಗೇ ?

ರತಿ—ನನಗಲ್ಲ ಮಹಾರಾಜ. ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದವರಿಗೆ !

ಶಂಬರ—(ಯೋಚಿಸಿ) ಹಾಗೋ ? ನಿನ್ನ ವ್ರತ ಆರಂಭ ಯಾವಾಗ ?

ರತಿ—ತಾವು ವಾಗ್ದಾನ ಮಾಡಿದೊಡನೆ ?

ಶಂಬರ—(ಪುನಃ ಯೋಚಿಸಿ)

ನಾಳೆ ನನ್ನ ಬೆಳಗಿನ ಪೂಜಾದಿ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿದೊಡನೆಯೇ ವಾಗ್ದಾನ ಕೊಡುವೆ. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿದೆಯೋ ?

ರತಿ—ಇದೆ ಮಹಾರಾಜ !

ಶಂಬರ—ಸರಿ ! ನಾಳೆ ವಾಗ್ದಾನ ಕೊಡುವೆ. ಈಗ ವೇಳೆಯಾಯಿತು. ರಥವನ್ನೇರಿ ನೀನು ಹೊರಡು. ನಾನೂ ದರಿವಾರವೂ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಆಗಮಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಪರಾಕಿನವರು—ಭೋ ಪರಾಕ್-ಮಹಾರಾಜರು ನಗರಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗುವರು ! ಪರಿವಾರವೆಲ್ಲ ಹಿಂಬಾಲಿಸಲಿ ! ಜಯವಾಗಲಿ ಚಂಡ ಮಾರ್ತಾಂಡ ತ್ರಿಲೋಕ ದಿಗ್ವಿಜಯೀ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಶಂಬರಾಸುರ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ ! ಭೋ ಪರಾಕ್ ! ವಿಜಯಗೀತೆ ಹಾಡಿರಿ.

ಎಲ್ಲರೂ ರಾಗ : ಇಂಗ್ಲೀಷು ನೋಟು, ತಾಳ : ಏಕ.

ಬನ್ನಿರಿ ನಾವ್ ಪೋಗುವಾ !

ನಗರವನೇ ನಾವ್ ಸೇರುವಾ ||

ಬನ್ನಿರಿ ನೀವ್ ಪೋಗುವಾ ||

(ಬೇಗನೆ ಪೆಜ್ಜೆ ಹಾಕುತ್ತ)

ಬನ್ನಿರಿ ಪೌರರೇ ನೀವೀಗ

ನಗರವ ಸೇರುವ ಬಲುವೇಗ !

ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲಸವಿನ್ನಿಲ್ಲವೂ ನಾವು ಬಲ್ಲೆವೂ

ಬನ್ನಿರಿ ಪೌರರೇ ನೀವೀಗ.....

(ಸಿಂಹವು ಆರಣ್ಯದ ಕಡೆಯ ನೇಪಥ್ಯಕ್ಕೂ ಶಂಬರಾಸುರ, ರತಿ, ಪರಿವಾರದವರು, ಇವರೆಲ್ಲ ನಗರದ ಕಡೆಯ ನೇಪಥ್ಯಕ್ಕೂ ತೆರಳುವರು.)

—‘ಆ’ ರಂಗದ ಪರದೆ ಬೀಳುವುದು—

—‘ಅ’ ಗ್ರೀನ್ ರೂಮಿನ ಫರದೆ ಏಳುವುದು—

(ಪಾತ್ರಧಾರಿಗಳು ಅವರವರ ಬಟ್ಟೆ, ಒಡವೆ ತೆಗೆದಿಡುತ್ತ) “ಅಬ್ಬ, ಸದ್ಯೆ ಮುಗಿತಲ್ಲವ್ವಾ ಸೀನು—ಅದೇನು ಉದ್ದುದ್ದ ಸೀನೂ, ಅದೇನು ಉದ್ದುದ್ದ ಮಾತುಗಳೂ—ಅದೂ ಎಲ್ಲ ಒಬ್ಬನ ಬಾಯಿಂದ್ದೇನೇ—ನಮಗೆಲ್ಲಾ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಯೋದೊಂದು ಬಾಕಿ” ಎಂದು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದು ವಿಧವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವರು.

ಮೂರ್ತಿ—ಲೇ! ಮಾತು ನಿಲ್ಲಿಸೋ! ಅಗೋದ ಸೀನು ಕಟ್ಟ ಕೊಂಡೇನೋ ಈಗಾ! ಈಗ ಮುಂದಾಗಬೇಕಲ್ಲಾ ಕಾಮಿಕ್ ಸೀನೂ, ಅದರ ಅರೇಂಜುಮೆಂಟೆಲ್ಲಾ ನೋಡೋ ಮೊದಲು. ಎಲ್ಲೋ ಆ ತರಕಾರಿ ಮಾರ್ಕೆಟ್ಟು ಈ ಬಾಬುಗಳೆಲ್ಲಾ ?

ರಂಗೂ—ಲೇ ಮೂರ್ತಿ ! ಅದೆಲ್ಲಾ ಅಲ್ಲಿ ನೋಡು ! ಫರದೇ ಹಿಂದೇನೇ ಎಲ್ಲಾ ಅರೇಂಜು ಮಾಡಿದೀನಿ. ಈಗ ಸದ್ಯೆ ಇವರೆಲ್ಲಾ ಮೇಕಪ್ ತೆಗೆದು ಹಾಕಿ ಆ ಸೀನಿಗೆ ಡ್ರೆಸ್ ಮಾಡೋದರ ಒಳಗಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದೂ ಏನಾದ್ರೂ ಮನೋ ಟರ್ನು ಒಂದು ಕೊಡ್ತೀಯಾ ? ಇಲ್ಲಾ ಅದೂ ನಾನೇನೋ ? ಆಡಿಯನ್ನು ರೆಸ್ಟ್ರಿಕ್ ಆಗಿಬಿಡ್ತಾರೆ.

ಮೂರ್ತಿ—ನಾನೂ ಅಲ್ಲ; ನೀನೂ ಅಲ್ಲಮ್ಮಾ, ಲೋ ! ಅವನು ಸೀರೇಗೆ ಜಗಳ ಆಡಿದಾಗಲೇ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲೇನೋ ? ಅವನೇ ಕಿರ್ಲಿದ—ಮೊದಲು ರತಿ ಆಮೇಲೆ ಅಪ್ ಟು ಡೇಟ್ ಅಮ್ಮಯ್ಯಂತ. ಈಗ ಸುಬ್ಬು, ಲೇ ! ಬೇಗ ಡ್ರೆಸ್ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಮ್ಮ. ಆಡಿಯನ್ಸ್ ಕಾಯಿಸಬೇಡ. ದಮ್ಮಯ್ಯ ಹೋಗೋ ಬೇಗ—ಕಿತ್ತಾಕಿ ಆ ಸೀರೇನಾ. ಈ ದ್ವಾವಣೆ—ಆ ಜರೀ ಲಂಗ ತಗಲಿಸೊಂಡು ಆ ಎತ್ತರದ ಹೀಲಿನ ಷೂಸು ಬಿಕ್ಕೊಂಡು, ಕೈಲಿ ಒಂದು ಆ ಪ್ಯಾರಾಸೋಲ್ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು. ಯಾವ ಅಮ್ಮಯ್ಯಾ ಇಷ್ಟು ಅಪ್ ಟು ಡೇಟ್ ನೋಡೋಣ ? ಸ್ವಲ್ಪರು. ಆ ಸೈಡ್ ಪಾರ್ಟಿಂಗ್ ಸರಿ ಯಾಗಿ ಎತ್ತು—ಈ ಹಳೇಕಾಲದ ಒಡವೆ ಕಿತ್ತು ಬಿಸಾಕು, ಒಂದೆರಡು ಲೋಲಾಕು ತಗಲಿಸೊಳ್ಳೋ ! ಇನ್ನು ನಡಿ!.... ಒಳ್ಳೇ ಆಕ್ಟರುಗಳು !

ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ನಾನು ಸೊಂಟ ಕಟ್ಟಿ ಜಟ್ಟಿ ಹಾಗೆ ನಿಂತು ಜಗ್ಗಿಸಿದರೇನೇ ಇವರೆಲ್ಲಾ ಜಗ್ಗೋದು !

ಇನ್ನು ಹೋಗಮ್ಮಾ ಬೇಗ ! ಬಡುಕೊಂಡಾರು ಆಡಿಯನ್ನೂ !

(ಸಾಲಂಕೃತವಾದ ಸುಬ್ಬುವು 'ಅ' ರಂಗದಾಟಿ 'ಆ' ರಂಗದ ಕಡೆ ಹೋಗಿ ಸೈಡ್ ವಿಂಗ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಫರದ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಲು ಸೂಚಿಸುವನು)

ಮೂರ್ತಿ—ಈ ಕಾಮಿಕ್ ಸೀನು ಆಗುತ್ತಲೂ ಇನ್ನೇನು ಇದೇ ಅಂತ ಆಡಿಯನ್ನು ಯೋಚನೆ ಮಾಡೋಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದು ಬಿಡಬೇಕು ಇನ್ನೊಂದು ಆಕ್ಟು. ಅದಾದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕಾಮಿಕ್ಕ್ಯು, ಆಮೇಲೆ ಕೊನೆ ಆಕ್ಟು. ತೀರಿಹೋಯಿತೋ ಈ ದಿನದ ಋಣ ಸದ್ಯ ! ಶಂಬರನ ಶಿನೆ ಆಕ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಿಪೇರ್ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋ !

ರಂಗೂ ಮುಂತಾದವರು—ಲೇ ನಿನ್ನ ಕೆಲಸ ನೀನು ನೋಡಮ್ಮಾ ! ನೀನೇ ಕಂಡಿರೋನು, ಮಹಾ ! ನಾಟಕ ಹೇಗೆ ಆಡೋದೂ ಅಂತ. ನಿನ್ನ ಎರಡನೇ ಅಂಕದ ಶಂಬರನ ಅಲಂಕಾರ ಮುಗಿಸಿ ರೆಡಿಯಾಗಿರು—ನಾವು ಮಾ ಕೆಳಟ್ಟು ಸೀನು ಮುಗಿಸೋ ಹೊತ್ತಿಗೆ—

('ಅ' ಪರದ ಬೀಳುವುದು)

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ 'ಶಂಬರನ ಶೃಗಾರ' ದ ಮೊದಲನೆಯ ಅಂಕ ಪ್ರವೇಶವು ಸಮಾಪ್ತ ವಾದುದು.

ಉಪನಾಟಕ—ದೃಶ್ಯ

('ಅ' ರಂಗದ ಪರದ ಬೀಳುವುದು)

| ಪ್ರವೇಶ : ಅಪ್ ಟು ಡೇಟ್ ಅಮ್ಮಯ್ಯ, ವಾರೆ ಬೈತಲೆ ತೆಗದು ರಿಬ್ಬುಕಟ್ಟಿದ ಎರಡು ಜಡೆ. ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ಹೇರ್ ಪಿನ್ನುಗಳು, ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್‌ನ ಮಲ್ಲಿಗೆ ದಂಡೆ, ಹೊಳೆಯುವ ಲೋಲಾಕು, ಹಣೆಗೆ ಸಣ್ಣ ಸಾದುಚುಕ್ಕೆ, ಹುಬ್ಬುಗಳ ನಡುವೆ ಕಟ್ಟಿರುವ ಫ್ರೇಮ್ ಇಲ್ಲದ ದಪ್ಪಗಾಜಿನ ಕನ್ನಡಕ, ವಕ್ಕಿ ಜರತಾರಿ ಕೆಲಸದ ಲಂಗ, ಮೇಲೆ ಸೀರೆ ಋಂತೆ ದ್ವಾವಣಿ, ಮೊಂಡುಸೆರಗು, ಎಡಭುಜದ ಮೇಲೆ ನೆರಿಗೆ ಜೋಡಿಸಿ 'ಬ್ರೂಟ್' ಸೆಕ್ಕಿಸಿದೆ, ತೋಳು ಅರ್ಧಮುಚ್ಚಿ ಗುಪ್ಪು ಕಟ್ಟಿರುವ ಕುಪ್ಪಸ, ಜಾರ್ಜ್‌ಟ್ ತಳು ದ್ವಾವಣಿ ಸೀರೆ, ಸ್ವಾಕಿಂಗ್ಸ್‌ನ ಮೇಲೆ ಪಾದಗಳು ಮೆಟ್ಟಿರುವ ಎತ್ತರ ಹಿಮ್ಮಡಿಯ ಸ್ಲಿಪ್ಪರು, ಒಂದೇ ಕೈಗೆ ತುಂಬ ನಿಗನಿಸುತ್ತಿರುವ ಬಳೆಗಳು, ಕೈಯಿಂದ ಕೈಗೆ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತಿರುವ

ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಚಿರೆದು ಮುಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಹ್ಯಾರಾಸೋಲೊ (ಅಧುನಿಕ ಹೆಣ್ಣು ಭತ್ತಿ)-ಭುಜಕ್ಕೆ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ವಾಣಿವ ನೇತುವಾಕಿರುವ ಹ್ಯಾನಿಟಿ ಬ್ಯಾಗ್-ಹೀಗೆ ಅಲಂಕೃತಳಾಗಿ ರಂಗದ ಮಧ್ಯೆ ಬಳುಕುತ್ತ ಬಂದು ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ ಕಡೆ ದೃಷ್ಟಿಹಾಯಿಸಿ ಕೆಳದೆಯ ದಂಡದ ಹಿಡಿಯ ಮೇಲೆ ಎರಡು ಬೆರಳನ್ನಿಟ್ಟು ಶೃತಿ ತೋರಿಸಿ ಆರಂಭಿಸುವಳು. ರಂಗಭೂಮಿಯ ಆ ಕಡೆ ಈಕಡೆ ಯಥಾ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಓಡಿಯಾಡುತ್ತ ಪದ್ಯ-ಗದ್ಯ ಹೇಳುವಳು.]

ರಾಗ—ಹಮೀರ್ಕ್‌ಲಾಣಿ ತಾಳ—ಏಕ—ಮಿಶ್ರನಡೆ

Verse — ಚರಣ

From what my mother has said to me
The girls of to day are certainly
Much altered to what they used to be
When mother was twenty one :
(Says) girls of her days stop'd indoors all day
At eve went to temples to worship and pray
An ಅಪ್ಪಾರ್ ಕುಂಕ್ರಾ party once in a way
Contented them every one

Chorus — ಪಲ್ಲವಿ

When mother was twenty one,
The girls didn't have much fun,
They didn't stop out very late till dark
Prancing in Lalbagh or Cubbon Park;
Soon as their schools were done,
Homewards they had to run;
I am sure that women
Had a rotten time then
When mother was twenty one.

Patter I

ಏನ್ಹಾರಿಬಲ್ ನೋಡಿಲ್ಲ —“ At eve went to temples
to worship and pray ” ಅಂತೆ ! Men ಹಾಗೆ! ಒಂದ್ವಂತ್ರ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ —
ಫಿಂಡ್ ತಂತ್ರ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ! —templeಗೊಣಿ—ಒಂದ್ವಾಟನ್ cocoanut

break ಮಾಡಿ ಒಂದ್ವೀಸಿಟ್ಟಿಡೋಂತೆ ಅಲ್ಲಿ. ಇನ್ನೊಂದ್ವೀಸು ಪುನೇಗ್ತಂದು
 ಚಟ್ಟಿ prepare ಮಾಡಿತಿನ್ನೋದಂತೆ! ಇದೇ religious ಆಗಿದ್ದದ್ದವು!—
 ಏನ್ವಾರಿಬಲ್ ನೋಡೀಂದ್ರೆ! ಇನ್ನಿವರ್ Famous ಅರ್ಪುಕುಂಕ್ party
stuffy roomನಲ್ಲಿ squat ಮಾಡ್ಕೊಂಡು.. squeaky voicesನಲ್ಲಿ
 shriek ಮಾಡೋದು—ಹಣೇಗ್ saffron ಹಚ್ಚೊಂಡು ಹೊಡೋದ್ದನೇ
 ಕಡೆ! ಇದೇ ಇವರ್ recreationoo! ಏನ್ವಾರಿಬಲ್ ನೋಡೀಂದ್ರೆ!

Verse — ಚರಣ

What my mother dreads most now-a-days
 Is the bicycling girl that at Badminton plays
 Be- ribbons her plait and powders her face
 Dead to sneers and sniggers of scorn!
 Mother swears she never used powder and puff
 Found saffron and turmeric good enough stuff,
 Drawing water from wells recreation enough
 When mother was twenty one.

Chorus — ಪಲ್ಲವಿ

When mother was twenty one
 The girls did fashion shun :
 They didn't part their hair at the side
 Wear boots and wrist watches and brooches beside ;
 Soon as they could walk
 With men were forbldden to talk :
 Rose up with the lark, slaved at home till't was dark
 When mother was twenty one.

Patter II

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ girls ಏನ್ಮಾಡಿದ್ದೂ ತಪ್ಪೇ time waste ಮಾಡ್ಕೊ
 ಡ್ದಂತೆ...ಒಂದ್ bicycle ಮೇಲ್ಕೊಂಡ್ರೆ...ಬೈಸೆಕ್ಕೊಳ್ಳೋದೇನೇ ಲಾಭ!...
 ಮಧ್ಯದಲ್ಲೇ hair part ಮಾಡ್ಕೊಂಡ್ರೆ thin ಆಗುತ್ತೆ growthoo ಅಂತ

side part ಮಾಡ್ಕೊಳ್ಳೋದ್ದಪ್ಪೇ ? Middle ನಲ್ಲಿ ಬೈತಲೆ
 ತಕ್ಕೊಂಡು ಮೂವತ್ತಲ್ bald ಆದವು ಎಷ್ಟುನ ಇಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಲ್ದಲ್ಲಿ...
 ಇನ್ನಿತ್ಯ ಒಂದೊಂದ್ನರು ಕಿತ್ತು ಕಟ್ಟೋಕ್ಕೋಕಂತ ನಾಲಕ್ಕಿನ ನಿಲ್ಲಲೀಂತ
 ಒಂದ್ ribbon ಕಟ್ಟೋಕ್ಕೋದ್ದಾಪಾನೇ? ..ಏನ್ ಹಾರಿಬಲ್ ನೋಡೀಂದ್ರೆ!
 mother ಕಾಲ್ದಲ್ಲಿದ್ದ wellsನೆಲ್ಲಾ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟು ಕೊಳಾಯಿ ಇಟ್ಟಿರೋದ್ದ
 ಮತ್ತಷ್ಟೆ ನಿರ್ವೇದೋ exerciseಗೆ ಬದ್ಲಾಗಿ badminton ಆಡೋ
 ಣಾದ್ರೆ, ಅದಕ್ಕೊಂದೊಂಬ್ಬಾನೇ! ಇನ್ mother ಕಾಲ್ದಲ್ಲಿ muddy
 roads ಆಗಿದ್ದು ಬರಿ ಕಾಲ್ದಿಲ್ವೋಗೋದು harmless ಆಗಿತ್ತು. ಈ
 metalled roads ಕಾಲ್ದಲ್ಲಿ bare-footed ಆಗಿ ಬೆಣಚ್ಕುಲೈಲ್ಲದದು
 bleeding soles ಆಗೋದು ಒಂದ್ beautyನೇ! ...ಏನ್ horribly
 nnfair ನೋಡೀಂದ್ರೆ !

Verse—ಚರಣ

From what my mother shrieks night and day
 The girls today are too giddy and gay
 To walk through their lives in a womanly way
 As she did at twenty one!
 (Says) "Woman should have but one aim in life,
 That's to be a kind mother and a dutiful wife,
 And keep her home free from misery and strife"
 As she did at twenty one !

Chorus—ಪಲ್ಲವಿ

When mother was twenty one,
 Publicity women did shun ;
 They did'nt give lectures or parties gay
 Shrieking and shouting for manly sway.
 Soon as they were wed
 To the rest of the world they were dead ;
 And of their own accord
 Were the slaves of their lords
 When mother was twenty one.

Patter III

ಓ ! ಹೋ ! ಹೋ ! “Of their own accord were the slaves of their lords !” ಏನ್ನಕ್ಕೋಡೀಂದ್ರೆ ! ಇಷ್ಟಕ್ಕೂ facts ಏನು ? ಆರಲ್ವೇರ್ಷದೊಳ್ಳೆ ಮಸೀಮುಖ್ವಿವ್ವಿಗ್ marriage ಮಾಡ್ಕೊಡೊಂದು ಮಗಳ್ಳೆ ; ಇನ್ನವನಿಗೆ ಅಡಿಗೆಯವ್ಯಕೆಲ್ಲ ಅವನ್ಮಕ್ಕಿಗಾಯಾಕೆಲ್ಲ ಮಾಡ್ಕೊಂಡು ಆಕಳ ಹಾಗೆ ಆಯಸ್ಸೆಲ್ಲಾ ಬಿದ್ದಿಬೇಕಂತೆ womenoo ! ಯಾಕೋ ಕಾಣೆ motherನ “ವಿಲಾಯ್ತೀಲಿ women ಎಲ್ಲಾ warಗೆ ಹೋಗಿ vote ಗ್ಗು ಸಂಪಾದಿಸಿಧಾರೆ ಅಂದರೆ” ಸರಿ ! ನಿಂವೆಲ್ಲಾ Carvalry ಸೇರ್ಬಿಡಿ !— ಆದ್ರೆ ಸದ್ಯ ಮನೇಲಿರೋ Infantry ನ್ನೋಡ್ಕೊಳ್ಳೋವ್ಯಾರೂ ?”ಂ ತಂದ್ಬಿಡ್ತಾಳೆ—Men ನ್ನೋ ಬಲು up-to-date community ಅಂತೈಸರು —“ವಿಪ್ರಾಃ ಪಶ್ಚಿಮ ಬುದ್ಧಯಃ” ಅಂತೆ—ಅದೇನ್ western-minded ಡೋ, Brahminsoo . time ಏ ತೋರಿ ಸ್ಪೇಕು ! ಇಷ್ಟಕ್ಕೂ mother ಏನ್ peace—minded pigeon ಆಗಿದ್ಲೋ ? ಅದೆಲ್ಲ ಅಜ್ಜನೈಳಿದ್ರೆ ಗೊತ್ತಾಗತ್ತೆ— ಬರಲೊಂದ್ರೀಗಲ್ಲ ಬೆದರ್ತಾನೆ ಅಪ್ಪ.

Chorus End—ಪಲ್ಲವಿ ಅಂತ್ಯ

She I’m sure in her day
Kept poor father at bay
When my mother was twenty one.

(ಅಪ್ಪಾಟುಡೇಟಮ್ಮಯ್ಯನ ನಿಷ್ಕ್ರಮಣ)

(ಆ ರಂಗದ ಪರದೆ—ಅಂಕದ ಪರದೆ ಬೀಳುವುದು—)

ಅಂಕ ೨ ಪ್ರಯಾಸ

(ಆ ರಂಗದ ಪರದೆ ಏಳುವುದು. ಶಂಬರಾಸುರನ ಚಿಕ್ಕ ಆಸ್ಥಾನ ಮಂದಿರ. ಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ರಾಜನು ಸಿಂಹಾಸನಾಸೀನನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ವಿದೂಷಕ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಷಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರಹರಿ, ಚಾರ, ಚಾಮರ-ಸೇವಿಕೆಯರು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ ಆಡುವ ಮಾತು, ಹೇಳುವ ಹಾಡು, ಎಲ್ಲವೂ ಅಕ್ಷರಶಃ ಅಭಿನಯಪೂರ್ವಕ ವಾಗಿರುತ್ತವೆ)

ಶಂಬರಾಸುರ—ಮಿತ್ರಾ, ಮಾಂಡವ್ಯ ! ನಿನ್ನ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಏಕಾಂಗಿನಿ ಯಾಗಿ ದುಃಖಾರ್ತಳಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಲಲನಾಮಣಿಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗಿನಿಂದ ನನ್ನ ಮನವೆಲ್ಲವೂ ಅವಳಲ್ಲಿಯೇ ಲೀನವಾಗಿದೆ. ನಾನಾಗಿ ಅವಳನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷೆ ಸುವುದು ರಾಜಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ಹೆಣ್ಣು ತಾನಾಗಿ ಒಲಿದು ಬಂದರೆ ಅವಳ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಪೂರೈಕೆಯೇ ರಾಜನ ಕರ್ತವ್ಯ. ಏನೆನ್ನುವೆ ?

ವಿದೂಷಕ—ಮಹಾರಾಜ ! ನೀನು ಬೇಟೆಗೆಂದು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗು ವುದೇ ಅಪರೂಪ. ನಿನ್ನ ಹೆಸರು ಕೇಳಿದರೇನೇ ದುಷ್ಟರೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡ ಮೃಗ ಗಳೂ ಸಾಧುವಾಗುತ್ತವೆ ! ವನ್ಯಮೃಗಗಳಲ್ಲೇ ಹೀಗಾದ ಮೇಲೆ ವನ್ಯ ಮಾನವಿಯಾದ ಈಕೆಯ ಪಾಡೇನು ? ಇಲ್ಲಿಗೆ ತಾನಾಗಿ ಬಂದು ತನ್ನ ಅಭೀಷ್ಟ ವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದೇನೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ. ಬರಲಿ, ಏನು ಹೇಳುವಳೋ ನೋಡುವ

ನಿನಗೇನೋ ಮನವು ಅವಳಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟು ಅನ್ನಾಹಾರ ನಿದ್ರೆಗಳು ಬೇಡ ವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಮಿತ್ರನಾದ ನನಗೂ ನಿನ್ನೆಯಿಂದ ಇದೇ ದುರ ವಸ್ಥೆಯೇ ? ಸದ್ಯ ಈ ಅವಸ್ಥೆಯಿಂದ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಎಂದಿಗೆ ಪಾರಾದೇವೋ ಎಂದಿಗೆ ಮೃತ್ಯುವನ್ನ ಭೋಜನ ಮಾಡಿ ಸುಖವಾಗಿ ನಿದ್ರಿಸಿಯೇವೋ ಎಂದೆನ್ನಿ ಸುತ್ತಿದೆ ನನಗೆ ಈಗ !

ಶಂಬರಾಸುರ—ಸರಿ. ಯಾವಾಗಲೂ ನಿನಗೆ ಭೋಜನ, ಅನಂತರ ಶಯನ, ಇದೇ ನಿತ್ಯ ಚರ್ಯೆಯಾಗಿರುವಂತಿದೆ. ಇರಲಿ.

ಚಾರ (ಪ್ರವೇಶಿಸಿ) —ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ವಿಜಯವಾಗಲಿ. ರಾಣೀವಾಸ ದಿಂದ ಓರ್ವ ಮಹಿಳಾಮನೆಯು ಸಾರ್ವಭೌಮರ ದರ್ಶನಾಕಾಂಕ್ಷಿಯಾಗಿ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಕಾದಿರುವಳು.

ಶಂಬರಾಸುರ—ವಿದೂಷಕ | ಈಗ ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿ ಕುಶಲತೆಯ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಅವಕಾಶ (ಚಾರನಿಗೆ) ಆಕೆಯನ್ನು ಸಕಲ ಮರ್ಯಾದೆಗಳೊಡನೆ ಬರಮಾಡು.

ರತಿ (ಪ್ರವೇಶಿಸಿ) —ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ವಿಜಯವಾಗಲಿ! ನಿನ್ನ ತಿಳಿಸಿದ್ದಂತೆ ನನ್ನ ಬಿನ್ನಪವನ್ನರ್ಪಿಸಲು ಬಂದಿರುವೆನು.

ಶಂಬರಾಸುರ—ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಮುಂದುವರೆಯಬಹುದು.
(ವಿದೂಷಕನ ಕಡೆ ನೋಡುವನು)

ವಿದೂಷಕ—ಆರ್ಯ! ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜನು ತಾನಾಗಿ ದುಃಖಾರ್ತರಾದವರು ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಹುಡುಕಿ ಅವರನ್ನು ಸಂತೈಸುವ ಖ್ಯಾತಿಯುಳ್ಳವನು. ಇನ್ನು ತಾವಾಗಿ ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದವರ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾದದ್ದೇನಿದೆ? ಮಹಾರಾಜನು ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಪೂರೈಸುವನೆಂದೇ ತಿಳಿ. ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಹೆಸರು, ನೀನಾರು, ನಿನ್ನ ಕಷ್ಟವೇನು ಎಂಬುದಾಗಿ ನೀನಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ನಿನಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲವೇ? ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಮಹಾರಾಜರಾಗಲಿ ನಾನಾಗಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಕುವ ಪ್ರಮೇಯವಿಲ್ಲದಿರುವಂತೆ ಒರೆ. ನಿನ್ನಂತೆ ಅನೇಕರು ಮಹಾರಾಜನ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಕಾದಿರುವರು. (ಹೇಗಿದೆ ಎಂದು ಸೂಚಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಶಂಬರನ ಕಡೆ ಬೀರುವನು. ಶಂಬರನು ಒಪ್ಪಿಗೆ ಸೂಚಿಸುವನು)

ರತಿ—ಮಹಾರಾಜರಲ್ಲಿ ನನ್ನದೊಂದು ವಿಚ್ಛಾಪನೆ ಇದೆ. ಓ! ಮಹಾರಾಜರ ವೇಳೆಯನ್ನು ನಾನು ಅಪವ್ಯಯಮಾಡಲಾರೆ. ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಬಿಡುವೆ. ನಾನೊಬ್ಬ ಹತಭಾಗ್ಯ!

ವಿದೂಷಕ—ಹಾಗೇನು ? ನಿನ್ನ ಭಾಗ್ಯ ನಿನಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವಂತೆ ಮಹಾ ರಾಜನು ಮಾಡುವನು. ನೀನಾರೆಂಬುದನ್ನೂ ಹೇಗೆ ಹತಭಾಗ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಹೇಳಲೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲಾ ! ವೇಳೆ ಆಗುತ್ತಿದೆ ?

ರತಿ—ನಾನು ಮನ್ಮಥನ ಮಡದಿಯಾಗಿದ್ದ ರತಿ.

ವಿದೂಷಕ—ಅಗಿದ್ದ ಅಂದರೆ ? ಈಗಿಲ್ಲವೇನು ? ನಿನ್ನ ಪತಿಯು ನಿನ್ನ ಕೈ ಬಿಟ್ಟ ನೇನು ? ಹೇಳು ! ನಿನ್ನಂಥ ರೂಪವತಿಯನ್ನೂ ಗುಣವತಿಯನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ ಆ ಮನ್ಮಥನೆಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಹಿಡಿದು ತರಿಸಿಬಿಡುವನು, ಮಹಾರಾಜನು.

ರತಿ—ಮನ್ಮಥನು ಮುಕ್ಕಣ್ಣಿನ ತೃತೀಯ ನೇತ್ರವಿನ ಕೋಪಾಂಗಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ದಗ್ಧನಾದನು. (ಅಳುವ ಸೂಚನೆ ತೋರುವಳು)

ರಂಬರಾಸುರ—ಅಂದರೆ ಭಗವಂತನಾದ ಮಹೇಶ್ವರನ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಅಹುತಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು ?

ರತಿ—ಇಲ್ಲ ಮಹಾರಾಜ ! ಜಗನ್ನಿಯಾಮಕನಾದ ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ಮಾಹೇಶ್ವರಿಯಲ್ಲಿ ಮನ ನಿಲ್ಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪತಿಯು ಶೋಕಹಿತಾರ್ಥವಾಗಿ ಅಸುವನ್ನು ನೀಗಬೇಕಾಯ್ತು.

ವಿದೂಷಕ—ಆಹಾ ! ಎಂತಹ ಪರೋಪಕಾರಿ ಮನ್ಮಥ ? ಊ ! ಆಮೇಲೇನಾಯಿತು ?

ರತಿ—ಮಾಹೇಶ್ವರಿಗೆ ಪತಿಯ ಸಮಾಗಮವಾಯ್ತು.

ವಿದೂಷಕ—ಆಹಾ ! ಕಷ್ಟ ಕಷ್ಟ ! ಅದರೂ ಉಪಕಾರ ಪಡೆದ ಸತಿಪತಿಗಳು ನಿನಗೆ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರವೆಸಗಲಿಲ್ಲವೆ ?

ರತಿ—ನನ್ನ ವಿಲಾಪ ಕೇಳಿ ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರರು ನನ್ನೆಡೆಗೆ ಬಂದಂ, ನನ್ನನ್ನು ಸಂತೈಸಿ ಹೀಗೆಂದರು :

“ರತಿ ! ನೀನೀಗ ನಿಜವಾದ ಸತಿ ! ನಿನ್ನ ಪತಿಯ ಆರ್ಥಾಂಗಿಯಾಗಿದ್ದ ನೀನೀಗ ಪೂರ್ಣಾಂಗಿಯಾಗಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ಪತಿಯು ಈಗ ಅನಂಗನಾಗಿದ್ದರೂ ಸರ್ವ ಜೀವರಾಶಿಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರೇಮವೆಂಬುದರ ಎಚ್ಚರವನ್ನಂಟುಮಾಡಿರುವನು.

ಈ ಕಾರ್ಯ ನೆರವೇರಿಸಲು ನೀನು ನೆರವಾದೆ. ಲೋಕಕ್ಕೆ ಉಪಕಾರಮಾಡಿರುವ ನೀನೀಗ ಪತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಪತಿರಹಿತೆಯಲ್ಲ. ನಿತ್ಯಸುಮಂಗಲಿ ನೀನು ನಿನ್ನ ದರ್ಶನ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಜೀವರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವುಕ್ಕುವುದು. ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಅರಣ್ಯವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ತೆರಳಿ ಕಾದಿರು ಶಂಬರಾಸುರ ಮಹಾರಾಜ ಹತ್ತಿರದ ನಗರದಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ನಿನ್ನ ಪತಿವಿರಹದ ದುಃಖ ಶಮನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಪತಿ ಪುನಃ ಬೇರೊಂದು ರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಸೇರುವನು. ಇಹ ಜನ್ಮವನ್ನು ನೀನು ಅನಂತರ ಸುಖದಲ್ಲಿ ನೀಗುವೆ. ತೆರಳು" ಎಂದು.

ಅಂತೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಆಸೆ ಪೂರೈಸುವುದು ಮಹಾರಾಜರ ಕೈಲಿದೆ.

ವಿದೂಷಕ —(ಹಾಡು, 'ಭಲರ ಭಲರ' ಎಂಬಂತೆ.)

ಭಲರೇ ಭಾಲರೇ ಏ !

ನಿನ್ನ ನುಡಿಗೆ ಒಲಿಯುವ ನೀಗಾ !

ಈ ಶಂಬರ ಕುಲಪತಿ ||

(ಶಂಬರಾಸುರನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಧ್ವನಿ ಅಡಗಿಸಿ)

ಮಹಾರಾಜ ! ರೋಗಿ ಬಯಸಿದ್ದೂ ವೈದ್ಯ ಹೇಳಿದ್ದೂ ಒಂದೇ ಆಯಿತಲ್ಲವೇ ?

ಶಂಬರಾಸುರ—ಭದ್ರೆ ! ಸರ್ವರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಪೂರೈಕೆಯೇ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ. ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವೂ ಪೂರೈಸಿದಂತೆಯೇ ತಿಳಿ. ಕೇಳು : (ಎಂದಿನಂತ ಶ್ರುತಿ ಸೂಚಿಸಿ ಸಂಹಾಸನದಿಂದ ಎದ್ದುನಿಂತು)

ಹಾಡು : ರಾಗ : ಬೇಗಡೆ ; ತಾಳ ತ್ರಿವುಟ

ಅಅವರೆಯಂತೆ !

ಅಅಅತಾವರೆಯಂತೆ !

ಅಅಯಾತಾವರೆಯಂತೆ !

ಅಅಳೆಯಾ ತಾವರೆಯಂತೆ !

ಅಅಎಳೆಯಾ ತಾವರೆಯಂತೆ !

ಎಳೆಯಾ ತಾವರೆಯಂತೆ

ಪೊಳೆವ ನಿನ್ನ ಆ ಅ ಅ ಅ ಅ ಅ ಆ ಸ್ಯದಾ !

ಚೆಲುವಿಗೆ ಮರುಳಾಡದೆ.... !

ನೀರೇಜನೇತ್ರೇ!

ಎಳೆಯಾ ತಾವರೆಯಂತೆ !

(ಹಾಡಿನ ಪ್ರತಿ ಅಕ್ಷರವನ್ನೂ ದೇಹದ ಅಂಗಾಂಗ ಅಭಿನಯದಿಂದ ಮುಗಿಸಿ)

ಭದ್ರೆ ! ನನ್ನ ಮನವು ಇಂತಿರುವುದು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಅಭೀಷ್ಟವನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಏಳದು ?

ರತಿ—ನಿಜ ಮಹಾರಾಜ ! ಅದರೂ ನನ್ನ ಅಭೀಷ್ಟವನ್ನು ಪುನರುಚ್ಚರಿಸಲೇಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಶಂಬರಾಸುರ —ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕೇ ? ನೂರು ಬಾರಿ ಹೇಳಿ. ಅದಕ್ಕೇನು ? ನಾನಾಗಲೇ ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟ ಪೂರೈಸುವೆನೆಂದು ವಾಗ್ದಾನ ಮಾಡಿದ್ದೇ ನಲ್ಲಾ ? ಅದನ್ನೂ ನೂರು ಬಾರಿ ಉಚ್ಚರಿಸಲೇ ? ಪರಸ್ಪರ ನಮ್ಮ ಮನವೊಲಿದಿರುವಾಗ ?

ರತಿ—(ಅರ್ಧದಲ್ಲಿ) ಮಹಾರಾಜರು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು ! ನನ್ನ ಮನದ ಭೀಷ್ಟವು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ತಿಳಿಯಲೇ ಇಲ್ಲ !

ಶಂಬರಾಸುರ—(ಆತಂಕದಿಂದ) ಹಾಗೆಂದರೆ ? ನನ್ನ ಮನೋಹರೆಯಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ನಿನ್ನಿಷ್ಟವಲ್ಲವೆ ?

ರತಿ —ಅದಲ್ಲ ಮಹಾರಾಜ ! ನನ್ನ ಮನ ನಟ್ಟಿರುವುದು ದೈವಾಜ್ಞೆಯಾಗಿರುವ ಮತ್ತೊಂದು ರೂಪದಲ್ಲಿ. ಅದು ತಮ್ಮಲ್ಲಿದೆ.

ಶಂಬರಾಸುರ—ಆ ರೂಪ ನಾನಲ್ಲವೆ ? (ಬಿಸುಸುಯ್ಯುವನು)

ರತಿ—ಅಲ್ಲ ಮಹಾರಾಜ ! ತಾವು ಬೆಳೆಸಿರುವ ತಮ್ಮ ಪುತ್ರ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನೇ ಆ ರೂಪ.

ಶಂಬರಾಸುರ—ಅವನನ್ನು ನೀನು ನೋಡಿಯೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲಾ ?

ರತಿ -ನೋಡದಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಪತಿ ಆ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇರುವನೆಂದು ಉಮಾ ಮಹೇಶ್ವರರ ಆಶ್ವಾಸನೆ !

ಶಂಬರಾಸುರ—ಮತ್ತೆ ಸರ್ವ ಜೀವರಾಶಿಗಳಲ್ಲೂ ನಿನ್ನ ಪತಿ ಹಂಚಿ ಅಡಗಿದ್ದಾನೆಂದೆಯಲ್ಲವೆ ?

ರತಿ—ನಿಜ ಮಹಾರಾಜ ! ಆ ಆ ರತಿಸತಿಯರಿಗೆ ಆ ಆ ಪತಿಯರು ದೇವರಂತೆ. ನನ್ನ ಪತಿ ಅನಂಗನಾದುದು ದಂಪತಿಗಳಾಗಿರುವವರಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲಪ್ರೇಮ ಉಕ್ಕಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ. ಕಂಡ ಕಂಡ ಗಂಡುಗಳು ಕಂಡ ಕಂಡ ಹೆಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತರಾಗುವುದಕ್ಕಲ್ಲ. ನನ್ನ ಪತಿ ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಅದು ತಮ್ಮನ್ನು ನಂಬಿ ತನ್ನ ಪ್ರೇಮಮೂರ್ತಿಯೆಂದು ನಮ್ಮನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿಮ್ಮ ಮಹಿಷಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರೇಮ ನೆಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ.

ಶಂಬರಾಸುರ—ಆ ಪ್ರೇಮವಿದ್ದೇ ಇದೆ. ಅದರಿಂದೇನಾಗುವುದು ? ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಹಲವು ಸತಿಗಳಿರಬಾರದೇನು ?

ರತಿ—ಇರಬಹುದು ಮಹಾರಾಜ ! ಆದರೆ ಪಟ್ಟ ಮಹಿಷಿಯೊಬ್ಬಳೇ ನಿನಗೆ ಯೋಗ್ಯನಾದ, ಮುಂದೆ ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿನ್ನಂತೆಯೇ ಆಳುವ, ಕುಮಾರನೊಬ್ಬನನ್ನು ಕೊಡಲು ಯೋಗ್ಯಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಪ್ರೇಮ ದೃಷ್ಟಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆಕೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ಇರಬೇಕು.

ಶಂಬರಾಸುರ—ಹಾಗಾದರೆ ಉಳಿಕೆಯ ಸತಿಗಳೆಲ್ಲ ?

ರತಿ --ಅವರೆಲ್ಲ ಬಂಗಾರದವರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಅಂತಹ ಬಂಗಾರದ ವಳು ನಾನಾಗಲೂ ನನ್ನ ಇಷ್ಟವಲ್ಲ ?

ಶಂಬರಾಸುರ—ಹಾಗಾದರೆ ನಿನ್ನಿಷ್ಟವೇನು ?

ರತಿ . ಹೇಳಿದೆನಲ್ಲ ಆಗಲೇ ?

ಶಂಬರಾಸುರ—ನೀನೇ ಏಕೆ ನನ್ನ ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯಾಗಬಾರದು ?

ರತಿ—ನಿಮ್ಮ ಕೈಹಿಡಿದು ನಿಮ್ಮ ಸಹಧರ್ಮಿಣಿಯಾಗಿರುವ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಪತಿಯ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ವಂಚಿತಳಾಗಿಸಲು ಈ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನ ಒಪ್ಪದು.

ಶಂಬರಾಸುರ—ಹಾಗಾದರೇನು ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವೆ ?

ರತಿ—ನಿಮ್ಮ ಅರಸುತನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಉಚಿತವಾದ ಕರ್ತವ್ಯ ಮಾಡಿ ಮಹಾರಾಜ. ನಿಮ್ಮ ಸತಿ ನಿಮಗಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿರುವಳು. ಸರ್ವರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸುವವರು ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಪೂರ್ತಿಮಾಡಲಾರಿರಾ ?

ಶಂಬರಾಸುರ—ಅದು ಬಹು ಪ್ರಯಾಸದ ಕೆಲಸವೆಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ರತಿ—ಮೊದಲು ಪ್ರಯಾಸದ ಆಯಾಸ ಅನಂತರ ಸುಖ ಪ್ರವಾಸದಾ ವಾಸ. ಜೀವನವೇ ಹೀಗೆ.

ಶಂಬರಾಸುರ—ಹಾಗಾದರೆ ಇದೇ ನಿನ್ನ ಕೊನೆಯ ಮಾತೇ ?

ರತಿ—ನಾನಿನ್ನೂ ಕೊನೆಯ ಮಾತು ಆಡಿಲ್ಲ.

ಶಂಬರಾಸುರ ಹಾಗಾದರೆ ನಾನಿನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಮನವೊಲಿಸಲು ಅವಕಾಶ ವಿದೆಯೆನ್ನುವಿಯಾ ?

ರತಿ—ಅವಕಾಶವೇನೋ ಇದೆ. ನೀವು ಪ್ರಯಾಸಪಡಲು ಮಾತ್ರ. ಅದರಿಂದ ನನ್ನ ಘನ ನಿಮ್ಮ ಕಡೆ ತಿರುಗುವುದೆಂದು ನಾನು ಭರವಸೆ ಕೊಡಲಾರೆ,

ಶಂಬರಾಸುರ—ಏನು ಅವಕಾಶ ? ಅದನ್ನಾದರೂ ಹೇಳು.

ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ನನ್ನ ಮಾತನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೇಳು (ಶೃತಿ ತೋರಿಸಿ ಹಾಡುವನು)

(ನೀಲಕುಂತಳೆ ಎಂಬಂತೆ ಹಾಡು) ರಾಗ—ತಾಳ—

ಕಾ... ಮಣೇ (ಮೂರುಸಲ)

ಬಾಲಿಕಾಮಣೇ (ಆರುಸಲ)

ನೀಲಕುಂತಳೆ ಲೋಲ ಲೋಚನೆ ಬಾಲಿಕಾಮಣೇ ।

ಲಾಲಿಸೆನ್ನ ಪೇಳ್ವ ಮಾತ ಬಾಲಚಂದ್ರ ಫಾಲೇ ಬಾ—ಲೆ

ನೀಲಕುಂತಲೆ— ॥ (ಪಾವಭಾವ ವಿಲಾಸದೊಡನೆ ಹಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದಾಗ)

ರತಿ—ಮಹಾರಾಜ ! ನಿನ್ನ ಗಾನವು ಬಹು ಇಂಪಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನೂ ಕೇಳಲೆಂದೇ ನಿನ್ನ ಪಟ್ಟ ಮಹಿಷಿ ಕಾದಿರುವಳು. ಅವಳ ಆಸೆ ಪೂರೈಸುವುದು

ನಿನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವಲ್ಲವೆ? ಮರ ಸ್ತ್ರಿಯಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನೀನು ಪ್ರಯಾಸ
ಪಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಅದು ಶ್ರೇಷ್ಠಮಾರ್ಗವಲ್ಲವೆ?

ಶಂಬರಾಸುರ—ಹಾಗೆನ್ನುವೆಯಾ? ನನಗದು ಹೊಳೆದೇ ಇರಲಿಲ್ಲ!
ಆಗಲಿ! ನೀನೆಂದಂತೆ ಪ್ರಯಾಸಪಡುವೆನು. ಆದರೆ ನೀನು?

ರತಿ—ನಾನೊಂದು ವ್ರತವನ್ನು ಅಚರಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು ಮಹಾರಾಜ!

ಶಂಬರಾಸುರ—ವ್ರತವೆ?

ರತಿ—ಹೌದು ವ್ರತ

ಶಂಬರಾಸುರ—ವ್ರತವೆಂದೆಯಾ? ವರ್ತಿಸು. ಎಷ್ಟು ಕಾಲ?

ರತಿ—ಆರು ಮಾಸಗಳ ಕಾಲ!

ಶಂಬರಾಸುರ—ಕಾರಣ?

ರತಿ—ಅದು ನಿಮ್ಮ ಸಾಕು ಪುತ್ರ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನಿಗೆ ನನ್ನ ನಿಜಸ್ವರೂಪ
ಗೋಚರವಾಗಲು ಮತ್ತು ಆತನು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪತಿಯಾಗಿದ್ದ
ನೆಂದು ತಿಳಿವು ಬರಲು.

ಶಂಬರಾಸುರ—ಅದರಲ್ಲಿ ನೀನು ವಿಫಲಳಾದರೆ?

ರತಿ—ಆಗ ತಮ್ಮ ಆಜ್ಞಾನುವರ್ತಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುವೆ.

ಶಂಬರಾಸುರ—ಹಾ! ಆದೀಗ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಮಾತು. ಸರಿ.
ನಿನ್ನಿಷ್ಟದಂತೆ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ವ್ರತವಾಚಿಸು. ಅರ್ಧ ಸಂವತ್ಸರದವರೆಗೆ
ನಾನಿನ್ನ ಗೊಡವೆಗೇ ಬಾರೆನು. ಅನಂತರ ಪರಮೇಶನಿಚ್ಛೆಯಿದ್ದಂತಾಗಲಿ.

ರತಿ—ಕೃತಾರ್ಥಳಾದೆನು. ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಕಾಮದೇವನನ್ನು ಭಜಿಸುವ
(ಎಲ್ಲರೂ ಹಾಡುವರು)

ಕಮಲಶರಾ ಸುಮನೆನಿಪಾ ರಮಣ ನಿರಲ್ಪಾ ।

ಕಾಮನೆನಿಪ ಸೋಮ ಮುಖಿಗೆ ಸುಮರಸದಿಂದಾ ।

(ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ 'ಶಂಬರನ ಶೃಂಗಾರ'ದ ೨ನೆಯ ಅಂಕವಾದ 'ಪ್ರಯಾಸಾಂಕವು'
ಮುಗಿದು-ದೊಡ್ಡ ತೆರೆ ಬೀಳುವುದು)

ಉಪನಾಟಕ — ೨ — ಮುಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಮುಟ್ಟು

[ದೊಡ್ಡ ಅಂಕದ ಪರದೆ ಎದ್ದು ಅನಂತರ '೨' ರಂಗದ ಪರದೆ ಏಳುವುದು.]

(ಹಳೇ ಮಾರ್ಕೆಟ್ಟು ಸೀನು. ಕುಚ್ಚಿಗಳ ಮೇಲೆ ವಿವಿಧ ತರಕಾರಿ, ಸೊಪ್ಪು, ನಿಂಬೆ, ಚೊಮ್ಮಾಟೊ, ಕರಿಬೇವು, ಕೊತ್ತಂಬರಿ, ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ ಗುಡ್ಡೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಎಲೆ ಅಡಿಕೆಯನ್ನು ಪುಷ್ಕಳವಾಗಿ ಆಗಿದು ಮುಂದಿರುವ ಚರಂದಿಗೇ ಬಾಯೆಂಜಲನ್ನು ನೀಚಿ. ಬಂದ ಹೋದ ಗಿರಾಕಿಗಳನ್ನು ಕೂಗಿ ಕರೆಯುತ್ತ ವ್ಯಾಪಾರ ನಡೆಯುವ ಗುಡಗುಂಪಲು. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹೋದರಿಯೊಬ್ಬಳು, ಅಂಗಡಿಯವಳು, ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿತೆಯಾಗಿ ಒಂದು ಕಾಲು ಚಾಚಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಳೆ. ಅಡಿಕೆಲೆಯ ಕೆಂಪುರಸ ಬಾಯಿಂದ ಬಟ್ಟೆಯ ಸೇಲೆಲ್ಲ ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕುತ್ತಿದೆ. ಇತರರೂ ಯಥಾಶಕ್ತಿ. ಫರದೆ ಏಳುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಹಾಡು ಹಾಡಿಕೊಂಡೇ ಸಾಮಾಹಿಕವಾಗಿ ಜನರನ್ನು ಕರೆಯುವರು. ಮುಟ್ಟುಗಳೆಲ್ಲ 'ವರದಾಚಾರೀ ಕಂಪೆನೀದು' ಧಾಟಿ ಅದೇ. ಮಾತುಗಳು, ಅರ್ಥ, ಈ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ)

(ಹಾಡು : ಕಮಲಶರಾ ಎಂಬಂತೆ)

ದಂಟಿನಸೊಪ್ಪೂ ಕೀರೆಯಸೊಪ್ಪೂ, ಹರಿವೆಯ ಸೊಪ್ಪೂ ।

ಚಪ್ಪರದವರೇಕಾಯೀ ತುಪ್ಪದ ಹೀರೇಕಾಯೀ ಎಳೇ

ಬೆಂಡೇಕಾಯೀ ।

ಹಾಗಲಕಾಯೀ ಗೋರೀಕಾಯೀ ಹುರುಳೀಕಾಯೀ ॥

ದಂಟಿನಸೊಪ್ಪೂ ॥ ಪ ॥

ಸೀಮೇಬದನೇಕಾಯೀ ಕೊಡಗಿನ ಕಾಚೀಕಾಯೀ

ಬೂದಿಗುಂಬಳಕಾಯೀ ॥ ಹಾಗಲಕಾಯೀ ಹೀರೇಕಾಯೀ

ಪಡವಲಕಾಯೀ ಹೇರಳೇಕಾಯೀ (ಎನ್ನುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ) ದೊಣ್ಣೆ

ಮೆಣಸಿನಕಾಯೀ—

(ಎಂದು ಮಹೋದರಿ ಪೂರ್ತಿಮಾಡುವಳು-ಪುನಃ ಎಲ್ಲರೂ ಇದೇ ರೀತಿ ಹಾಡುವರೂ)

(ಇನ್ನೊಂದು ಅಂಗಡಿಯವ)

ಬನ್ನೀ ರಾಜಾ ಕೊಳ್ಳೀ ರಾಜಾ ತಾಜಾ ಮಾಲುಗ್ಯಾ ।

ಉಳ್ಳಾಗೆಡ್ಡೇ ನೀರುಳ್ಳಿ ಗೆಡ್ಡೇ ಕೋಸಿನ ಗೆಎಡ್ಡೇ ।

ಗುಡ್ಡೇಮೆಣಸಿನಕಾಯೀ, ಎಳೇನಿಂಬೇಕಾಯೀ, ಬಲಿತದ್

ಬೋರೇಕಾಯೀ ।

(ಎನ್ನುವನು. ಪುನಃ ಮೊದಲ ಪಂಕ್ತಿ ಎಲ್ಲರ ಬಾಯಲ್ಲೂ)

(ಗಿರಾಕಿಗಳಿಬ್ಬರ ಪ್ರವೇಶ : ಇಬ್ಬರಿಗೂ ನೆಗಡಿ . ಕರವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ
ಮೂಗು ಮುಚ್ಚಿ ಸೀದುತ್ತಾ ಒರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ)

ಮೊದಲನೆಯವ—ಎದೋ ಎದೋ, ಏದ್ ದೆಗಡೀದೋ ದದಗೇ ?
ಸ್ವಲ್ಪ ದಶ್ಯಕೊಡೋ ಇದ್ದರೆ ?

ಎರಡನೆಯವ—ಒಳ್ಳೆ ಗಿರಾಕಿಲೋ ಲೀಲು ? ಲಲಿಗೇ ಇಲ್ಲ ಲಿಲಗೆಲ್ಲಿ
ತರಲೋ ? ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೀ ತರಕಾರಿ ತಕ್ಕೊಲ್ಡು ಚಿಲ್ಲರೆ ಬಲ್ದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ
ಕೊಲ್ಡಕೊಳ್ಳೋದಾ ! ತಡೀ ಸ್ವಲ್ಪ

೧ನೆಯವ—ಏದು ಹುಯಿಲೋ ಈ ಹೊತ್ತೂ ? ಈ ಅದ್‌ಗಡೀ
ಯೋರೆಲ್ಲಾ ಬೇಡಾ, ದುಬಾರಿಯಾಗುತ್ತೆ ! ತಡೀ ! ಇವಳ್ಳಾರೋ ಬಕರಿ
ಎತ್ತ್‌ಕೊಂಡ್ ಹೋಗ್ತಿದ್ದಾಳೇ. ಬಕರೀ ಬೇಲೇ ವ್ಯಾಪಾರಾ ಬಾಡಿದ್ರೇ
ಸುಲಭ. ಕೂಗು ! ದಿಲ್ಲ.

೨ನೆಯವ—ಸುಬ್ಲೇ ಕೂಗಿನ್ತೆ ಲಿಲ್ತಾರೆಲೋ ಅವರೆಲ್ಲಾ ? ಈ
ರದಾಚಾರಿ ಲಾಟಕದ ಬಟ್ಟು ಹಾಡೋರೂ ? ಟ್ರೈಬಾಡೋಡ್ಲ ತಡೀ !
ಲಾವೂ ಹಾಗೇ ಹಾಡಿ ಕೂಗೋಡ್ಲ !

(ಹಾಡು : ' ಪೋಗುವೆ ಎಲ್ಲಿಗೆ, ನಾಗವೇಣೀ ಮಿಗೆ ' ಎಂಬಂತೆ)

ಪೋಗುವೆ ಎಲ್ಲಿಗೆ ।

ಲಾಗವೇಲ್ಲೀ ಬಿಗೆ ॥

ಪೋಗುವೆ ಎಲ್ಲಿಗೇ .

ಲಾಗವೇಲ್ಲೀ ಬಿಗೆ ॥

ಪೋಗುವೆ ಎಲ್ಲಿಗೆ ? ॥

ಭಾರವ ಪೋತ್ತಿಹೇ

ಇಳಿಸದೆ ಲಡೆದಿಹೇ ।

ಈಪರಿ ಯಾದರೇ ।

ದಾರಿಯದೆಲ್ಲದೇ ॥

ಪೋಗುವೆ ಎಲ್ಲಿಗೇ ॥

ಎಲೌ ! ಲಲಲಾಬಣೀ ! ಭಾರವಾಗಿರುವ ಬಕ್ಕರಿಯಲ್ಲು ಇಳಿಸಿ ಬದಲೇ
ಕಾಯಿಯಲ್ಲು ಲಬಗೆ ಕೊಡುವಲ್ತಾ ವಳಾಗು.

ಮಕ್ಕರಿಯಾಕೆ— ಲೇ ! ಅಪ್ಪಿ ! ಯಾರದು ಬದನೇಕಾಯಿ ಗಿದನೆ-
ಕಾಯೀಂದೀಯ . ಮುಳ್ಳುಗಾಯಿ ಇದು.

ಶನೆಯವ ಏಲಾದೂ ಇರ್ಲೆ. ಈ ಊಲ್ಲ ಬದಲೇಕಾಯೀ
ಲಾವಲ್ಲೋದು. ಇಳಿಸು ಹೋಗ್ಲಿ, ಲಿಲ್ಲ ಬುಳ್ಳುಗಾಯಿ !

(ಅವಳು ಇಳಿಸಲು)

ಹೇಗೆ ಇದೂ ? ಗುಡ್ಡೇಲೋ ತೂಕದಲ್ಲೋ ?

ಮಕ್ಕರಿಯಾಕೆ— ಇಳಿಸಾಕೆ ಮುಂದೇನೇ ಕೇಳಬಾರದಾ ಎಂಗೇಂತ ?
ಏನ್ ಆಳ್ ಗಂಡಸೋ ?

ಅಯ್ಯರ್ — (ಪ್ರವೇಶಿಸಿ) Brother ! ಮೆದುವಾ ಪೇಶುಣಂ ಅವರೊಡೆ.
ಹಂಗಿಲ್ಲಾ ರೂಡ್ (Rude) ಆಕಿ ವೇಶಿತರೆ ಅದು ಸರಿ ಓಗ್ತದಾ ?
ಜೆಂಟಲ್‌ಮೇನ್ ಆಕಿ ಸ್ವಲ್ಪ ನಯವಾಕಿ ಕೇಳವೇಕು ಸ್ವಾಮೀ. ಇವಾ ಎಲ್ಲಾ
ರಾಗ ಪ್ರಿಯರ್. ಪದಾ ಆ—ಪದಾ ಆಟ್ರೀ.

ಮಕ್ಕರಿಯಾಕೆ—ಏನಯ್ಯಾ ! ಪದ ಆಡೊದಂತೆ ಪದಾ ! ಅಂಗಂದ್ರೇನ್.
ಗೊತ್ತೈತಾ ನಿಂಗೇ ? ಪದಾ ಆಡೋದೂ ಅಂದ್ರೆ ಜೀವ ಒಗೊಡೋದೂ ಅಂತ !
ಅಂಗನ್‌ಬ್ಯಾಡಾ. ಆಡು ಆಡು ಅನ್ನು.

ಅಯ್ಯರ್—ಸ್ವರೀ ಅವ್ವಾ ! ನಾನೇ ಆಟಲಾ ? ಕೇಳು ಆಂಗಾರೆ

(ಇಂದುವದನೆ ಕುಂದರದನೆ—ಎಂಬಂತೆ ಹಾಡು.)

ಇಂದು ಬದನೆ ಕಾಯಿಯ ಬೆಲೇ

ಒಂದೇ ಮಾತೋಳ್ ಪೇಳ್ .

ಇಂದು ಬದನೆ ಕಾಯಿ..

ಯಾ ಬೆಲೇ ಒಂದೇ...

ಮಾ ತೋಳ್ . ಪೇಳ್ ||

ಕೋಪಮಾಟಿಕೋ ಬೇಡ ಸಿಸ್ಟರ್ ! ಸಿಸ್ಟರ್ ಅನ್ನ ಸಲುದರಿ ಅಲ್ಲೆ—
ಸಿಸ್ಟರ್ ಅನ್ನ ನಂಬುಳೊಡೆ ಪೊರಂದವಾ—ಇಂದ ಬೂಮೀಲೇ ಪೊರಂದವಾ—
ಅನ್ನಾ—ವಂದೇ ಮಾತರಂ ಮಕ್ಕಳೂನ್ ಪೇರು—ಅತಕ್ಕಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ಲೇ
ಸಿಸ್ಟರೂಂಗ್ರಾ—ಆ ಚಾ— ?

ಮಕ್ಕರಿಯಾಕೆ—ಅಂಗೇ ಆಗ್ಲಿ ನನ್ನೊಡೆಯಾ. ಈ ಮುಳ್ಳುಗಾಯಿ ಎಂಟಾಣೆ ವೀಸೆ. ತಕ್ಕಂಡೀಯಾ ಇಲ್ಲಾ, ಯೋಳು.

ಅಯ್ಯರ್—ಆಹಟ್ಟುಂ ಅಪ್ಪಡಿಯೇ ಆಹಟ್ಟುಂ. ಆನಾಲ್ ನಲ್ಲದಿ ಕುಡುಮ್ಮ. (ಮುಂದೆ ಹಾಡುತ್ತಾ)

ಕಳಿತ ಕೊಳಿತ ಹುಳಿತ
ಕಾಯ್ಗಳಾ ಕೊಳಲುಲಾರ್ರೇನೇ ||
ಕಾಳಿತ ಕೋಳಿತ ಹೂಳಿತ
ಕಾಯ್ಗಳಾ ಕೊಳಲು ಲಾರ್ರೇನೇ ||
ಈಂದು ಬಾದನೆಕಾಯಿಯಾ
ಬೆಲೇ ವಂದೇ ಮಾತೋಳ್ ಪೇಳ್ ||

ಮಕ್ಕರಿಯಾಕೆ—ಯೋಯ್ ! ಈ ಕಣವೇ ಕೆಳಗೊಡೆಲ್ಲಾ ಇಂಗೇವೇ ! ಇಂಗೇವೇಯ. ಬರೇ ಮಾತು ! ಕಾಯಿಗೀಯಿ ಕೊಳತಿಲ್ಲಾ ಕಳಿತಿಲ್ಲಾ, ತಕ್ಕೊಣ್ಣೋ ಅಂಗಿದ್ದೇ ತಕ್ಕೋ. ಶೆಂದಾಕಿರೋ ಕಾಯಿನ ಅಂಗೆಲ್ಲಾ ಅನ್ನೋಕೋಗ್ಬಾಡಾ ಬೇಕಾ ಬೇಡ್ವಾ ? ಲೇ ! ಎತ್ತೋಲೇ ಮಕರಿಯಾ. ವೊತ್ತಾಯ್ತು ! ಅಲ್ಲೇ ಒಂದು ಅಂಗಡೀಗಾರ ಆಕುವಾ. (ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಒಬ್ಬನ ಕೈಲಿ ಮಕ್ಕರಿ ಎತ್ತಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಡಲನುವಾಗಲು)

ಎನೆಯವ - ಇರವ್ವಾ ಸ್ವಲ್ಪಾ ! ಅವಸರಾ ಬೇಡಾ ! ಅವರು ಅಯ್ಯರು. ಅವರಲ್ ದಿದ್ದೆ ಲಾವಿಲ್ಲಾ. ಲಾವೇ ತಕ್ಕೊಳ್ಳೋರೂ. ಇಳಿಸೂ.

ಮಕ್ಕರಿಯಾಕೆ—ಬಿಡ್ರೀ ಬಿಡ್ರೀ ಯಾಸಟ್ಟಿಗೆಯೋ, ಎತ್ತೋದೂ ಇಳಿ ಸೋದೂ ಇದೇ ಕೆಲಸ. ನಾನೇನಿಲ್ಲಂಗ್ಡೀ ಇಟ್ಟಿವ್ವಾ—ಅಕ್ಕೋ ಅವಳಂಗೇ ! (ಮಹೂದರೀ ಕಡೆ ನೋಡುವಳು) ಇದ್ ಮಾರೀ ಇನ್ನು ಮೂರು ಮೈಲೀ ನಡೀಬೇಕ್ ನಮ್ಮ ಅಟ್ಟೀಗೆ.

ಮಹೂದರಿ—(ಹಾಯ್ದಿದ್ದ ಅಡಿಕೆಲೆ ಉಗುಳನ್ನ ಇವರೆಲ್ಲ ನಿಂತಿದ್ದ ಕಡೆ ಬೀಚಿ) ಲೇ ! ಎಳೇ ನಿಂಬೇಕಾಯೀ ಯಾರ್ನೇ ಮಾರೀ ಗೀರೀಂದೀಯಾ ? ಚಿಗತ್

ಕೊಂಡೇ ಜೋಟುದ್ದಾ ಇದ್ದೋಳೂ. ನೀನೂ ಒಂದು ಅಂಗಡಿ ಆಕ್ಕೊಂಡು ಕುನ್ತಕೋ ಇಲ್ಲಿ ? ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಓಗು ಆತ್ತಾಗೇ ? ನನ್ನಂಗಡೀ ಗಿರಾಕೀನ ಎಳ್ಳೊಂಡ್ ಓಗಿದ್ದೀಯಾ ! ಓಗೇಲೆ ? ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈ ಕುಂಬಳಕಾಯಿ ಎತ್ತಾಕ್ದಂಗೆ ಎತ್ತಿ ಒಗದ್ವಿಟ್ಟೇನು ಉವಾರೂ ! ಓಗೇ !

ಅಯ್ಯರ್ — ಏ ! ಸಿಸ್ವರ್, ಸೋದರಿಯಾ ಮಹೋದರಿಯಾ ಉಂಗ ಪೇರೂ ? ನಂಬ ನಂಬ ಮಾತಿಕಳಕು ನೀನ್ಯಾಕೆ ಮೂಗಿದ್ದೀಯಾ ಅಂತ ?

ಮಹೋದರಿ — ಲೇ ಅಯ್ಯರೀ ! ಮುಚ್ಚೋ ಕಂಡಿವ್ವೀ. ಏನೋ ಪದಾ ಆಡ್ತಾನೆ ಆಟೊತ್ತಿಂದ. ಕೈ ಮೈ ಆಡಿಸ್ಕುಂಡು ! ಕೊಂಗನಂಗೆ.

ಅಯ್ಯರ್ ಮಿತ್ರ — (ಹಾಡು : ಸೈತಿರು ಮೋಹಾಕರೆ ಎಂಬಂತೆ)

ಸಾಕದು ಸುಂಸುಂಕಿರೇ ! ಸಿಸ್ವರ್ !

ಕೊಂಗಾಕುಲವ ಬಹಿರಂಗಾ

ಪಡಿಸಲಹುದೇ !

ಸಾಕ್ ಸಾಕದು ಸುಂಸುಂಕಿರೇ ||

ಮಹೋದರಿ — ಓ ಓ ! ಇವ್ನೊಬ್ಬ ಬಂದೋ ಅಬ್ಬೇಪಾರೀ ! ನಿಂಗಲ್ಲ ನಾನೇಳಿದ್ದು ಇವನಿಗೆ, ಈ ಅಯ್ಯರೀಗೆ — ಅವನೇನೇಳ್ತಾನೆ ಕೇಳೋವಾ ! ನೀನ್ಯಾಕಾ ಜಾಯಿ ಬಿಡಾದು ?

ಅಯ್ಯರ್ — ನಾನೇ ಪೇಶರೆ-ಕೇಳು (ಹಾಡುವನು)

(“ಸಾಕು ಸಾಕು, ನಿನ್ನ ಮಾತೂ” — ಎಂಬಂತೆ)

ಸಾಯಿಕು ಸಾಯಿಕೂ ನಿನ್ನ ಮಾಯಿತೂ

ಚುಮ್ಮ ಇರಲೂ ಮನವು ಬರದೂ ?

ಸಾಯಿಕು ಸಾಯಿಕು ||

ಮಕ್ಕರಿಯಾಕೆ — (ಇವಳು ರ ಮಹಿಗಾರು, ವಾದದ್ದು ನೋಡಿ ಮಕ್ಕರಿ ಎತ್ತಿ ಒಂಡು ಹೊರಟಿದ್ದು ನೋಡಿ)

ಶನೆಯವ— ಲೇ ಅವ್ವಾ ! ಲಿಲ್ಲು ಲಿಲ್ಲು ! (ಹಾಡು : ನಿಲ್ಲು ನಿಲ್ಲು ಎಂಬಂತೆ)

ಲಿಲ್ಲು ಲಿಲ್ಲೂ ಎಲ್ಲಿ ಪೋಲ್ವೇ

ಸುಲ್ವರಾಲ್ಲಿಯೇ ||

ಲಿಲ್ಲು ಲೀಲ್ಲು ಎಲ್ಲೂ ಪೋಗದೇ

ಕೊಳಲು ಲಾಲು ಇಲ್ಲಿಹೇ ||

ಲೀಲ್ಲು ಲೀಲ್ಲು ಎಲ್ಲಿ

ಪೋಲ್ವೆ ! ಸು ಲ್ವಾ ರಾ ಲ್ಲೀ—ಯೇ !

(ಮಕ್ಕರಿಯಾಕೆ ನಿಲ್ಲುವಳು ಮಹೋದರಿಗೆ ತನ್ನ ಗಿರಾಕಿಗಳು ಪುನಃ ಇವಳ ಹತ್ತಿರ ಹೋದರಲ್ಲಾ ಎಂದು ಕೋಪ)

ಮಹೋದರಿ—ಲೇ ! ತಿರ್ಗೀ ನಿಂತೊಂಡಾ ಇಲ್ಲೇವಾ ? ನನ್ನ ಗಿರಾಕಿ ಕಿತ್ಯೋಳ್ಳಾಕೇ ? ಬಾದೆ ತಡೀ ! ಇಕ್ಕತೀನಿ ಈವತ್ತಿಗೆ ಇಂಗೂ. ತಿರ್ಗೀ ಸುಳಿದಾಡಬಾದುರ್ ಈ ಕಡೇ ಅಂಗೆ !

ಅಯ್ಯರು—ಮಿತ್ರರೂ—ಎಲ್ಲರೂ

(ಹಾಡು : ಲೋ ಖೂಳನೆ ದುರಾತ್ಮನೆ ಎಂಬಂತೆ)

ಲೇ ಖೂಳಳೇ ದುರಾತ್ಮಳೇ

ಕರೋರ ನೀಚ ಹೇಡಿಯೇ !

ವಿನೀತಭಾವವನ್ನು ತೋರಿ

ಮೋಸಗೈಯ್ಯುತ್ತೀರ್ಪೆಯಾ ||

ಯಾರ್ಲೀ ಅಲ್ಲಿ ? ಪೋಲೀಸ್ ! ಪೋಲೀಸ್ ! (ಕೂಗುವರು)

(ಮಾರ್ಕೆಟ್ಟಿನ ಕಾವಲು ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಲಿಟ್ಟಾ ಹಿಡಿದು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು.)

ಏನ್ರಿ ಇದೂ ! ಏನಮ್ಮಾ... ಸೈರಿಸಿಕೋ ಸ್ವಲ್ಪ, ಅಂಗಾರಾಗಬೇಡಮ್ಮಾ. ಇದೇನು ತರಕಾರಿ ಮಾರ್ಕೆಟ್ಟೋ ಮೀನು (mean) ಮಾರ್ಕೆಟ್ಟೋ ಹೀಗೆ ಕಾದಾಡೋಕೆ ? ಶಾಂತೀ—ಶಾಂತೀ ಶಾಂತೀ !

ಹಾಡು—(ಸಾಮರಾಗ)

ಶಾಂತಮು ಲೇಕಾ ಸೌಖ್ಯಮು ಲೇದೂ !

ಸಾರಸ ಸುಮವದನ ||

ಎಲೆ! ಸುಮವವನೆ! ಶಾಂತಿಯಿಲ್ಲದೇ ಸೌಖ್ಯವಿಲ್ಲಮ್ಮಾ. ಮಿತ್ರರೇ !
ಶಾಂತಿ ಇಲ್ಲದೇ ನಿಮಗೆಲ್ಲ ಸೌಖ್ಯವೆಲ್ಲಿ ಬಂತು ?

ದಾರಸುತಾ ಧನಧಾನ್ಯ ಮೂಲಾಂಡಿನಾ !
ಬಾಗುಗಾ ಸಕಲ ಹೃದ್ಯಾವಮೂ ದಲಿಶೀನಾ ||
ಶಾಂತಮು ಲೇಕಾ.... ||

(ಕಂದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಯಿಸಿ)

ಅಮ್ಮಗಳಿರಾ ! ಅಕ್ಕಗಳಿರಾ !
ಮುಂದೆ ಬಂದರೆ ಹಾಯಬೇಡಿ
ಹಿಂದೆ ಬಂದರೆ ಒದೆಯಬೇಡಿ
ಕಂದ ನಿಮ್ಮವಳೆಂದು ಕಾಣಿರಿ
ತಬ್ಬಲಿಯ ನೀ ಕರುವನೂ ||

ಎಂಬ ಗೋವಿನ ಕತೆ ಹಾಡನ್ನು ಕೇಳಿಲ್ಲವೇ ? ಪಾಪ ! ಈ ಮಕ್ಕರಿ
ಹೊತ್ತಮ್ಮ ನಿನ್ನಮುಂದೆ ಒಂದು ಎಳೆಗರು. ಅದರ ಮೇಲೇಕಮ್ಮ ನಿನ್ನ
ಕೋವ ? ಶಾಂತಳಾಗು, ಶಾಂತಳಾಗು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಅರ್ಥಮಾಡಿ
ಕೊಂಡೂ ತರಕಾರಿ ಕೊಂಡುಕೊಂಡೂ ಸೌಖ್ಯವಾಗಿ ಮನೇಗೆ ಹೋಗಿ.

ಹಾಗೆ ಸೌಖ್ಯವಾಗಿ ಮನೇಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ಶಾಂತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ
ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ಹೇಳಿ ಎಲ್ಲರೂ ... (ಎಲ್ಲರೂ ಹೇಳುವರು)

ಶಾಂತಮು ಲೇಕ ! ಸೌಖ್ಯಮು ಲೇದೂ ||

(ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ 'ಶುಬರನ ಶೃಂಗಾರ'ದ ೨ನೆಯ ಅಂಕದಾನಂತರದ ಉಪನಾಟಕವಾದ
'ಮೆಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಮೆಟ್ಟಿ'ದ ಮೊದಲ ಚೂರು ಮುಗಿದು ಅಂಕದ ಒಂದೆ ಬೀಳುವುದು
ಎರಡನೆಯ ಚೂರಿನ ತುಣುಕು ಮಾತ್ರ ಸಂಪಾದಕನ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿದೆ.
ಅದನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡಿದಾಗ ಈ ಉಪನಾಟಕದ ಮುಕ್ತಾಯ)

ಅಂಕ ೩ ಪ್ರವಾಸ

(ಉಪನಾಟಕ ಮುಗಿದಾಗ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಅಂಕದ ಪರದೆ ಎದ್ದು ಶಂಬರಾಸುರನ ಅರಮನೆಯ ರಾಣೀವಾಸದ ಹಜಾರ ಎದ್ದು ಕಾಣುವುದು. ಎದುರಿಗೆ ರಾಣಿಯ ಪೂಜಾ ಗೃಹದ ಬಾಗಿಲು ಎರಡೂಕಡೆ ದೊಡ್ಡ ತೈಲ ಪ್ರದೀಪಗಳು, ಧೂಪಧೂಮಗಳು, ಮೂರು ಸಿಂಹಾಸನಗಳು ; ಮುಂದುಗಡೆ ಎರಡು, ಹಿಂದೆ ಒಂದು. ಪೂಜಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ವಾದ್ಯಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಎರಡು ದೇವಸ್ಥಾನ ಕಂಠಗಳು ಸೇರಿ ಹಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಕೇಳುವುದು.)

(ಹಾಡು—ಹಳೆಯ ಕಂದಾಚಾರದ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ)

ನಂಬಿದವರ ವ್ಯಸನಗಳನು

ಇಂಬಿನಿಂ ಪರಿಹರಿಸು ನೀ ಇಇಇಇ ಇ

ದಿತಿ ಕುಲದ ದೇವಿಯೇ ನೀ

ಕ್ಷಿತಿಯೊಳಿಂತವತರಿಸಿ ಇಇಇಇ ಇ

ಮತಿವಿಹೀನರಿಗಾದೆ ಗತಿ ನೀ ಎ

ನ್ನಂಬೆ ಕರುಣಾಕರೀ ಇಇಇಇ ಇ

ದಿತಿ ಕುಲದ ದೇವಿಯೇ ನೀ.....||

(ಅನಂತರ ಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳ ಶಬ್ದ)

ವಿದೂಷಕ—(ಪ್ರವೇಶಿಸಿ) ಆಹಾ ! ಇದೀಗ ಸುಖಜೀವನ ! ಈ ಆರು ಮಾಸಗಳಿಂದ ರತಿ ದೇವಿ. ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಣಿ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಅವರವರ ಪತಿಗಳನ್ನೊಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪೂಜೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿ ವ್ರತಿಗಳಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನ ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ನನಗೆ ಪ್ರಸಾದರೂಪದ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನಭೋಜನ, ಆರಾಮ ಜೀವನ ! ನನಗೇನೋ ಒಳ್ಳೆಯದೇ. ಆದರೆ ಮಹಾರಾಜನೂ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನೂ ಕೊರಗಿ ಸೊರಗುತ್ತಿರುವರು. ವ್ರತವೆಂದು ಮುಗಿದೀತೋ, ಎಂದು ಕೈ ಹಿಡಿದ ಹೆಣ್ಣಿನ ಸಂದರ್ಶನವಾದೀತೋ ಎಂದು ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿರುವರು. ಈರ್ವರೂ ಅವರವರ ಪ್ರೇಮ ಪುತ್ಥಳಿಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊಂಡು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಅನಂದ

ಹೊಂದುತ್ತಿರುವುದು ಅವರ ನಿರಹತಾಪವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹರಿತವಾಗಿಸುತ್ತಿದೆ. ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಾನೂ ನನ್ನ ಕುಖವನ್ನು ಇತರರ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಬಲಿಕೊಡಬೇಕಾಗಿದೆಯಲ್ಲ ? ಇರಲಿ. ಆದರೆ ಸಂತೋಷದ ಸುದ್ದಿಯೆಂದರೆ ಮಹಾರಾಜನ ಮನಸ್ಸು ಮಹಾರಾಣಿಯ ಕಡೆ ಹೆಚ್ಚು ವಾಲುುತ್ತಿರುವುದೇ ಆಗಿದೆ. ಇಗೋ ! ಮಹಾರಾಜರೂ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ರಾಜಕುಮಾರರೂ ಇಲ್ಲಿಗೇ ಬಿಜಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರಾಗಿ ಪ್ರತ ಮುಗಿವ ಕಾಲ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದೆಯೆನ್ನ ಬಹುದು. ವಿಜಯವಾಗಲಿ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ! ವಿಜಯವಾಗಲಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಕುಮಾರನಿಗೆ. ಇದೇ ತಾನೇ ಮಂಗಳಾರತಿ ಮುಗಿದಂತಿದೆ

ಶಂಬರಾಸುರ—ಕೃತಾರ್ಥರಾದೆವು. ದೇವಿಯು ಹೇಗಿರುವಳು.

ವಿದೂಷಕ—ನಿಮ್ಮ ಆಗಮನವನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ನಿವಂಗಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿರುವಳು ಮಹಾರಾಜ !

ಶಂಬರಾಸುರ—ಧನ್ಯನಾದೆನು. ಕುಮಾರ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೂ ಅದೇ ರೀತಿ ಇರಬಹುದಲ್ಲವೆ ?

ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ—ತಾವು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿದಂತೆಯೇ ಇದೆ ನನ್ನ ತಂದೆಯೆ.

[ಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳ ಸಮೇತ ಮಹಾರಾಣಿ ರತಿದೇವಿಯರು ಪೂಜಾಗೃಹದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬರುವರು. ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳು ವಿಸ್ಮಯಾಚ್ಛಾದಿತವಾಗಿರುವವು.

ಹಜಾರದ ಮಧ್ಯೆ ಅವರು ನಿಲ್ಲುವರು. ವಿದೂಷಕನು ಮಹಾರಾಜ ಮತ್ತು ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನಿಗೂ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದ ಬಿಗಿದು ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ತಾನೇ ಕೊಂಡೊಯ್ದ ಪೂಜಾಗೃಹಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು ಬರುವನು. ಅಲ್ಲಿ ದೇವ ದೇವನಿಗೆ ನಮಿಸಿದೊಡನೆ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಪಾಪಸು ಕರೆತಂದು ಮೂರು ಸಿಂಹಾಸನಗಳನ್ನೂ ಒಂದು ಕಡೆ ಹಾಕಿಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಅವರನ್ನು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ತಾನೂ ಕೂರುವನು. ಅನಂತರ ಚೇತಿಯರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಸತಿಯರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಕರೆತಂದು ಇವರ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಸಂಜ್ಞೆ ಮಾಡುವನು

ಹಿಮ್ಮೇಳನದ ಸಂಗೀತ ಪೂಜಾಗೃಹದಿಂದ ಕೇಳುವುದು. ಮುಕ್ತಾಯದ ಹೊತ್ತು ಬಂದಾಗ ಇವರ ಸುತ್ತು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಹಾರಾಣಿಯು ಶಂಬರಾಸುರನಿಗೂ, ರತಿಯು ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನಿಗೂ ತಮ್ಮ ಕೈಲಿದ್ದ ಮಾಲೆ ಹಾಕಿ ಅವರ ಕೈಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಿಲ್ಲು

ವರು. ಕಣ್ಣು ಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿದೊಡನೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುವುದು. ಸತಿಯರು ಪತಿಯರಿಗೆ ನಮಿಸುವರು.]

ಶಂಬರಾಸುರ - ಆಹಾ ! ದೈವಲೀಲೆ ಎಂತಹ ಅದ್ಭುತವಾದುದು ? ಯಾರು ಯಾರಿಗೆ ತಕ್ಕವರೋ ಅವರು ಅಂಧರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರವರು ಅವರವರನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಸೇರುವಂತೆ ಮಾಡುವುದಲ್ಲ, ಇದೇ ಸತ್ಯ ಸ್ವರೂಪದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ. ಮಹಾರಾಣಿಯೇ ! ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯೇನು ?

ಮಹಾರಾಣಿ- ಆರ್ಯಪುತ್ರಾ ! ಈ ರಾಜ್ಯ ವೈಭವದ ಸುಖವನ್ನು ಸಾಕು. ಅರಣ್ಯವಾಸ ಪ್ರವಾಸಿಗಳಾಗಿ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಜಗತ್ಕಲ್ಯಾಣ ಸಾಧಿಸಲು ತಾವೂ ಇಷ್ಟಪಡುವುದಾದರೆ ನಾನು ಕೃತಾರ್ಥಳು.

ಶಂಬರಾಸುರ—ದೇವಿಯು ನುಡಿದಂತಾಗಲಿ. ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕುಮಾರ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನ ಕೈಲಿಟ್ಟು ಪ್ರಜೆಗಳ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಇತೋಪ್ಯತಿಸಯ ವಾಗಿ ಕಾಪಾಡೆಂದು ಹೇಳಿ ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆ ತೆರಳೋಣವೇ ?

ಮಹಾರಾಣಿ—ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದುದನ್ನೇ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿದಿರಿ ನಾಥಾ !

ಶಂಬರಾಸುರ—ಅನಾಥೆಯಾಗಿ ನನ್ನ ಮರೆಹೊಕ್ಕಿದ್ದ ರತಿದೇವಿ ಈಗ ಸನಾಥೆಯಾದಳು. ತನ್ನ ಸುಖವನ್ನೇ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟಳು. ಧನ್ಯ ನೀ ರತಿದೇವಿ ! ಇನ್ನು ಕುಲಪುರೋಹಿತರನ್ನು ಕರೆಸಿ ರತಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನರಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ವಿವಾಹವೆಸಗಿ ರಾಜ್ಯ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿ ನಾವೂ ತಪೋವನ ಪ್ರವಾಸ ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದಲ್ಲವೇ ಮಹಾರಾಣಿ ?

ಮಹಾರಾಣಿ—ನೀವೆಂದಂತೆ ಪ್ರಾಣನಾಥ.

ಶಂಬರಾಸುರ—ಒಳ್ಳೆಯದು. ಇವೆಲ್ಲ ಶುಭಕಾರ್ಯಗಳಿಗೂ ಕಾರಣರಾದ ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರರನ್ನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸತಿಪತಿಯರೆಂದೆಂದೂ ಒಂದಾಗಿ ಪ್ರೇಮಜೀವನ ನಡೆಸಲೆಂದು ಲೋಕಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನೇ ಬಲಿ

ಗೊಟ್ಟು ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ನಡೆದ ಕಾಮದೇವನು ಸರ್ವಜೀವರಾಶಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೆಲೆಸುವಂತೆಸಗಿದ ಆ ಜಗನ್ಮಾತಾಪಿತೃಗಳನ್ನು ಭಜಿಸುವ. ಜಗನ್ಮಾತೆಯ ಸ್ತೋತ್ರವಾಗಲಿ.

ಸರ್ವರೂ—(ರಾಗ—ಇಂಗ್ಲೀಷು ನೋಟು)

ಕರುಣಿಸೆ ಕುಲದೇವಿಯೇ
ಕರುಣಿಸಿ ಪೊರೆಯೇ |
ಧರಣಿ ಸ್ವರ್ಗ ನರಕದಿರುವ
ಸಕಲ ಜೀವರಾಶಿಗಳನೇ
ಪೊರೆಯೆ ದೇವಿ ನೀಂ ||

(ಅಂತೆಯೇ)

ಶುಭ ವಿಭವಕರನೆನಿಪ ದೇವ ಪರಿಪಾಲಿಸು |
ದೇವ ಜಗತೀಧವಾ ಭಯಹರ ದಯಾಕರ |
ದೇವ ಯಮಪಾಶಹರ ಕ್ಲೇಶಹರ ಭಾಸ್ಕರಾ ||

ದೇವರೇ ಸರ್ವರಿಗೂ ಮಂಗಳವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂಥಾವನಾಗು.

(ಎಲ್ಲರೂ ಹೊರಟು ರಂಗದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜ ವಿದೂಷಕ-ಇಬ್ಬರೇ ನಿಲ್ಲುವರು.)

ಶಂಬರಾಸುರ—ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅವರವರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನೇನೋ ಸಲ್ಲಿಸಿದೆ ನಾನು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನೇ ಸಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಸಮರ್ಥನಾದೆನಲ್ಲಾ ಮಾಂಡವ್ಯ ? ಏನೆನ್ನುವೆ ?

ವಿದೂಷಕ—ಮಹಾರಾಜ ! ಸಾರ್ವಭೌಮನೆನಿಸಿಕೊಂಡವನಿಗೆ ಪರರ ಹಿತ ಮುಖ್ಯವೇ ಹೊರತು ಸ್ವಹಿತವಲ್ಲ. ಪರರ ಹಿತಾಕಾಂಕ್ಷಿಯಾದ ನೀನು ನಿನ್ನ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಬಲಿಕೊಟ್ಟುದು ಲೋಕಮಾನ್ಯ ಮಹಾರಾಜ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಆದರ್ಶರೂಪನಾದ ಶಂಬರಾಸುರನಿಂದ ಈ ತ್ಯಾಗ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲದೆ ಬೇರಾರಿಂದ ಸಾಧ್ಯ ? ಈ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ನನಗೂ ಸಮಾರಾಧನೆಯೇ ಆಗಿ ಹೋಯಿತು ಇನ್ನು ಹೊಸ ಮಹಾರಾಜ ಮಹಾರಾಣಿಯರ ಸೇವೆಗೆ ಅಣ

ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ಮಹಾರಾಜ. ತಾವೂ ಮಹಾರಾಣಿಯೂ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಇನ್ನು ಪ್ರವಾಸ ತೆರಳಬಹುದು. ನನಗಂತೂ ಇಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯದ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ಕಾದಿದೆ. ತಪೋವನದಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊ ಮಹಾರಾಜ. ಮಹಾರಾಜ ! ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ ಶುಭ ವೊಸ್ತು, ಶಾಂತಿ ರಸ್ತು, ಆರೋಗ್ಯ-ವೊಸ್ತು, ತಮಗೆ, ನನಗೆ ಇಲ್ಲಿ ನೆರದಿರುವವರಿಗೆಲ್ಲ, ಭದ್ರಂ, ಶಂಭಂ, ಮಂಗಳಂ.

—ದೊಡ್ಡ ಅಂಕದ ಪರದೆ ಬೀಳುವುದು—

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಶಂಬರಾಸುರ ನಾಟಕ—ಉಪನಾಟಕಗಳು—

ಸಂಪೂರ್ಣಂ.

[ನಂಜನಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ಈ ನಾಟಕ ಆಡಬೇಕೆನ್ನುವ ಮೊದಲು ಅದರ ಪಾತ್ರ, ರೂಪರೇಷೆಗಳನ್ನು ಕೈಲಾಸಂ ಸ್ವಯಂ ಗುರುತು ಹಾಕಿದರು. ಆ ಬಗ್ಗೆ ಮೂರು ಪಡಿಯಚ್ಚುಗಳನ್ನು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ನಂಕಂಪ್ಪಿ ನಾಟಕದ ಶೀರ್ಷಿಕೆ, ಪಾತ್ರ, ಪದ್ಯ, ಬರೆದಿರುವುದೂ ಇದೆ ಶಂಬರನ ಶೃಂಗಾರದ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಚೊರೂ ಇದೆ. ಕಂದ ಪದ್ಯ ಅವರೇ ಯಾವ ರೀತಿ ಹೊಳೆದಂತೆ ರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಸಂ.]

ಅ ನು ಬ ಂ ಧ

ಕೈಲಾಸಂ ಸಂಗೀತ

ಬಿ. ವಿ. ಕೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಿ

ನಾಗತ್ತೆ ಮತ್ತು ಆಹೋಬಲುಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದ ಕೈಲಾಸಂ ಅವರಿಗೆ ನಾಟಕ ಕಲೆಯನ್ನೊಂದುಳಿದು ಮಿಕ್ಕ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಯುಕ್ತವಾದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿತ್ತೇ ಎಂದು ಯಾರಿಗಾದರೂ ಅಶ್ಚರ್ಯವಾಗದಿರದು.

‘ಹಾಸ್ಯ ವ್ರಹಸನ ಪ್ರಪಿತಾಮಹ’ ‘ವ್ಯಂಗ್ಯ ನಾಟಕಾಚಾರ್ಯ’ ಎನ್ನಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದ ಕೈಲಾಸಂ ಅವರು ಸಂಗೀತಕ್ಕೇ ವಿಶೇಷ ಸ್ಥಾನವನ್ನೀಯದೆ ಅದನ್ನೂ ವ್ಯಂಗ್ಯರೂಪಕ್ಕಿಳಿಸಿದರು. ಅದರ ಅದರಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಅಭಿನಯ ಭಾಗಗಳು ಮಾತ್ರ ವ್ಯಂಗ್ಯವೇ ಏನಾ ಸಂಗೀತ ಭಾಗವು ಮಾತ್ರ ತನ್ನ ಸುಸ್ವರೂಪವನ್ನುಳಿಸಿಕೊಂಡಿತು.

ಅಚ್ಚ ತಮಿಳರಾದ ಕೈಲಾಸಂರವರಿಗೆ, ಇಷ್ಟವಾದುದು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತವೆಂದು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ವಿಶ್ವದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ನಾಡಿನ ಸಂಗೀತದ ಪರಿಚಯವನ್ನೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಹೊಂದಿ ಅದರ ಸ್ವರೂಪವರಿತ್ತಿದ್ದವರು ಅವರು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ, ಹಿಂದೂಸ್ತಾನೀ ಸಂಗೀತ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ರಾಗ ಹಾಡಿದರೂ ಇತರ ನಾಡಿನ, ಅದರಲ್ಲೂ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಂಗೀತದ ರಾಗಗಳ ಸ್ವರಗಳನ್ನೂ ನುಡಿದು ಅಲ್ಲಿನ ಯಾವ ರಾಗಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿನ ಯಾವ ರಾಗ ಹೊಂದುತ್ತದೆಯೆಂದು ಹೇಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿತ್ತು.

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿಯಾದರೋ ಅವರದು ಅರಿಯಕ್ಕೂಡಿ, ಶಮ್ಮಂಗುಡಿ, ಜಿ. ಎನ್. ಬಿ. ಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡುಹೋಗಿ ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿ ಸುವ ಮಾದರಿಯಲ್ಲ. ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಷ್ಟೇ ಆದರೂ ನಾಟಕರಂಗದಲ್ಲಿ ಸರಳ ಮತ್ತು ಸುಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ತರಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಸಂಗೀತವು ಅವರಿಗೆ ಬಹು ಆದರಣೀಯ. ಅವರ ಜೀವನದ ಪೂರ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕರಂಗದಲ್ಲಿನ

ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಬೊಂಬಾಯಿನ ಫಿಲ್ಮ್ ಹಾಡುಗಳ ಆಶ್ರಯ ಹೊಗಬೇಕಾದ ದುರ್ಗತಿ ಒದಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಚ್ಚ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದ ಸರಳ ಮತ್ತು ಜನಾದರಣೀಯ ರೂಪಗಳು ನಾಟಕರಂಗದಲ್ಲಿ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಈ ರೂಪ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರಾಗಿದ್ದ ನಾಟಕ ಶಿರೋಮಣಿ ವರದಾಚಾರ್ಯ ರಿಂದರೆ ಕೈಲಾಸಂರವರಿಗೆ ಬಹುಗೌರವ ಆ ಸಂಗೀತವನ್ನು ವ್ಯಂಗ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರೂ ಕೈಲಾಸಂರವರು 'ಯಜಮಾನರು' (ವರದಾಚಾರ್ಯರು) ಎಂದರೆ ಬಹು ಗೌರವಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಗೌರವ ಸೂಚನೆಯೇ ಏನೋ ಕೃತಿಗಳ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿನಯಗಳು ವಿನಾ ಮಿಕ್ಕ ಭಾಗವು ವ್ಯಂಗ್ಯಾಭಿನಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಲಿಲ್ಲ.

ಕೈಲಾಸಂರವರ ಸಂಗೀತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಅಂದಿನ ನಾಟಕರಂಗದ ವ್ಯಂಗ್ಯ ರೂಪಕಗಳಾದ 'ನಮ್ಮಂಪ್ಪಿ' 'ಶಂಬರನ ಶೃಂಗಾರ' ಮುಂತಾದವು ಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುತ್ತವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ 'ಹಂಸಧ್ವನಿ' ಯು 'ಕಂಸಧ್ವನಿ' ಯಾಗಿ ಕಂಸಾಸುರನಿಗೆ ಉಚಿತವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿತವಾದರೂ, ಉಳಿಯುವುದು ಮಾತ್ರ ಹಂಸಧ್ವನಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ. 'ನರ ನಿರ್ಝರರ ನರನರುಕಿ' ಸಿದರೂ. ಈ ವಿಶೇಷ ಘರ್ಜನೆಗೆ ರಂಗಭೂಮಿಯು ತಲ್ಲಣಿಸಿ ದರೂ, ಅದು ಬರುತ್ತಿದ್ದುದು ಹಂಸಧ್ವನಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ. ಅವರ 'ಇಂದಿರೆಯ, ನಿಜ ಮಂದಿರಕೆ. ಎಳೆ ತಂದು' ಭಾಗದಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ಗಮಕ ಪೂರಿತ ಸಂಚಾರಗಳು ಸಂಗೀತ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅರಿಯಲು ಯುಕ್ತವಾದುದೆನ್ನಲ್ಪಡಿಯಿಲ್ಲ. ಇದಲ್ಲದೆ ಅವರ ಕಮಾಚ್, ಅರಾಣ, ಸುರಟಿ ರಾಗ ಕೃತಿಗಳೂ ವ್ಯಂಗ್ಯ ರೂಪಕಗಳೇ ಆದರೂ, ಆಯಾ ರಾಗಭಾವವು ಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗದೆ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿದ್ದಿತು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ 'ಸರಸ ಮಲಾಡನೆ' ಎಂಬ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಿ ಕಾಪಿಯ ಜಾವಳಿಯ ಮಾದರಿ ಒಂದು. ಬಿಡುವಾದಾಗಲೆಲ್ಲ ಅದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕುರುಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಬಳಿ ಸುಳಿದುಹೋದ ಎಷ್ಟೋ ವಾದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಒಂದು ಬಡಕಲು ಬುಲ್‌ಬುಲ್ ತರಂಗ್ ವಾದ್ಯದಲ್ಲಿ ತಕ್ಷಣವೇ ಅದನ್ನು ನುಡಿಸಿ ಆತ್ಮ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೊಸ

ಹಾಡಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಒರಬೇಕಾದರೂ ಅದೇ ವಾದ್ಯವೇ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಅವರ ಫರ್ಜರಾಗವೂ ಅಷ್ಟೆ. ಅದರ 'ಎನ್ನ ದೈವವೇ' ಭಾಗದ ಗಮಕ ಪೂರಿತ ಸಂಚಾರವನ್ನು ಅನೇಕ ಸಂಗೀತಜ್ಞರು ಅರಿಯಲವಶ್ಯಕವಾದುದೆನ್ನ ಬಹುದು.

ಈ ಎರಡು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೈಲಾಸಂರವರ ಸಂಗೀತವು ಶುದ್ಧ ಮತ್ತು ಸರಳವಾದ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಗೀತವೆನ್ನಬಹುದು. ಅವರು ನಾಲ್ಕರಿಂದ ಐದನೆಯ ಮನೆಯ ಶೃತಿಯವರೆಗೂ ಸರಾಗವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ, ಅವರ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಡಬೇಕಾದವರಿಗೆ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಶೃತಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಬಹು ಕಷ್ಟವೇ ಆಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಇದಲ್ಲದೆ ಅವರ ಕಂಠವು ಬಹು ನಾದಪೂರಿತ ವಾದುದರಿಂದ, ನಾಟ್ಯರಂಗವೆಲ್ಲಾ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿತವಾಗಿ, ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇತರರ ನಾದವು ಮುಚ್ಚಿಯೇ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಿತೆನ್ನಬಹುದು. ಅವರು ಹಾಡಿದ ನಾನಾ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಮನವನ್ನು ಕಲಕಿದ ಕೃತಿಯೆಂದರೆ, ಅವರ 'ಶಂಬರನ ಶೃಂಗಾರ'ದ ಬೇಗಡೆ ರಾಗದ 'ಎಳೆಯ ತಾವರೆಯಂತೆ' ಕೃತಿ. ಅದರ ಪೂರ್ಣರಾಗರಸಭಾವವು ಇಂದಿಗೂ ನನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ಕಲಕುತ್ತಿದೆ. ಕಂಬನಿಯನ್ನು ತರುತ್ತಿದೆ.

ಬೇಡಿಕೊಂಡರೂ ಇವೆರೇನೂ ಕೇಳುವಹಾಗಿಲ್ಲ, ಎಂಗೂ, ಇವರು ಹಾಡಲು ತೊಡಗಿದರೆ ಸಭಿಕರಲ್ಲಿ ಮೂರಾದರೊಬ್ಬರು ಮುಂಬೆ ಬಗ್ಗುವ ಕೆಲವು ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದರೆ, ಹಾಡುವವರ ಮುಯಿ ಕಟ್ಟಿದಂತಾಗಿ ಈ ಅಣಕವಾಡು ತಾನಾಗಿ ನಿಂತುಹೋಗಬಹುದು ಎಂದೂ ಆಗ ಹೊಸ ಕವಿತೆ ಹೊಸರಾಗ, ಹೊಸಧಾಟಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಿ ದಳೆಯದರ “ಅಣಕವಾಡು” ನಿಲ್ಲಬಹುದು ಎಂದೂ, ಅವರಿಗನಿಸಿರಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ “ನಂಕಂಪ್ಪಿ” ಮತ್ತು “ಶಂಬರನ ಶೃಂಗಾರ” ಎಂಬ ನಾಟಕಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ ಯಾಯಿತು. ಇದರ ಕಲ್ಪನೆ ೧೯೨೧ರಲ್ಲಿ ಆದರೂ ರುಗಭೂಮಿಗೆ “ಶಂಬರನ ಶೃಂಗಾರ” ಮೊದಲಸಾರಿ ಅಪ್ಪಣವಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ್ದು ಸುಮಾರು ೧೨ ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರ. ಅದೂ ನಂಜನಗೂಡಿನಲ್ಲಿ.

ಆಕ್ಷನ್ ಸಾಂಗು (Action Vs. Auction, songs) ಗಳು:

“ಶೂರ್ಪನಖಾ”ದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಂದ ಮತ್ತು ಹಾಡುಗಳೂ ವರದಾಚಾರ್ಯರ ಕಂಪೆನಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಡಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ನಾಟಕವಾಡುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿನ ಕುಂದುಗಳೆತ್ತಿ ತೋರಿಸಲು ಅದು ಸಾಧಕವಾಯಿತು. “ಶಂಬರನ ಶೃಂಗಾರ” ವಾದರೋ “ಮನ್ಮಥ ವಿಜಯ”ದ ಎರಡುಮೂರು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ಜೋಡಣೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕಥೆಯೋ ಚಿಕ್ಕದು. ಆದರೆ ಉಸಿರೆತ್ತಿದರೆ ಒಂದು ಕಂದ, ಒಂದು ಹಾಡು. ಮೊದಮೊದಲು ಮಾತು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ. ಸನ್ನಿವೇಶವೋ, ಮನ್ಮಥ ದಹನವಾಗಿ ಹರಪಾರ್ವತಿಯವರಿಂದ ಕಣ್ಣೊರೆಸಲ್ಪಟ್ಟ ರತಿದೇವಿ, ಶಂಬರಾಸುರನ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬರುವ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿನ ಗೊಂಡಾರಣ್ಯವೊಂದನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಅದಕ್ಕಂಟಿರುವ ನಗರದ ಹೊರವಲಯದ ಉದ್ಯಾನವನಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಆ ಗೊಂಡಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ವನ್ಯ ಕ್ರೂರ ಮೃಗಗಳ ಹಾವಳಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜನಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆಯಾಗಿ, ಶಂಬರಾಸುರ ಆ ಜನರ ಮೊರೆ ಕೇಳಿ ಅದೇ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಸಿಂಹ ವೊಂದನ್ನು ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಅದರ ಕಿವಿ ಹಿಂಡುತ್ತಾ “ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಜನ ಸುಳಿದಾಡುವ ಕಡೆ ಬರಬೇಡ, ಬಂದರೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡಿ ಕೊಲ್ಲಲೇ

ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಮೃಗಗೋ ಮನುವ್ಯರೂ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮಿಸಿ ಜೀವಿಸಿ ಬೇಕು ಈ ಪ್ರೇಮಜೀವನಕ್ಕೆ ಭಂಗವಿಲ್ಲದಾಗ ಮಾತ್ರ ಜರೂರ ಭಯ ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ನನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ. ಈ ನಾರಿ ಸಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ—ಹೋಗು” ಎಂಬರ್ಥವಿರುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಅದು “ಆಗಲಿ” ಎಂದು ಹೊಂಕರಿಸಿ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತದೆ —ಇನ್ನು ವಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ತೆರಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರತಿವೇದಿ ಎದುರಾಗುತ್ತಾಳೆ—ಅಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರಶೋತ್ತರಗಳು, ಕಂದ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮೇ ಸಪೆಯುತ್ತವೆ—ಅನಂತರ ಅರಮನೆಗೆ ಪ್ರವೇಶ. ಶಂಬರ, ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು “ಎಳೆಯ ತಾವರೆಯಂತೆ ಪೊಳೆವ ನಿನ್ನಾಸ್ಯದ ಚೆಲುವಿಗೆ ಮರಳಾದೆನು—ನೀರೇಜನೇತ್ರೇ” ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತಿ ಅಕ್ಷರವನ್ನೂ ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿ (Action Auction ಆಕ್ಷನ್) ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತಾ ಹಾವಭಾವಯುಕ್ತವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಾನೆ—ಅನಂತರ ರತಿಯ ಉತ್ತರ. ಆಕೆಗೆ ದ್ರತ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನೊಡನೆ ವಿವಾಹ — ಹೀಗೆ ಕತೆ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ — ಇದನ್ನು ಆಗಮಾಡಿಸಿದ ಶಂಬರ, ರಾಣಿಯೊಡನೆ ಪಾನವ್ರಸ್ಥ ಆಶ್ರಮ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ತಪೋವನಕ್ಕೆ ತಪಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಪ್ರವಾಸ ತೆರಳುತ್ತಾನೆ. ಅದುದರಿಗಿನ ಅವನ ಸಂಭಾಷಣೆ, ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ, ಅಭಿನಯಪೂರ್ವಕ. ಅದಕ್ಕೇ ಇದರ ಹೆಸರು “ಶಂಬರನ ಶೃಂಗಾರ”.

ಪ್ರವೇಶ—ಪ್ರಯಾಸ—ಪ್ರವಾಸ

ಈ ನಾಟಕವನ್ನು ಕೈಲಾಸಂ ಶಂಬರನ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರವೇಶ, ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಸ. ಮತ್ತೆ ತಪೋವನಕ್ಕೆ ಪ್ರವಾಸ, ಎಂದು ಮೂರು ಅಂಕವಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಿದರು. ಅರಣ್ಯ ಪ್ರವಾಸವಾಗುವ ಮುನ್ನ ಸಿಕ್ಕುವ ಉದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿ “ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಲು ಶೋಭಿಕುಂ” ಎಂಬ ಹಾಡನ್ನು “ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಲು ಹಾರ್ವಿಬಲ್” ಎಂದೆನಿಸಿದರು. ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶಂಬರನು ಪ್ರತ ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ರತಿಯನ್ನು ಮನವೊಲಿಸಲಾರದೆ ವಿಫಲನಾದುದನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಹಾಡು—ಕಂದಗಳನ್ನು ಹಾಡಿಸಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ತಪೋವನಕ್ಕೆ ತೆರಳುವಾಗ ಗೋಳಿನ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕವನ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಹಾಡಿಸಿದರು—ನಟನಟಿಯರು ಇವುಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ ಕುಲಗಡಿಸುವುದಿರಲಿ; ಸಭಿಕರಿಗೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೂ

ಆ ಜಾಡ್ಯ ಅಂಟಿ ಆ ಕವನದ ನುಡಿ ಕೇಳಿಸದಿದ್ದವರೂ ಆ ಧಾಟಿ ಮಾತ್ರ ಹಿಡಿದು ತಮಗೆ ತೋಚಿದ ಪದಗಳನ್ನೂ ಜೋಡಿಸಿ ಹಾಡುವುದನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಲು ಸಾಧನವಾಗುವಂತೆ ಈ ಮೂರು ಅಂಕಗಳ ಮಧ್ಯೆ “ಮಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಮಟ್ಟು” ವೆಂಬ ಎರಡು ಮೂರು “ಕಾಮಿಕ್” ಸೀನುಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿದರು. ಅದೂ ಒಂದು ಕತೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದಿತು ಆ ಸೀನುಗಳನ್ನು ಸರಪಳಿಯಂತೆ ಜೋಡಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಮನ್ಮಥ ವಿಜಯ ದಲ್ಲಿನ ಉದ್ಯಾನವನ ಮತ್ತು ಅರಮನೆಯ ಮುಂಭಾಗದ ತರುಲತಾಭರಿತ ರಾಜಮಾರ್ಗಗಳು, ಶಂಬರನು ಹೊಗುವ ಗೊಂಡಾರಣ್ಯ, ರತಿ ಮನ್ಮಥರ “ಬಾಲ್ಕನಿ ಸೀನು” ಇವೆಲ್ಲ ಕ್ರಮವಾಗಿ, ಅದೇ ಪರದೆಗಳೂ ಸೈಡ್‌ವಿಂಗ್ಸ್ ಇದ್ದರೂ, ಬೀರ—ಬೀರಿ, ಬೋರ—ಬೋರಿ, ಮಾರಾ—ಮಾರಿ, ಹೀಗೆ ರೂಪಮಾಲಿ ಜನರಂಥವರ ಸಂಸಾರದ ಕತೆಗಳ ದೃಶ್ಯಗಳು ಕೆಲವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಸಾಧನಗಳಾಯಿತು ಇದರಲ್ಲಿ ಬೀರಿಯು ತರಕಾರಿ ಮಾರುವ ಹೆಣ್ಣು. ಮಾರ್ಕೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತರಕಾರಿ ರಾಶಿಯ ಮುಂದೆ ಮಹೋದರಿಯಾದ ಈಕೆ, ಬಾಯಿತುಂಬ ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ಜಗಿಯುತ್ತ ಮುಂದಿರುವ ಮೋರಿಗೆ ಉಗಿಯುತ್ತ ಬಂದ ಗಿರಾಕಿಗಳೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವ ದೃಶ್ಯದಿಂದ “ಮಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಮಟ್ಟು” ನಾಟಕದ ಸೀನುಗಳು ಆರಂಭವಾಗುತ್ತವೆ.

ಹಾಡುಗಳ ಹುಳಿಕರಣೆ

ಇಲ್ಲಿ ಸಂಭಾಷಣೆಯೆಲ್ಲ “ಮನ್ಮಥ ವಿಜಯ” “ರತ್ನಾವಳಿ” “ಶಾಕುಂತಲ” ನಿರುಪಮ, ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹಾಡು—ಕಂದಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಹಾಡು, ಕಂದಗಳ ಧಾಟಿ, ಶೈಲಿ, ರಾಗ, ತಾಳಗಳೇನೋ ಅವುಗಳಂತೆಯೇ. ಆದರೆ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿದೆ. ಆ ನಾಟಕಗಳ ಹಾಡು—ಕಂದಗಳು “ಸಂಗೀತದ ಸೀಕರಣೆ” ಯಾದರೆ, ಇವು “ಹಾಡುಗಳ ಹುಳಿಕರಣೆ” ಎಂದರು ಕೈಲಾಸಂ.

ಮೊದಲು ಒಬ್ಬ ಮದರಾಸಿನ ಅಯ್ಯರು ತರಕಾರಿ ಅಂಗಡಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹಾದು, ಕೈಲಿ ಕೋಲು ಹಿಡಿದು, ಬಾಯಲ್ಲಿ ಅಡಿಕೆ ಎಲೆ ಅಗಿದು, ಬಾಯಿಂ ಜಲನ್ನು ಅಂಗಡಿಗಳ ಮುಂದಿರುವ ಮೋರಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ “ಉಗುಳು

ಗುಂಡಿ" ಗೆ ಉಗುಳ ಬೀರಿಯ ಅಂಗಡಿಯ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಸೀನಿಗೆ ಬಂದದ್ದೇ ತಡ. ಗಿರಾಕಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಅಂಗಡಿಗಳಿಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸುವ ಭರದಲ್ಲಿ ಅಂಗಡಿ ಮಾಲಿಕ ಹೆಣ್ಣುಗಳೆಲ್ಲ ಅವರವರ ಅಂಗಡಿ ಯಲ್ಲಿರುವ ಸೊಪ್ಪು-ತರಕಾರಿ-ಗಡ್ಡೆಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಕೂಗುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದೂ ಸೇರಿದರೆ ರಾಗವಾಗಿ "ಕಮಲಶರಾ, ಸುಮನೆನಿವಾರಮಣಿನಿರಲ್ವಾ... ಕಾಮನೆನಿಪ ಸೋಮಮುಖಿಗೆ ಸುಮಶರದಿಂದಾ' ಎಂಬ ಹಾಡಿನ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ "ದಂಟಿನ ಸೊಪ್ಪು, ಕೀರೆಯ ಸೊಪ್ಪು, ಹರಿವೆಯ ಸೊಪ್ಪು-ಚಪ್ಪರದವರೇ ಕಾಯಿ, ತುಪ್ಪದ ಹೀರೇಕಾಯಿ, -ಅನ್ನುವವೇಳೆಗೆ-ಮಹೋದರಿ ಬೋರಿ ತನ್ನ ದಪ್ಪದನಿಯಲ್ಲಿ-" ಬೂದಿಗುಂಬಳಕಾಯಿ " ಎಂದು ದನಿಗೂಡಿಸಿ ಹಾಡಿನ ಪಲ್ಲವಿಯನ್ನು ಕೊನೆ ಮುಟ್ಟಿಸುತ್ತಾಳೆ! ಅಯ್ಯರೂ ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬೋರಿ ಅಂಗಡಿ ಎದುರಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅವರಲ್ಲೇ ನಿಲ್ಲುವರೆಂಬ ಸಂಚುತಿಳಿದು ಎಲ್ಲ ಅಂಗಡೀ ಮಾಲಿಕರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ "ಹಾಗಲಕಾಯಿ- ಬೆಂಡೇಕಾಯಿ, ಗೋರಿಕಾಯಿ," ಎಂದು ಕೂಗಿ ಕೊನೆಗೆ "ದಂಟಿನ ಸೊಪ್ಪು" ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಮಹೋದರಿ ಬೋರಿ ಹೇಳಿದ್ದ ಬೂದಿಗುಂಬಳಕಾಯಿಗೆ ಎದುರಾಗಿಯೇ ಎಂಬಂತೆ, "ದೊಣ್ಣೇ ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ" ಎಂದು ಹಾಡು ಪಲ್ಲವಿ ಮುಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಗಾನ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯದ ಆರ್ಟಿಸ್ಟ್ಸ್ - (ಆರ್ಟಿಸ್ಟ್ಸ್ - orchest) ರ ಅಲ್ಲ) ನಿಜವಾದ ಸ್ವರೂಪ ಶಿರಿ ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ; ಅದೂ ಪೌರಾಣಿಕ ನಾಟಕವೊಂದರಲ್ಲಿ ನುಸುಳಿದ ಕಾಮಿಕ್ (ಕಾರ್ಮಿಕರ) ಸೀನ್‌ನಲ್ಲಿ.

ಡೈಲಾಗು-ಹಾಡುಗಳು

ಅನಂತರ ಅಯ್ಯರು ಮಕ್ಕರಿ "ಮುಳ್ಳುಗಾಯಿ" ಹೊತ್ತು ಮಾರಿ ಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಮಕ್ಕರಿ ಇಳಿಸಿ, ಬದನೇಕಾಯಿಯನ್ನು ಕೋಲಿನ ಕೊನೆಯಿಂದ ಸೂಚಿಸುತ್ತ. "ಇಂದು ವದನೆ" ಎಂಬ ಹಾಡಿನ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ, "ಇಂದು ಬದನೆಕಾಯಿಯಾ ಬೆಲೆ-ಒಂದೇ ಮಾತೋ ಪೇಳ್" ಎಂದು ಆರಂಭಿಸುವರು.

ಚರಣ : "ಕಳಿತ ಕೊಳಿತ, ಹುಳಿತ, ಕಾಯ್ಕಳಾ-ಕೊಳಲುಲ್ಲಾರೈನೇ" ಎಂದು ಆಲಾಪಸಹಿತ ಬೆಲೆ ಕೇಳುವರು ; ಹೀಗೆ ಇದೊಂದು ಕಡೆ.

ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಾರ್ಕೆಟ್ಟಿನ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕ ಸ್ಯಾನಿಟರಿ ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರೊಬ್ಬರು ಹಾಗೆಯೇ ರಳುಯಿಸುತ್ತ ಬರುವರು. ಮೋರಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಗುಳು, ಕಸ, ತರಕಾರಿ, ದುಸೀತರಕಾರಿಗಳ, ಕೊಳೆತ ಮೊಟ್ಟೆಗಳ, ವಾಸನೆ ಮೂಸಿ ಅಭಿನಯಿಸಿ, “ ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಲೂ ಶೋಭಿಕುಂ ” ಎಂಬ ಹಾಡಿನ ಧಾಟಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ “ ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಲೂ ದಾರಿಬಲ್— ಕೇರಿ ಕೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೋರಿಯ ವಾಸನೆ, ಕಾರು ಬಾಲಿಕ್ ಚೆಲ್ಲಿರೋ, ಚೆಲ್ಲಿರೋ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ”—ಎಂದು ಹಾಡಿ ತನ್ನ ಕಡೆಯ ರೂಪಮಾಲಿಗಳಾದ ಬೀರ, ಮಾರ, ಬೋರ ಇವರಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸುವನು. ಇಲ್ಲಿನ ಹಾಡು ಹೀಗಿದೆ :—

ಹಾಡು—ಎಲ್ಲಿನೋಡಲೂ ಶೋಭಿಕುಂ—ಎಂಬಂತೆ

ಎಲ್ಲಿನೋಡಲೂ (ಮೂಗಿನಿಂದ ಮೂಸುತ್ತ)

ಹಾರಿಬಲ್ (horrible) ! ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ! ||

ಕೇರಿ ಕೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೋರಿಯ ವಾಸನೆ ।

ಕಾರು ಬಾಲಿಕ್ ಚೆಲ್ಲಿರೋ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ।

ಚೆಲ್ಲಿರೋ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ||

(ಅತ್ತಿತ್ತ ಓಡಿಯಾಡುತ್ತ, ಕೈಗಳಿಂದ, ಕೈಯಲ್ಲಿನ ಬೆತ್ತದಿಂದ, ಜಾಗಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತ, ಮೂಗಿನಿಂದ ಮೂಸುತ್ತ, ಹಾಡುವನು ಕಾರ್‌ಬಾಲಿಕ್ ಚೆಲ್ಲಿಸುತ್ತ ಹೋಗುವನು)

ಮಾರಿಯು ರಂಗಕ್ಕೆ ಇಳಿದ ಕೂಡಲೇ ಬೋರಿಯ ತಮ್ಮ ಬೋರನಿಗೂ, ಮಾರಿಗಾಗೆಂದೇ ಅವತರಿಸಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದ ಮಾರನಿಗೂ, ಮಾರಿಯ ಪ್ರೇಮ ಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಾಗುವುದು. ಇಲ್ಲಿಂದ ಈ ಮೂವರ ‘ನಾಯಕ — ನಾಯಕಿ—ಖಳರ ಕತೆ’ ಆರಂಭವಾಗಿ ರತ್ನಾವಳಿ, ಶಾಕುಂತಲ ನಾಟಕಗಳ ಹಾಡು ಕಂದಗಳನ್ನು ಸಮಾಶ್ರಯಿಸಿ, ಮಾರನು ಸೋತು ಜೈಲಿಗೆ ತೆರಳುವಲ್ಲಿಗೆ ಈ ಕಾಮಿಕ್ ಸೀನುಗಳು ಮುಗಿಯುವುವು.

ಮಾರನು, ಮಾರಿಯನ್ನು ದೂರದಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಅವಳು ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು, “ ನೀರೇಜ ಗಂಧಿಯ ಮುಖ ” ಎಂಬಂತೆ, “ ನೀರುಳ್ಳಿ ಗಂಧಿಯ ಮುಖ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ತೊಳೆದೂ ಮಾರಿಯೇ ತೋರು ಬೇಗನೆ ” ಎಂಬ ಹಾಡೂ; ಮಾರಿಯು ತನ್ನ ಹೆಚ್ಚಿನ “ ಜನಲಿ ” ನಲ್ಲಿ ಮಾರನು

ನೋಡುವಂತೆ ನಿಂತು ತನ್ನ ನೀಳವಾದ ತಲೆಗೂದಲನ್ನು ಎಣ್ಣೆಹಚ್ಚಿ ಹೊಲೆಯುವಂತಾಗಿ, ಮರದ “ ಶಿಕ್ಕಟ್ಟಿಗೆ ” ಯಿಂದ ಸಿಕ್ಕುಬಿಡಿಸುತ್ತ ಬಾಚುತ್ತ, ಶಿಕ್ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಹಲ್ಲಿನ ನಡುವೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಈಚೆಗೆ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ಹೇನುಗಳನ್ನು ಕುಟುಕಿ ಸಾಯಿಸುತ್ತಿರುವದನ್ನೂ ಕೆಲವು ಹೇನುಗಳು ತಪ್ಪಿಸಿ ಕೊಂಡು ಕಿವಿಗಳ ಕಡೆ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಮಾರಿಯು ಕೈಗಳಿಂದ ಬಾಚಿ ಹಿಡಿಕಿ ಕೊಂಡು ಎಸೆಯುವುದನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತ ನೋಡುತ್ತ ಮಾರನು ಭಾವಾವೇಶಪೂರಿತನಾಗಿ ಅವಳನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತ ಹಾಡುವ ಧಾಟಿಯೇ ಒಂದು ಹಾಸ್ಯರಸಘಟ್ಟಿಯ ಸನ್ನಿವೇಶ. ಇವು ಕಂದಗಳಲ್ಲಿದೆ.

ಆ ಹಾಡಿನ ಧಾಟಿ, “ ಮನ್ಮಥ ವಿಜಯ ” ದ್ವಂದ್ವ-ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದ ಮುಕ್ಕಣ್ಣನನ್ನು ಮನ್ಮಥ ನೋಡಿ ವರ್ಣಿಸುವ “ ಕರಣ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಗಂ ” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಅವನ ಮೇಲೆ ಶರವೆಸೆಯುವವರೆಗೆ ಇರುವಷ್ಟು ಉದ್ದ ಇದೆ. ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಶೇಖರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ ಆಗ ಕೈಲಾಸಂ ಜೊತೆಗಿದ್ದು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿದವರಿಂದ.

ಈ ಸೀನು ಮುಂದೆ Romeo and Juliet ಅಥವಾ ವರದಾಚಾರ್ಯರ ಕಂಪನಿಯ ರಾಮವರ್ಮ ಲೀಲಾವತಿಯಲ್ಲಿನ balcony scene ಆಗಿ cut scene ಆಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಜನಲು ಮೇಲಕ್ಕೇರಿದೆ - ಅದರ ಗೋಡೆಗೆ 3-4 ಅಡಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಪೊದೆ ಇದೆ - ಆ ಪೊದೆಯ ಮೇಲೆ ಹತ್ತಿ balcony scene ಮಾಡಲು ಹೋಗಿ ಮಾರ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಹಾಗೂ ಮೀಸೆಯು ಮಣ್ಣಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು, ಮೀಸೆಯನ್ನು ಕೊಡವಿ ಹುರಿಮಾಡಿ, ಮೇಲೆ ಹತ್ತು ವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಬೇಲಿಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ದೊಡ್ಡ ತೂತುಮಾಡಿ ಅದರಲ್ಲಿ ದೂರಿ ಜನಲಿನ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ನಿಲ್ಲಲು, ಮಾರಿಯು ಹಾಡುವಳು.

(ಧಾಟಿ : ದೂರಲಹುದೇ ನೀರೆಯ ಈ ರೀತಿಯೊಳೆ)

ದೂರಲಹುದೇ ಮಾರನೆ ಈ ರೀತಿಯೊಳೆ ?

ಬೋರನು ಎನ್ನಂಗವ ಕ್ಷೂರಂಭಿನಿಂ ಸಂತಾಪಿಸೆ ।

ಬೋರನು ಎನ್ನಂಗವ ಪೊರಕೆಯಿಂ ಸಂತಾಡರೆ ।

ಬೋರನು ಎನ್ನಂಗವ ಸೋಕೀಸಿಯೆ ಮಾತಾಡರೆ ।

ನೀನಾಗಲೇ ಮೋ ಓಸದಿಂ ಬಳಿ ಸಾರಾತೆ (ಬೀಳುತ್ತಲೇ
 ಏಳುತ್ತಲೇ) ಮಾರನೇ ಈ ರೀತಿಯೊಳೆ
 ದೂರಲಹುದೇ ಮಾರನೆ ಈ ಬೇಲೀಯೊಳೆ

*

*

*

*

ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬೋರನು ತನ್ನ ಆಪ್ತಮಿತ್ರನಾದ ಬೀರನೊಡನೆ
 ಪೋಲೀಸರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ತನ್ನ fiancée ಮಾರಿಯನ್ನು
 ಮಾರನು ತೊಂದರೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನೆಂದು complaint ಕೊಡಲು,
 ಪೋಲೀಸರು ಮಾರನಿಗೆ ಕೈಗಳಿಗೆ ಬೇಡಿ ತೊಡಿಸಿ ಎಳೆದೊಯ್ಯುವ ಸನ್ನಿವೇಶ,
 ಹಾಗೆ ಎಳೆದೊಯ್ಯುವಾಗ ಮಾರಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, “ನಾಗವೇಣಿ ಮಾರಿಯೇ
 ನಾಂ ಪೋಗಿ ಬರುವನೇ—ಅರಸುತನದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತ್ವರಿತಗೋಳಿಪುದೂ ”
 ಎಂದು ಹಾಡಿ (ಬೇಡಿ ಹಾಕಿದ ಕೈತೋರಿಸುತ್ತ) ಅನಂತರ ಕಂದದಲ್ಲಿ,
 “ಮಾರಂ ಪದಿನಾಲ್ಕು ಮಾಸಂ ದೊರೆಯ ಮನೆಗೆ (ಜೈಲಿಗೆ) ಪೋರಪಂ”
 (14 months) ಎಂದು ಸಾವೇರಿ ರಾಗದಲ್ಲಿ ಹಣೆ ಬಾಯಿ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ
 ಮಾರಿಯನ್ನು ತಿರುತಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತಾ ಹೋಗುವಲ್ಲಿಗೆ ‘ಮಟ್ಟುಗಳಿಗೆ
 ಮಟ್ಟ’ ವೆಂಬ ನಾಟಕ ಪೂರ್ತಿಯಾಗುವುದು].

ಈ “ಶಂಬರನ ಶೃಂಗಾರ” ನಂಜನಗೂಡಿನ ರಂಗಮಂದಿರದಲ್ಲಿರಡು
 ಅಂಕಗಳೂ, ದಂಟಿನಸೊಪ್ಪಿನ ಸೀನೂ ಮಾತ್ರ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗೆ ಇಳಿದಿತ್ತು.
 ಅನಂತರ ಇದು ಎಲ್ಲೂ ಪ್ರದರ್ಶಿತವಾಗದಿದ್ದರೂ, ಕೈಲಾಸಂ “ಕೂತ
 ಕಡೆ ಕಂಪೆನಿ” ಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆಯಿತು.
 ಆದರೆ ಅವರು ತೀರಿಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೂ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಲೂ ಇಲ್ಲ. ಹಸ್ತ
 ಪ್ರತಿಗಳಿಗಿಲ್ಲ. ಅವರು ಸತ್ತ ಖಿ ವರ್ಷದ ಮೇಲೆ ಇದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕ
 ವಿದ್ವಷ್ಟು ಗುರುತು ಹಾಕಿ ಒಂದು ಹದಕ್ಕೆ ತರಲಾಯಿತು. ಇದೂ
 ಅಪೂರ್ಣವೇ ಮತ್ತು patchy ಆಗಿರುವ ಉಳಿದಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು
 ಕುದ, ಹಾಡೂ ಅವರ ಅಪಧೃತ ಕೀಳಿದವರು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿದ್ದಾರೆಂದು
 ಹುಡುಕಿ ಅವರಿಂದ ಆ lines ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪೂರ್ತಿ ಮಾಡಿದರೆ,

“ ಶಂಬರನ ಸಂಗಾರ ” stage ಮಾಡಬಹುದಾದ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಕೈಲಾಸಂ ವದೇ ವದೇ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ “let us truly be thankful for what we have received” ಎನ್ನುವುದಷ್ಟೇ ಸಮಾಧಾನ.

(ಇದರಲ್ಲಿರುವ ಹಾಡು ಕಂದಗಳನ್ನು ಕೈಲಾಸಂ ಪ್ರೇಮಿಗಳಾದ ಹೆಚ್. ಎಸ್. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ, ಇ. ಆರ್. ಸೇತೂರಾಂ, ಬಿ. ವಿ. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿ (ಮೂರಲಿ) ಇವರುಗಳು ಇನ್ನೂ ಕುರುಕುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ)

ಕೈಲಾಸಂ — ಒಂದು ನೆನಪು

ಎಚ್. ವಿ. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ

ಓದದ ಬಾಯ್ ಅಮೃತಾನ್ನವ

ವೋದದ ಬಾಯ್ ಸಜ್ಜನರ್ಕಳಂ ಪ್ರಿಯಾದಿಂದಂ |

ಆದರಿಸದ ಬಾಯ್ ಅದು ತಾಂ

ಮೇದಿನಿಯೊಳ್ very bad boy ಚೂಡಾರತ್ನಾ ||

ಈ ಮಾದರಿಯ ಹಾಸ್ಯದ ಚಟಾಕಿಗಳನ್ನ ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ಹಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದ “ ಕೈ ” ಈಗ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಇಲ್ಲ. ಹಾರ್ಮೋನಿಯಮ್ಮಿನ ಎರಡನೇ octave ನ ಶ್ರುತಿಗೆ ಸೇರಿ ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ನುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಸತ್ವಪೂರ್ಣವಾದ “ ಧ್ವನಿ ”ಯ ಸೊಗಸು ನಮಗೆ ಈಗ ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ

ಕೇಳಿದ ಅವರ ಮಾತುಗಳನ್ನೂ ಜೊಸುಗಳನ್ನೂ ಹಾಡುಗಳನ್ನೂ ಈಗ ಮೆಲಕುಹಾಕುವುದೇ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದು ಹಬ್ಬ ! (A nostalgic treat).

ಕೈಲಾಸಂ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಭೇಟಿಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಅವರ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಕೆಲವರು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದರು. ಪ್ರದರ್ಶನಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ನಡೆದುವು. ನಾಟಕ ಆಡಿದ ಕೆಲವರಿಗೆ ಸ್ಕಲ್ಪ ತಲೆ ತಿರುಗಿತೋ ಏನೋ. “We have made Kailasam famous” ಅಂತ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಂದರು. ಕ್ರಮೇಣ ಈ ಮಾತುಗಳು ಕೈಲಾಸಂ ಕಿವಿಗೂ ಬಿತ್ತು. ಅವರು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಬೇಜಾರುಪಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇದಾದ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಕೈಲಾಸಂ ಅವರ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ನಾಟಕಗಳ “ ಏಕ ಪಾತ್ರಾಭಿನಯ ” ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಆ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಮಾತನ್ನೂ ಅಭಿನಯವನ್ನೂ ಮೈಸೂರಿನ ಜನತೆ ಒಕ್ಕೊಕ್ಕರಲಿಸಿಂದ ಹೊಗಳಿ. “He is a genius. I say !” ಅಂತ ಹೇಳುತ್ತಾ ಬಂದರು. “ ಏಕಪಾತ್ರಾಭಿನಯ ” ಮುಗಿದು ಸುಮಾರು ಒಂದು ವಾರವಾಗಿರ ಬಹುದು—ಒಂದು ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲದ ಗೋಷ್ಠಿ ಕಾಲೇಜಿನ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ, B. A. Hall ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳ ಪಕ್ಕದ ಜಗಲಿಮೇಲೆ ಸೇರಿತ್ತು. ಯಾರೋ ಒಬ್ಬರು ಕೈಲಾಸಂಗೆ ಹೇಳಿದರು, “ ಸಾರ್ ಮೊನ್ನೆ ನಿಮ್ಮ “ Karna ” “ Ekalavya ”ದ acting ನೋಡಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು “ famous ” ಮಾಡಿದವರೆಲ್ಲ ಡಂಗಾದರು ”ಅಂತ. ಅದಕ್ಕೆ “ಕೈ”ಹೇಳಿದರು, “ಬರೀ ‘ಥಂಗ್’ ಅಲ್ಲ ಮಗೂ. . cow-dung ಆದರೂ ಅನ್ನು ” ಅಂತ !

*

*

*

*

ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಫೆಬ್ರವರಿ 44 ರಲ್ಲಿ ಒಂದು “ವಿವಿಧ ವಿನೋದಾವಳಿ” (ವಿನೋದಹಾವಳಿ) ನಡೆಯಿತು. Kailasam in every turn ! ಅದಕ್ಕಾಗಿ print ಮಾಡಿಸಿದ hand bill ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ document. ಅದರಲ್ಲಿ ಜಾಹೀರಾತಿನ ತಂತ್ರದ ಸೊಬಗನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಅದನ್ನು “ಕೈ” ಅವರೇ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ draft ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ reproduce ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಏ ನ ನ್ನು ? :

ಮಹಾ ಪ್ರಭುಗ್ನು

ಅಲ್ಲದೆ

ವೈಸ್ ರಾಯ್ ಗ್ನು

ಅಲ್ಲಲ್ಲದೆ

ಸಾರ್ವಭೌಮ ಸಮ್ರಾಟರೂ

ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ

ಯನ್ನು ನಾಟಕವನ್ನು

ಏಮ್ ಮಾರಿ ಅದಿ ಮೇಲ್ಮೆ-೧೨ ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲೋಕ

ವಂಗರಾಜ್ಯದ ಸೈಗಾಲ್

ಪುಣೆಯ ಶಾಂತಾ

“ಶಸ್ತ್ರೈ”ಯ ಸುಬ್ಬಲಕ್ಷ್ಮಿ

ಅಕ್ಕಾದಿಗ್ನು

ಹೊಯ (ಸಂಪರ್ಕ) ನಿಲ್ಲದೆಯೇ ಏಮ್ ನಿಮ್ಮ “ ಅರ್ಥ ” ರೂಪಾಂತರವನ್ನು

ತಾ || ೧೩-೨-೪೪ನೇ ಭಾನುವಾರ

ಸಂಜೆ ೭-೩೦ ರಿಂದ ರಾತ್ರಿ ೧೦ ರ ವರೆಗೆ

ಪಲ್ಲಿ ಅಲೂಪುತ್ರೇವ.

ಇಂಥಾ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ಹಿಂದೆಂದೂ ನೋಡಿರಲಾರಿರಿ.

ಚಪ್ಪರದ ಖಚೂರ್ ಏಳದಿವರೆ

ಮುಂದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ನೋಡಲಾರಿರಿ.

ಪರಾರತ್ತುಗಳು :

- ೧ ಚನ್ನಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕಾಸು ವಾಪಸು :
ಅದುವರಿಂದ ಸವಕಲ್ಯಾಣಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ?
- ೨ ಚುಟ್ಟು ವಗೈರೆ ಯಥೇಷ್ಟಧಾ ನೀಡಿರಿ :
ಅದರೊಂದಿಗಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಕಳ್ಳಟ್ಟಿ ನೀಡಬಹುದಾಗಿದೆ
ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಕಾಂಠ.
- ೩ “ ಅಕ್ಕರ್ ” ಗಳನ್ನು ಕಾಡಿದರೆ once more ಹಾಡಬೇಡಿ :
ಕಾಡುವರು ಅವಾಯ : ಹೋದ ಯಾರಾ ?
- ೪ Gallery ಯಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿ ಹೋದವರನ್ನು ಮೋಘಾ ಒಟ್ಟಿಗೆ ತಂದು
ಮಂಗಳಾರಂ ಮಾಡುವ ಸದ್ದತಿ ಕಟ್ಟಿ ಅವರು ಡ್ರೀಲಿಂಗ್ ಚಾರ್ಜ್ ಗೆ
ಗುರಿಯಾಗುವರು ಹೋದ ಯಾರಾ ?
- ೫ ದೋಷಿತ ಶಿವನಿಗೆ-೧೪೪೪ ಕಂಪೌಂಡ - Chloroform ಖರ್ಚು
ನಿಮ್ಮನ್ನು ?

ಬನ್ನಿರಿ !

ಬನ್ನಿರಿ !

ನೋಟಿಸಿನ ಬೆರೆ ಬಿಡುಗಡೆ
ನಿಮಗೆ ವಾಗ್ದಾನ ಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟಿ

೨ ೨ ೦
ಪುಟ ಶಿರುತಿ ಓಡಿ

13-2-44

A

SOIREE!

Sowcar G. K. D. Bharamiah's
Rathnavali Theatre

KAILASAM in Every Turn!

CURTAIN: 7-30 P.M.

CARS: 10 P.M.

ITEMS:

- 1 Invocation
- 2 ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನಲ್ಲೊಂದು ಕನಸು! Bhendre
- 3 ಪಶುನಿಹಾರದ ಬಲಿತ ಪಾಠಿಕಯುರ
- " ಅಕ್ಷನ " Song
- 4 ಅದ್ವೈತವನ! - An Extravaganza
5. A Trio of Travesties :
(i) Tipparrary - ಅಪ್ಪಾರ್ತ
(ii) Constantinople - ಕೊಂಪೊ ಕೆ ರಂಗ
(iii) Sir Harry Lauder's
I Love a Lassie! - ನಂಟು ನನ್ನ ಅಪರಂಜಿ
6. ಹೊಂ ರೂ ಲೂ!
- 7 Don't Cry! Little Girl! Don't Cry!
Tableaux Movement
8. Excerpts from Hamlet & Macbeth.

INTERVAL

9. The Late Lamented Nobel-Laureate
Gurudev Dr. Rabindranath Tagore's

"MALINI"

10. National Anthem

TICKETS CLASSES A TO E

Tax Includ —

5-10-0, 3-6-0, 2-4-0, 1-2-0, 0-7-9.

M. S. DEVANOR.

Organisch.

ವಿವಿಧ ವಿನೋದಾವಳಿ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಡೆಯಿತು. ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದಷ್ಟು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ, ಪಾಟರ್ನದಾರರಿಗೆ “practice” ಸಾಲದು collection ಏನೋ ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಆಯಿತು ಆಗಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಾವಿರದಷ್ಟು collection ಅಂದರೆ ಭರ್ಜರಿಯೇ ಆಯಿತು ಅನ್ನಬಹುದು. ಖರ್ಚೋ ಅದರುದ್ದಕ್ಕೂ ಇತ್ತು Hotel bill ವಗೈರೆ ಖರ್ಚು ಕಳೆದು substantial ಆಗಿ ಏನೂ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ ಅಂತ ನನಗೆ ಜ್ಞಾಪಕ ಉಳಿದ ಹಣದಲ್ಲಿ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ Curtain. Dress ಕೊಂಡು ಶೇಖರಿಸಬೇಕು ಅಂತ ಉದ್ದೇಶವಿತ್ತು ಹಣದ ಅಭಾವದಿಂದ ಏನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಒಂದುದಿನ ಕೈಲಾಸಂಗೆ ಯಾರೋ ಹೇಳಿದರು “ನಾರ್ ನೀವು ಒಂದು rug ಓ ಕೋಟಿನ ಬಟ್ಟೆಯೋ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ ಇರುವ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣ ಸುಮ್ಮನೆ ಖರ್ಚಾಗುತ್ತೆ” ಅಂತ. ಕೈಲಾಸಂ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. “ಅಯ್ಯಾ, ದಮ್ಮಯ್ಯ ನನಗೆ ಬಡ್ವೆಬರೆ ಬೇಡ ನನಗೆ ಒಂದು ಪದಾರ್ಥ ಬೇಕು ನೀವು ತಂದುಕೊಟ್ಟರೆ ತಗೋತೀನಿ” ಅಂದರು “ಅದು ಏನು” ಅಂತ ಕೇಳಿದಾಗ, “ನನಗೆ ಒಂದು copy Kittel’s Kannada to English dictionary ಬೇಕು” ಅಂದರು. ನನ್ನ ಗೆಳೆಯ ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ ಮೂರುದಿನ ಮೈಸೂರಿನ ಅಂಗಡಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಶೋಧಿಸಿ ಒಂದು ಕಿಗ್ಗ ಲುನಾಮ ಸಂವತ್ಸರದ shopsoiled copy “Kittel” ತಂದುಕೊಟ್ಟ. ಅದರ ಬೆಲೆ ಆಗ ಸುಮಾರು 10-11 ರೂ ಅಂತ ಜ್ಞಾಪಕ. ಕೈಲಾಸಂಗೆ ಅದ ಆನಂದ ಹೇಳತೀರದು. ಒಂದು ದಿನವೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಿಗೆ monocle ಹಾಕಿಕೊಂಡು dictionary ಯನ್ನು ತಿರುವಿಹಾಕಿದ್ದೂ ಹಾಕಿದ್ದೇ. 2-3 ದಿನಗಳಾದಮೇಲೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೇ ಕೈಲಾಸಂ “ಅಯ್ಯಾ ಕಕ್ಕಸು ಅನ್ನುವ ಶಬ್ದದ ಮೂಲವೇನು, ಹೇಳ್ತಯ್ಯಾ” ಅಂದರು ಕೆಲವರು “ಕರ್ಕಶ-ತತ್ಸಮ, ಕಕ್ಕಸ-ತದ್ಧವ” ಅಂದರು ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ‘ಗೂತ್ತಿಲ್ಲ’ ಅಂದರು. ಕೈಲಾಸಂ “Kittel ತೆಗೀರೋ, ಅದ್ರಲ್ಲಿ ನೋಡಿ-ಕಕ್ಕಸು ಪದದ ಮೂಲ ‘cac-hus’ from ‘Dutch’ ಅಂತಿದೆ” ಅಂದರು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಕೈಲಾಸಂ, “ನೋಡ್ರಯ್ಯಾ ಆ ಜರ್ದ್ ಪಾದ್ರಿಯ ಕನ್ನಡ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಹೇಗಿದೆ ? ಎಷ್ಟು ಶ್ರಮವಹಿಸಿ ಆತ ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ

ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾನೆ ! ನಾವು ಕನ್ನಡಿಗರು ಅವನಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಮಣಿಗಳಾಗಿರಬೇಕು” ಎಂದು ಕಿಟ್ಟೆಲ್‌ನ್ನು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ಮರಿಸಿದರು.

ಬರೆಯದ “ಕೈ”

ಕೈಲಾಸಂ ನಾಟಕಗಳನ್ನು, ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇತರರ ಕೈಲಿ ಬರೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರೊ. ಕೆ. ವಿ. ಅಯ್ಯರ್ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯಸೃಷ್ಟಿ ಅದೇ ರೀತಿಯದೇ—ಹೇಳಿ ಬರೆಸುವುದು. ರಾತ್ರಿ ಸುಮಾರು 8 ಗಂಟೆಗೆ ಒಂದು cold bath ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕೈಲಾಸಂ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬಾಟಲ್ ಇನ್ನೊಂದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಸಿಗರೇಟ್ ಪ್ಯಾಕುಗಳು. ಬರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬರನ್ನು ಮೊದಲೇ ಗೊತ್ತುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೊದಲು ಪೀಠಿಕೆ-ತಾವು ಬರೆಸುವ ನಾಟಕದ ವಸ್ತುವನ್ನು act ಮಾಡುತ್ತಾ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ಫೂರ್ತಿಬಂದು, “ಮಗೂ ಬರೋಕು ಈಗ—ದೀಪ ಆರಿಸಿಬಿಡು—ಈ electric light ಕಣ್ಣನ್ನು hurt ಮಾಡುತ್ತೆ—I can’t concentrate—ಆ ಹಣತೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿಬಿಡು—ನನ್ನ ಮುಖಕ್ಕೆ ಬೆಳಕು ಬೀಳದಂತೆ ನೀನು ನನಗೂ ಹಣತೆಗೂ ಮಧ್ಯೆ ಕೂತ್ಕೋ ” ಅಂತ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಬರೆದು ಕೊಳ್ಳುವವನು ತನ್ನ ಮುಂದೆ ಹಣತೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೈಲಾಸಂ ಕಡೆಗೆ ಬೆನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೂತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಅಮೇಲೆ ಸರನೆ “ಸಿಗ್ರೇಟ್ ಆರಿ ಹೋಯಿತು ಆ ಹಣತೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹಿಡಿ” ಅಂತ ಹೇಳಿ ಆ ದೀಪದಲ್ಲೇ ಸಿಗ್ರೇಟ್ ಹಚ್ಚಿ ಆಳವಾಗಿ ಒಂದು ದಮ್ ಎಳೆದು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಹೊಗೆ ಬಿಡುತ್ತಾ “ಮಗೂ, ಈಗ time waste ಮಾಡಬಾರದು. ಇವತ್ತು ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ‘ಕರ್ಣ’ ಎರಡು ಸೀಫ ಮುಗಿಸಬೇಕು. ಅದೇನೋ ನೋಡು ಇದನ್ನ ಶುರುಮಾಡಿದ ದಿನದಿಂದ ಏನೇನೋ ತಕ್ರಾರ್ ಬರ್ರಾ ಇದೆ ಮುಗಿಸುಕ್ಕೇ ಆಗುಲ್ಲ” ಅಂತ ಹೇಳಿ ಕೆಲವು lineಗಳನ್ನ dictate ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಧ್ಯೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, “ಮಗೂ, ಓದು, ಏನು ಬರೆ” ಅಂತ ಹೇಳಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಓದಿಸಿ ಕೇಳಿ ಸರಿಯಾಗಿದ್ದರೆ “ಹೂಂ” ಅಂತ ತೃಪ್ತಿಯ ಗುಟರು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಬರೆಯುವವನು ಏನಾದರೂ spelling ತಪ್ಪು

ಮಾಡಿದ್ದೋ, ಅಥವಾ pronunciation ತಪ್ಪಿದ್ದೋ, ತೊಗೊಳ್ಳಿ ಅದರ ವಾಣಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ? 'Humble' ಅನ್ನುವುದನ್ನು ಹಂಬಲ್ ಅಂತ ಉಚ್ಚರಿಸಿದರೆ. "ಲೋ ಅದು 'ಅಂಬಲ್' ಕಣೆ 'H' ಅಲ್ಲ 'H' ಅನ್ನೋದು ಹೆಚ್‌ಕಟ್ಟಿ ಅಲ್ಲೋ!" ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರೂಮಿಗೆ ಕಂಠ ಬಂದಾ ಅಂತ ಇಟ್ಕೊಳ್ಳೋಣ. ಅವನ್ನ 'ಯಾಕೋ ಇದ್ದು late ಉ ? ನಿತ್ತಗೇ ಬರ್ತಿನಿ ಅಂತ ಹೇಳಿದ್ದಲ್ಲ? ಅಂತ ಕೇಳೋದು. ಅವನು "ಸಾರ್! ನಮ್ಮ ಪೇಪರಿನ ಕೆಲಸ ಸ್ವಲ್ಪ late ಆಯಿತು" (He was working for a daily paper) ಅಂದರೆ ಏನು ನಿನ್ನ paper ಓ ? All 'ಪರ್' and no pay' ಅಂತ ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿ "ಕೊಡೋ, ಇವತ್ತು ರಾಮು ಬರ್ಕೊತಾ ಇದಾನೆ. ನೀನು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೇಳ್ತಾ ಇರು" ಅನ್ನುವುದು.

ಮುಂದೆ ಒಂದು ಕಡೆ night ಅನ್ನುವ ಪದ ಬರೆಯಬೇಕಾದಾಗ ಕೈಲಾಸಂ ವ್ಹವ್‌ವ್ ಅಂತ ಬೀಟಿಹಾಕಿ, "ಲೋ light ಅನ್ನುವುದರ scotch pronunciation ಗೊತ್ತೇನೋ ? ಇಂಗ್ಲಿಷಿನವನು 'ಲೈಟ್' ಅಂತ ಉಚ್ಚರಿಸಿದರೆ scotsman ಅದನ್ನೇ ಲಹ್ಕ್ಚ್ ಅಂತಾನೆ. "It was ನಹ್ಕ್ಚ್ and there was ಬ್ರಹ್ಕ್ಚ್ ಮೂನ್ ಲಹ್ಕ್ಚ್" ಅನ್ನುತ್ತಾನೆ ಹೀಗೇ ಮಾತುಗಳ ಮುಂದುವರಿಕೆ. ಒಂದೇ ಎರಡೇ ?

ಹೀಗಾಗಿ 12 ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ 8-10 line ಕೂಡಾ ಮುಗಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬರೆದುಕೊಳ್ಳುವವನಿಗೆ ತೂಕಡಿಕೆ-ಕೈಲಾಸಂಗೆ ಆ time ನಲ್ಲಿ full ಸ್ಫೂರ್ತಿ ! ರೂಮಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾರಾದರೂ ಇದ್ದರೆ joke ಗಳು ಶುರುವಾಗಿ ನಾಟಕದ ವಿಷಯವೇ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮರೆತುಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬರೆದುಕೊಳ್ಳುವವನು "ಸಾರ್, ಮನೆಗೆ ಹೋಗ್ತೇನಿ. ನಾಳೆ ಬೇಗ ಎಳಬೇಕು. ನಾಳೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ಮುಂಚೆ ಬರ್ತೀಸಿ. ಬೇಗ ಎಲ್ಲಾ ಬರೆದು ಮುಗಿಸೋಣ" ಎಂದರೆ. "ಮಗೂ ಇನ್ನೊಂದು cheerio ಹೇಳಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗು" ಅಂತ ಇನ್ನೊಂದು ಅರ್ಥಗಂಟಿ (ಮತ್ತೊಂದು ಗುಟುಕು drink ಹಾಕುವವರೆಗೂ) ಅವನನ್ನ ಕೂರಿಸಿ ಆಮೇಲೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದೇ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲು ಅನುಮತಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗಾಗಿ ಕಾಳಮ್ಮನ ಹೈಕ್ಕು, ಬೆಂಕಿ ಬಸವ್ವ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳು ಬೆಳಕಿಗೆ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ.

ಕೈಲಾಸಂ “ ವಿದೂಷಕ ”

ಕೈಲಾಸಂ ರಚಿಸಿರುವ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅದರ “ ವಿದೂಷಕ ” ಅತ್ಯಂತ loveable fellow. ಪೌರಾಣಿಕ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂವರ ಬಾವರೂ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅವನು invariable ಆಗಿ ಹಾಜರ. ಅವನು “ ಸತ್ಯ ಅಪವಾದಿತ ಯಾಕೆಂದರೆ ಯಾವ ರಾಜಕುಮಾರಿಯೂ ಇವನನ್ನ ಪೋಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವನು ಯಾವಾಗಲೂ ರಾಜಕುಮಾರಿಯನ್ನೇ ಮದುವೆಯಾಗಲು ಸಂಚು ಹಾಕುತ್ತಾ ಇರುವವನು. ಆದನಿಗೆ ಅದರ ಕಡಿಮೆ grade ಹೆಣ್ಣು ಬೇಡ. ಅವನು incurable optimist ನೂರ ಸ್ವಯಂದರಗಳಲ್ಲಿ fail ಆದ್ರೂ ನೂರ ಒಂದನೇಯದರಲ್ಲಿ success guarantee ಅಂತ ಖುಷಿಯಾಗಿ ಹೊರಡತಕ್ಕವನು [ನಮ್ಮ lottery addicts ಮತ್ತು racegoers ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬರಾರೆ !] ಅವನಿಗೆ ಚೊಪ್ಪು ಮೀಸೆ ಮತ್ತು ಬಣ್ಣದ ಗಾಜಿನ ಕನ್ನಡಕ ಇದ್ದೇ ಇರಬೇಕು. ಸ್ವಯಂವರದ scene ಗೆ ಮುಂಚೆ street scene ನಲ್ಲಿ stage ಗೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ಮೀಸೆ ತಿರುದ್ಧತ್ತಾ ಬರಾನೆ. ತನ್ನ ಹಾವಭಾವ ವಿರಾಸ ಪಿಚ್ಚುಮಗಳಿಂದ ಹೇಗೆ ರಾಜಕುಮಾರಿಯನ್ನು ಗೆಲ್ಲಿತ್ತೇ ನೆಂದು mischievous ಆಗ ಒಂದು ಕಣ್ಣು ಮಿಟಕಿಸುತ್ತಾ ಹಾಡುತ್ತಾನೆ :-

ರಾಗ : ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಿ ಭೈರವಿ

ನೀರಜೆಯ ಕಂಡೂಯಾ

ಹೆದ್ದ ಹೆರುಷ ಗೊಂಡೂಯಾ

ಹಾರವಕ್ಕೆ ಗೊಂಡು

ಕಕ್ಕಕ್ಕರವ ಪಿಡಿದೂ

ಹಿಂಡೂವ ನೋಡಿರೀ

ರಾಜಸಭೆಯಲೀ ಹೊಳೆಯುತ ಫಳಫಳನೆ

ರಾಜಕುವರಿಯ ನಗಿಸುತ ಘೊಳಘೊಳನೆ

ಕರೆದೊಯ್ಯುವೆ ನಾನಿವಳನು ಕಳಾಕಳಾನೆ

ಉಳಿದರಸರ ಗತಿ ಅಳುವುದೆ ಗೊಳೋಗೊಳನೆ

ನೀರಜೆಯ

ಮುಂದೆ ಸ್ವಯಂವರ ನಡೆಯುತ್ತೆ. We know the result. Race ನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ವಿರೋಧಕ “also ran” ಆಗುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ವಾತ್ಸವ beauty ಅಂದರೆ ಅವನು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಧೃತಿಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಖುಷಿಯಾಗಿಯೇ ಇರಾನೆ. next scene ನಲ್ಲಿ ಬಂದು, “ಬರುವ ಸಂಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕೋಸಲ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂವರ ಮಹೋತ್ಸವ ನಡೆಯಲಿದೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ” “ನೀರಜೆಯ ಕಂಡು— ಹಿಂದೂಪ ನೋಡಿರಿ” ಅಂತ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ

ನಿರ್ಗಮಿಸುವ ಮೊದಲು ರಾಜನಿಗೆ ಕಲ್ಯಾಣಮಸ್ತು ಎಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ, ಪುನಃ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣ—ಮಸ್ತು ಎಂದು ಬಿಡಿಸಿ ಹೇಳಿ, ‘ಮಸ್ತು’ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ “ತುಂಬಾ” ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಕೈಗಳನ್ನು ಅಗಲಿಸಿ ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತಾನೆ.

“ನೀರಜೆಯ ಕಂಡು” ಕೈಲಾಸಿಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರಿಯವಾದ ಹಾಡು. ಅವರು ಒಬ್ಬರೇ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಗ ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ ಬಾರಿಸಿಕೊಂಡು ತಾರ ಸ್ಥಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಹಾಡು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದದ್ದನ್ನು ನಾನು 3-4 ಬಾರಿ ಹೊರಗೆ ನಿಂತು ಕೇಳಿದ್ದೀನಿ. ಇದರಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಿ ಭೈರವಿಯ ರಾಗಭಾವ ತುಂಬಾ ಸೊಗಸಾಗಿ ಮೂಡಿದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಕೈಲಾಸಂ ಸತ್ವಪೂರ್ಣ ಧ್ವನಿ ಯಲ್ಲಿ (ಅದರಲ್ಲಿ ತಾರಸ್ಥಾಯಿಯಲ್ಲಿ) ಇದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕೇಳುವುದು ಒಂದು ಭಾಗ್ಯ! ಅವರು ಭಾವಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಈ ರಾಗ ಹಾಡುವಾಗ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು! ಕೇಳುವವರಿಗೂ ಭಾವ ಆವೇಶ ಬಂದು ಕಣ್ಣು ತೇವವಾಗುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಅನಿವಾರ್ಯ.

ಕೆ ರೆ ಯ ನೀ ರ ನು

ಸಂಗೀತದ ಮೇಷ್ಟ್ರು ಒಂದನೇ ತಾರೀಖು ತಮ್ಮ ಸಂಭಾವನೆ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಪಾಠದ ಮನೆಗೆ ಹೋದರಂತೆ. ಮನೆಯ ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಹೇಳಿದಳಂತೆ, “ಏನು ಮೇಷ್ಟ್ರೇ, ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳಿಂದ ಮಗೂನಕೆರೆಯನೀರಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೀರ. ಈಗ ಅದಕ್ಕೆ ಚಳಿಜ್ವರ ಬಂದಿದೆ. ಇನ್ನೂ ಒಂದು ವಾರ ಪಾಠಬೇಡ !! ”

ಸಪ್ತಮಾತೃಕಾ ನಾಮಗಳು

ಬ್ರಾಹ್ಮೀ, ಮಾಹೇಶ್ವರಿ, ಕೌಮಾರಿ, ವೈಷ್ಣವಿ, ವಾರಾಹಿ, ಇಂದ್ರಾಣಿ, ಚಾಮುಂಡಾ ಇವು ಸಪ್ತ ಮಾತೃಕೆಯರ ಹೆಸರುಗಳು. ಕೈಲಾಸಂ ಈ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಸಪ್ತಸ್ವರಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಸಿ ರಾಗವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು—ಅಂದರೆ ‘ಬ್ರಾಹ್ಮಿ’ ನಾಮವನ್ನು ಷಡ್ಜದಲ್ಲೂ, ಮಾಹೇಶ್ವರಿ ನಾಮವನ್ನು ರಿಷಭದಲ್ಲೂ, ಕೊನೆಗೆ ಚಾಮುಂಡಿಯ ನಾಮವನ್ನು ನಿಷಾದದಲ್ಲೂ ಮಧ್ಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹೆಸರಿನ ಮುಂದೆಯೂ ಒಂದೊಂದು ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ಸೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರ ಪೂರ್ತಿ ಪಾಠ ನನಗೆ ಈಗ ನೆನಪಿಲ್ಲ. ಅವರು “ಸುಗುಣಸರಸಾ” ಅನ್ನುವ ತಮಿಳು ಟಾಕಿ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ನಟಿಸಿದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವರದು ಒಬ್ಬ hypocrite ಸಾಧುವಿನ ಪಾತ್ರ. ಅದರಲ್ಲಿ “ಬ್ರಾಹ್ಮೀ-ಮಾಹೇಶ್ವರಿ”ಯನ್ನು ಹಾಡಿದ್ದರು.

ಆಲ್ಸೇಸ್-ಲೊರೇಯಿನ್

ಒಂದು ಬಾರಿ ಏನೋ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ (Alsatian dog—ವಿಷಯ ಅಂತ ಜ್ಞಾಪಕ) ಸರನೆ ಕೈಲಾಸಂ, “ಆಲ್ಸೇಸ್ ಎಲ್ಲಿದೆ ಗೊತ್ತೇ ನಯ್ಯಾ” ಅಂತ ಕೇಳಿದರು. ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ (ಅವನು ಜಾಗ್ರಾಭಿಯಲ್ಲಿ terribleನು) “ಅದು ಫ್ರಾನ್ಸಿನಲ್ಲಿದೆ, ಸಾರ್” ಅಂದ [ಅದು I world war ಗೆ ಮುಂಚೆ Germany ಯ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿ ತಂತೆ. ಆಮೇಲೆ France ಗೆ ಸೇರಿತು. ಅಂತೂ rightly or wrongly ಕೈಲಾಸಂ thought it was in Germany— ಈಗ ಅದು ಎಲ್ಲಿತ್ತು ಅನ್ನುವುದು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ — ಕೈಲಾಸಂ ಜವಾಬು ಕೊಟ್ಟ ರೀತಿ ಮುಖ್ಯ]. ಕೈಲಾಸಂ ಹೇಳಿದರು, “ಹೇಗಯ್ಯಾ ಅದು France ನಲ್ಲಿರಲು ಸಾಧ್ಯ? ನಾನು ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ತಿರುಗಾಡಿದ್ದೀನಿ”. ನಮ್ಮ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ, ಏನೇನೋ ಅಧಾರಿಟಿ quote ಮಾಡಲು ಶುರುಮಾಡಿದ. ಕೈಲಾಸಂ ಕೊನೆಗೆ “ಹೋಗ್ಲಿ ಬಿಡು. It is in that part of France which always belonged to Germany” ಅಂತ ಮುಗಿಸಿದರು.

ಹಸಿರು Copper Sulphate

ಇನ್ನೊಂದು ಬಾರಿ ಕೈಲಾಸಂ ಒಬ್ಬ ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯರ (ಅವರು too famous a man—ಅವರ ಹೆಸರು ಬೇಡ) ನಗಡ ಮಾತಾಡುತ್ತ ಲಿದ್ದರಂತೆ. ಆ ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯರು (either due to the slip of the tongue or due to real confusion) copper sulphate ಬಣ್ಣ “green” ಅಂತ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರಂತೆ. ಕೈಲಾಸಂ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದರಂತೆ, “If I may hazard to refresh your memory, Sir, copper sulphate always had that shade of green which is popularly known as ‘blue’ ” ಅಂತ.

* * * *

ತುಂಬಾ ಹಿಂದಿನ ಮಾತು. ಕೈಲಾಸಂ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಗೆಳೆಯರು ‘Alibaba and forty thieves’ ಚಲನಚಿತ್ರ ನೋಡಲು ಹೋದರಂತೆ. ಟಿಕೆಟ್ ಮಿಡೋದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನೋಟನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಎಂಟಾಣೇದು ಐದು ಟಿಕೆಟ್‌ಕೊಡಿ ಅಂತ ಕೇಳಿದರಂತೆ. ಅವನು ಎಂಟಾಣೆ ಟಿಕೆಟ್ ‘close’ ಅಂದ ನಂತೆ. ಹನ್ನೆರಡಾಣೆ ಟಿಕೆಟ್‌ಕೊಡು ಅಂದರಂತೆ. ಅದೇ ಕ್ಲೋಸ್ ಅಂತ ಉತ್ತರಬಂತು. ಹಾಗಾದರೆ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿಯು ಕೊಡು ಅಂದರಂತೆ. ಒಂದು ರೂಪಾಯಿಯೂ ಕ್ಲೋಸ್, ಒಂದೂವರೆದೂ ಕ್ಲೋಸ್, ಎರಡೂ ವರೆದು ಮಾತ್ರ ಕೆಲವು ಟಿಕೆಟ್‌ಗಳಿವೆ ಅಂದನಂತೆ. ಕೈಲಾಸಂ “ಹೋಗ್ಲಿ ಬಿಡು—ಬಾಕಿ ಮೂವತ್ತೊಂಬತ್ತು ಜನಾನ ನೋಡದೇ ಇದ್ದೆ ಪರವಾಗಿಲ್ಲ—ನನ್ನ ನೋಟು ವಾಪಸ್ ಕೊಡು” ಅಂತ ಕೇಳಿ ತೊಗೊಂಡು ಹಿಂದಿರುಗಿದರಂತೆ

ಇತಿ ನನ್ನಮರಃ

ಕೈಲಾಸಂ ಈ ಕೆಳಗೆ ಕಂಡ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಹೇಳಿದ್ದರು :-

ಕಾನೀನಃ ಕನ್ಯಕಾಪುತ್ರಃ

ಕಪರ್ದೀ ಕರ್ಣ ಕ್ರೈಸ್ತ ಚ || ಇತಿ, ನನ್ನಮರಃ

“ಇದು ನನ್ನ ಅದುರ ಕಣೋ. ಇದರ ಅರ್ಥ ಕನ್ಯಕಾ ಪುತ್ರರು ಮೂರು ಜನ. ಕಪರ್ದೀ, ಕರ್ಣ ಮತ್ತು ಕ್ರೈಸ್ತ”.

ಕ್ರಿಸ್ತ, ಕರ್ಣರು ಕನ್ನಿಕಾಪುತ್ರನು ಅನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಆಧಾರಗಳಿವೆ. ಅದರ ಕಪರ್ದಿ (ಇದು ಈಶ್ವರನ ಹೆಸರು) ಹೇಗೆ ಕನ್ನಿಕಾಪುತ್ರ, ಆದ ಅನ್ನುವುದು ಇದುವರೆಗೆ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿಲ್ಲ. [ಆಗಲೇ ಕೈಲಾಸಂನ ಈ ವಿಷಯ ಕೇಳಿಲ್ಲ] ಈಚೆಗೆ ನನಗೆ ತಿಳಿದ ಕೆಲವರು ಹಿರಿಯರನ್ನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಿಸಿದೆ. ಯಾರೂ ಇದುವರೆಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಕಪರ್ದಿ ಎಂದರೆ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಅನ್ನುವ ಅರ್ಥವಿದ್ದರೆ ಆಗ ಆ ಪದ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ವ್ಯಾಸರು ಕನ್ನಿಕಾಪುತ್ರ ತಾನೇ. ಈ ವಿಷಯ ಯಾರಾದರೂ ತಿಳಿದವರು clarify ಮಾಡಿದರೆ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಋಣಿ.

ಕೈಲಾಸಂ ಪ್ರಭಾವ

ಕೈಲಾಸಂ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಅನೇಕ ತರುಣರಿಗೆ ಅವರ ಮಾದರಿಯ ಪ್ರಾಸಗಳು, pun ಗಳು ಇವುಗಳ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದಿತ್ತು. ಕೆಲವು samples ನೋಡಿ : - ನಮ್ಮ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ ಯೂನಿಯನ್ನಿನ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನ ವಿಷಯ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತೆ. ಆತ ಆಗ M. A. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ. ಒಂದೆರಡು ಕೈಲಾಸಂ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದ. ಕಾಲೇಜ್ ಗರುಡಿಗೂ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯೂನಿಯನ್ ರೆಸ್ಟೋರಾಂಟಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು opinions book ಇಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಆತ ಈ ರೀತಿ record ಮಾಡಿದ್ದ :—

ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಾಡಿ ಬರುವ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಸರಬರಾಜು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸಾಮಾನುಗಳು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿವೆಯೆಂದು ಸೂಚಿಸಲು ಸಂತೋಷ—ಸಹಿ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ.

*

*

*

*

ಗಳೆಯ ಇ. ಆರ್ ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರಿಗೆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಜಮೀನಿದೆ. ಅದು ಅಬಾದಾಗದೆ ಬಹಳ ವರ್ಷ ಹಾಗೇ ಇತ್ತು. ಅದನ್ನು ಹದಕ್ಕೆ ತರಬೇಕು ಅಂತ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಹಣ, ಕಾಲ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವ್ಯಯಮಾಡಿದರು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯೇಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಒಂದುದಿನ ಜಮೀನಿನ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ

ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೀಗೆಂದರು, “ನಮ್ಮ ಜಮೀನು Ulysses ನಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮಾತಿನ ಹಾಗೆ, ಸಾರ್ ! to strive, to seek, to find and not to yield”

ಈಗ ಸುಮಾರು 15 ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ son of fury ಅನ್ನುವ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಚಿತ್ರ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗಿನ ಮಾತು. ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ಆಫೀಸಿನಲ್ಲಿ ನಾವು ಮೂರುನಾಲ್ಕು ಜನ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದೆವು ಯಾರೋ ಒಬ್ಬರು sports sectionನ ಕೊಠಡಿಯೊಳಗಿಂದ (ಸೂರಿ), ಅವರನ್ನೇ ತಮಾಷೆಯಾಗಿ ಚುಡಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪಕ್ಕವಲ್ಲಿದ್ದ Y. N. K. ಹೇಳಿದರು, “Don’t make fun of Suri-He will become the Son of Fury”

ಈಗ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಬುದ್ಧ ಜಯಂತಿಯ 25ನೇ ಶತಮಾನೋತ್ಸವ ನಡೆದಾಗ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿ ಅದರ ಸಂಬಂಧ ಅನೇಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ನಡೆದುವು. ಒಂದು ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ programme ನಲ್ಲಿ ಜನ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಮೊದಲೇ ವೈಶಾಖಮಾಸ-ಮಧ್ಯಾಹ್ನ-ಅಸಾಧ್ಯ ಜನಜಂಗುಳಿ-ಅಸಾಧ್ಯ ಶೆಕೆ ಶುರುವಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬೆವರು ಕಿತ್ತೊಳ್ಳಾ ಇತ್ತು. ಕೈಲಾಸಂ ಅಭಿಮಾನಿಯೊಬ್ಬರು ಹೇಳಿದರು. “ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಶೆಕೆ ಅಲ್ಲಪ್ಪಾ-ಬುದ್ಧ ಶೆಕೆ. 2500 ವರ್ಷದ್ದು”.

ಕೈಲಾಸಂ scrap book ನಿಂದ

ಸಿಗರೇಟ್‌ಪ್ಯಾಕಿನ ಡ್ರಾಯರ್‌ಗಳ ಮೇಲೆ ಏನಾದರೂ ಗೀಚುವುದು ಕೈಲಾಸಂ ಅಭ್ಯಾಸ ಅವರ parker pen ನಲ್ಲಿ ಬರೆದ “arnold copy book type” ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅಕ್ಷರಗಳು ಮುಕ್ತಾಫಲ! ನೋಡುವುದಕ್ಕೇ ಒಂದು ಸೊಗಸು. ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಗಾದೆಗಳನ್ನೋ ಅಥವಾ racy rhymes ನ್ನೋ ಸಿಗರೇಟ್‌ ಪ್ಯಾಕಿನ ಮೇಲೆ ಗೀಚಿ ಎಸೆಯುತ್ತಿದ್ದರು : ಅದೇ ಅವರ scrap book ಉ ಹಾಗೆ ಗೀಚಿದ್ದು ಕೆಲವು ಇವು :

If wishes were horses, beggars could ride.
If kisses were doubloons, I'd soon be a bride.

* * * *
A ಚೂಪ್ಪಲ್ in the hand is worth a ಗೊಂಚಲು on the
But ಗುರೀ must be goodಲು! (1) branchಲು.

* * * *
If mind minds its mettle
matter matters little

* * * *
ತಮ್ಮನ ಹತ್ತಿರ ಬೀರ್ಮಾಳೆ ತೌರ್ಮನೇ ಬಿಂಕಾನ !

* * * *
Soap deferred maketh the dirt stick (2)

* * * *
“ಸತೀ ಸೋನಾ” (3) — “ರಂಡೀ ಜಾಗ್ನಾ”

* * * *
“ಮುದ್ದೂ ಕುಮಾರಯ್ಯನೇ” (4) “ಪದ್ದೂ ಕೂ ಛೋಡಯ್ಯನೇ”

* * * *
“ A thing of duty is cloy for ever ” (5)

* * * *
Wages of gin is breath (6)

(1) A bird in the hand is worth two in the bush
ಗಾದೆಯ ಅಣಕವಾಡು.

(2) Hope deferred maketh the mind sick ಅನ್ನುವ
ಗಾದೆಯ ಅಣಕವಾಡು.

(3) “ ಸತೀ ಸೋನಾ ” ಒಂದು ಹಿಂದಿ picture ಹೆಸರು.

(4) ಇದು ಒಂದು ಶಂಕರಾಭರಣ ರಾಗದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಕೃತಿಯ ಪಲ್ಲವಿ.

(5) A thing of beauty is joy for ever —ಇದರ ಇನುಕರಣ

(6) Wages of sin is death—ಇದರ ಅಣಕವಾಡು.

Some say I am after all a drunkardoo
But before all I am a thinkhardoo (7)

* * * *

Honey contains vitamin 'Bee'

* * * *

ಹಂಸ ನಡೆ ಬಲ್ಲಿಲ್ಲ; ಕಾಗೆ ನಡೆ ಮರ್ದೋಯ್ತು (8)

* * * *

He was a good footballer--'left out' in every match

* * * *

Ars est celare artem (9)

* * * *

Tempus fugit (10)— but how fast !

* * * *

Verbum sapienti sat est (11)

* * * *

Booted and suited to the occasion

(7) ಕೈಲಾಸಂನ ಯಾರೋ 'drunkard' ಎಂದಾಗ ನೋವಿನಿಂದ
ಅವರು ಹೇಳಿದ ಮಾತು.

(8) ನಮ್ಮ ಒಳ್ಳೆಯ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಮರೆತು ಇತರರ ಪದ್ಧತಿಗಳಿಗೆ
ಮಾರುಹೋಗಿ ಅದನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಕಲಿಯದವರ ಪಾಡು.

(9) ಅರ್ಥ : Art lies in concealing art

(10) Time flies

(11) A word is enough for the wise—ಜಾಣನಿಗೆ ಒಂದು
ಮಾತು, ಕೋಣನಿಗೆ ಒಂದು ಏಟು.

ಕೈಲಾಸಂ ಮತ್ತು ಸಂಗೀತ

ಸಂಗೀತ ಅಂದರೆ 'ಕೈ'ಗೆ ವ್ಯಾಣ. ಓಂದಿನ ಕಾಲದ ಘಟಾನುಘಟಿ ಸಂಗೀತಗಾರರ ಕಚೇರಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಕೇಳಿದ್ದರು. ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಗೀತದ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ರಾಗಗಳೂ ಅವರಿಗೆ ಪರಿಚಿತ. ಅನೇಕ ರಾಗಗಳನ್ನು ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂನಲ್ಲಾಗಲಿ ಬುಲ್‌ಬುಲ್ ತರಾಂಗಿ ನಲ್ಲಾಗಲಿ ಬಾರಿಸಿ ತೋರಿಸುವಷ್ಟು ರಾಗಜ್ಞಾನ ಅವರಿಗೆ ಇತ್ತು. ನಾಟಕದ ಮಟ್ಟಗಳು ಅಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ತುಂಬಾ ಪ್ರಿಯ. "ನಂಕಂಪ್ಪಿ" ಮತ್ತು "ಶಂಬರನ ಶೃಂಗಾರ" ಈ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಇದ್ದ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ಅವರದು "ಗಂಪು" ಶಾರೀರ. ತುಂಬಾ ಸತ್ವಪೂರ್ಣ ವಾದ ಧ್ವನಿ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು ಕಷ್ಟಪಡಬೇಕಾದ "ತಾರಸ್ಥಾಯಿ" ಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಾರೀರ ಲೀಲಾಚಾಲವಾಗಿ ನುಡಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಇತರರ ಎದುರಿಗೆ ಹಾಡುವ ಅವರ ಗಾನಕ್ಕಿಂತ. ಅವರು ಒಬ್ಬರೇ ರೂಮಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಆತ್ಮಾನಂದ ಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ "ಸಂಗೀತವು" ಸಾರವತ್ತಾಗಿಯೂ, ಭಾವ ಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯ ವಾದುವೆಂದರೆ, "Sailor beware", "I love a lassie" "Tipperari" ಇವುಗಳು. "ಇನ್ನೇನೋ ಸೋನೋ ." ಅನ್ನುವ ಒಂದು ಸ್ಪ್ಯಾನಿಷ್ ಹಾಡನ್ನೂ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರ ರಾಗ ನಮ್ಮ ನಟಭೈರವಿಯ ದಾದರಿ ಇದೆ. ಈ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರೂಮಿನ ಹೊರಗೆ ನಿಂತು ಕೇಳುವುದು ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ಅನುಭವ !

ಪುರಂದರದಾಸರ ಪದಗಳೂ ಅವರ ಸ್ವಾಕೀನಲ್ಲಿದ್ದುವು. ಬಹಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಾದ "ಉಡುಪಿ ಕೃಷ್ಣಾ" ಪದವನ್ನು ಅವರು ಅಣಕವಾಡುವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಈ ರೀತಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಉಡುಪಿ ಕೃಷ್ಣಾ

ಅಡಿಗೆ ಮಾಡೋ

ತಡೆದು ಬಾರೇ

ಬಿಡದೆ ಹಸಿವಾ ||

ಕಡಲೆ ಹಿಟ್ಟೋಳ್
 ಇಟ್ಟಿಗೆ ಕುಟ್ಟೀ
 ವಡೆಯ ತಟ್ಟೀ
 ಬಡಿಸೊ ಕಿಟ್ಟೀ ||
 ನೀರ ನೇದೀ
 ನಾರೊಳ್ ಸುರಿದೂ

ಪುರಂದರದಾಸರ ಇನ್ನೊಂದು “ಪದ” ಅಂದರೆ “ಬೇಡವೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದ್ವೇಷ ಬೇಡವೋ.” ಇದು ಶಂಕರಾಚಾರಣ ರಾಗದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಪದದಲ್ಲಿ ಬರುವ ರಾಗಭಾವ ಎಷ್ಟು ಸೊಗಸು ಅಂದರೆ ಪಳಗಿದ ಸಂಗೀತಗಾರರು ಕೂಡ ರಾಗದ ವಿಚಿತ್ರ ಸಂಚಾರಗಳಿಗೆ ತಲೆತೂಗುವಂತಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಇದನ್ನೂ ಅಣಕವಾಡುವಿಂತೆ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೊನೆಯ ಚರಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ “ಬೆನ್ನುಬಿಡದೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕಾಯುವನಲ್ಲೋ” ಎಂಬುದನ್ನು “ಬೆನ್ನುಬಿಡದೆ ಮಾಧ್ವರನ್ನು ಕಾಯುವನಲ್ಲೋ” ಎಂದು ಬದಲಾಯಿಸಿ ಕೈಗಳನ್ನು ಅಭಿನಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಮನೋವೃತ್ತಿಗ ಹಾಸ್ಯ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಬೇಕು. ಸಂಗೀತ exception ಏನಲ್ಲ!

ಕಲ್ಯಾಣಿಯ ಜಾವಳಿ. “ಎಂತಟೀಕುಲುಕೇ” ಅವರ ಇನ್ನೊಂದು “ಖಾಸಾ” ಹಾಡು. ಇದರಲ್ಲೂ ರಾಗಭಾವ ಪಾಕವಾಗಿ ಇಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು. “ಪೋವಕರಾವೇ ಇಟು ಕೋಕಿಲವಾಣಿ” ಎನ್ನುವ ಜಾವಳಿಯೂ ಅಷ್ಟೇ ಸೊಗಸು. ಕರಹರ ಪ್ರಿಯದಲ್ಲಿ “ಜೇತೇವಸಶ್ರೀ ಪರಮೇಶಾ” ಅನ್ನುವ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. (ಅದನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದು ಒಂದೇ ಬಾರಿ. 1944ನೆಯ ಇಸವಿ ಶಿವರಾತ್ರಿಯ ದಿನ. ಅಂದು ರಾತ್ರಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು) ಆ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ “ತ್ಯಾಗರಾಜ ಪರಮಶಿವ ಕೈಲಾಸವಾಸ” ಅಂತ ಬರುತ್ತದೆ. ಅದು ಅವರ ಸ್ವಂತ ರಚನೆ ಇರಬೇಕು. ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಇನ್ನೊಂದು ಮರೆಯಲಾಗದ ಹಾಡು ಎಂದರೆ ನಾಟಕದ ಪರದಾಚಾರ್ ಅವರ ಕಂದ ಪದ್ಯ, “ಅಂಬುಜಕೆ ರವಿಯೇ ಗತಿಯೆಂದೆಂಬ ಭಂಡನು ಸಟಿಯ

ನಾಡುವನಮ್ಮಾ” ಇದು ಅಪ್ಪಟ ಶಂಕರಾಭರಣ ರಾಗದಲ್ಲಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ “ ಸಟೆಯನಾಡುವನಮ್ಮಾ” ಎಂಬ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬರುವ ರಾಗದ “ ಜಾರು ” ಅನುಕರಣೆಯು. ಅದರ ಸೊಗಸು “ ಅನುಭವ ರಸಿಕೋ ವಿಜಾನಾತಿ ” ಬಾಬ್ಬು !

ಕೈಲಾಸಂ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ “ ಮಟ್ಟು ” ಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗಭಾವ ಬಟ್ಟಿ ಇಳಿಸಿದಂತೆ ಇದೆ. ಆಯಾ ರಾಗಗಳ ವಿಶೇಷ ಸ್ವರ ಸಂಚಾರ ಗಳನ್ನು ಯುಕ್ತವಾದ ಜಾಗಗಳಿಗೆ ಅಳವಡಿಸಿ, ಹಾಡಿನ ಒಂದೇ ಸಾಲನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ ಅವರಲ್ಲಿ ರಾಗದ ವಿಶೇಷ ಗುಣ ಕಾಣುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಹಂಸಧ್ವನಿಯ (ಹಂಸಧ್ವನಿ ! ಎಂತಹ ಅಡ್ಡ ಹೆಸರು) “ ನರನಿರ್ಜರರ ”, ಬೇಗದೆಯ “ ಎಳೆಯ ತಾವರೆಯಂತೆ ” ಫರಜ್ ರಾಗದ “ ಇನ್ನು ನಿನ್ನ ಆಗ್ರಾಹವೇ ” ಕಾನಡರಾಗದ “ ಪ್ರೋಲೀಸಿನವನೆ ಬರಲಿ”, ತೋಡಿಯ “ ಪ್ರೋವೆಯಾ ಭೂವ”, ಜುಂಜೂಟಿಯ “ ಇಂದು ಬದನೆಕಾಯಿ ”ನಾ ಬೆಲೆ, ಸುರಟಿ ರಾಗದ “ ನಾಗವೇಣಿ ” ಇವೆಲ್ಲ ಮೇಲಿನ ಮಾತಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳು. ಕೈಲಾಸಂ ಇವುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಆ ಹಾಡುಗಳ ಸೊಬಗಿನ ಜೊತೆಗೆ ತಮ್ಮ ಹಾಡಿಕೆಯ ಒಂದು extra dimension ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು !

ನಮ್ಮುಬ್ಬು ನಾಟಕದ “ ಪಿಳ್ಳೂರಾಯ ” ಸಂಗೀತದ ಖಿಯಾಲಿಯ ಅತಿರೇಕ. ಅವನಿಗೆ ಮಾಮೂಲು ಮಾತನಾಡುವ ಸಂಭಾಷಣೆಯೆಲ್ಲಾ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿರಬೇಕು. ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಾತನ್ನಾಗಲಿ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ set ಮಾಡಿದರೆ ಆ ಮಾತು ಎಂದಿಗೂ ಮರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. “Music ಇದ್ರೆ... Memorise ಆಗುತ್ತೆ”. “ ಅಮರ ” ವನ್ನು ರಾಗಕ್ಕೆ set ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ತಾನೇ, ಹುಡುಗರು boyhoodನಲ್ಲಿ “ ಲಟಾಟಾ ಲೋಟಾ ಟಾಟಾ ! ಲಂಟಾ ಲಟಾ ಟಾಟಾ ” ಅಂದ ಬಡಕೊಂಡ್ರೆ ಎಂಭತ್ತು ವಯಸ್ಸಾದ್ರೂ death-bedನಲ್ಲಿ din ಆಗ್ತಿರುತ್ತೆ. ಪಿಳ್ಳೂರಾಯ ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಮಾಮೂಲಿ news itemಗಳಿಗೆ ಅವುಗಳ emotionಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ರಾಗಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಹಾಡುವ “ ಹುಚ್ಚು ” ಗಮನಾರ್ಹ

ಅಂತೂ ಕೈಲಾಸಂ ಅವರ ಮಾತುಗಳೂ ಜೋಕುಗಳೂ ಸ್ಮರಣೀಯ ವಾದರೆ ಅವರ ಸಂಗೀತವೂ ತಥಾ.

ಶ್ರೀ ಟಿ. ವಿ. ಕೈಲಾಸಂ—ಒಂದು ನೆನಪು

ಕೆ. ಎಫ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ

1942-43 ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ ಯೂನಿಯನ್ ಆಚರಿಸಿದ ನಾಡಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂರವರನ್ನು ಕರೆಸಿದ ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಜನರಿಗೆ ಅವರ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಸಿದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಗೌರವ ನನ್ನ ಆಪ್ತಮಿತ್ರರಾದ ಶ್ರೀ ಡಿ. ಎಂ. ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ್ದು. ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂರವರು ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವ ಪದಂತಿ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಪರ್ಗಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಎಲ್ಲಿದ್ದರು, ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಅನ್ನುವುದು ನನಗೆ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದು. ಕೈಲಾಸಂ ಅಂದರೆ ಒಬ್ಬ ಅಪರೂಪ ವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂದು ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮಗಳ ಭಾವನೆ. ಅವರ ಹೆಸರನ್ನು ಪೂರ್ತಿ ಸಿಗರೇಟಿನ ಹೊಗೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬರೆದು ಕೆಲವು ನಿಮಿಷಗಳ ತನಕ ಹಾಗೆಯೇ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾಡಬಲ್ಲ ಅತಿಶಯ ವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂಬ ಪವಾಡ ಕೂಡ ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿತ್ತು. ಅವರ ನಾಟಕಗಳ ಪರಿಚಯ, ಅದರಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹಾಸ್ಯ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಮತ್ತು ಮಾತುಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಆಗಲೇ ಪರಿಚಯವಿದ್ದರೂ, ಅವರನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಿ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ ಯೂನಿಯನ್ ಆಚರಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ನಾಡಹಬ್ಬ ಇನ್ನೂ ಎರಡು, ಮೂರು ವಾರಗಳಿದ್ದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂರವರು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿದದ್ದು. ಶ್ರೀ ಡಿ. ಎಂ. ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ಆಗ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ ಯೂನಿಯನ್ನಿನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿದ್ದರು. ನಾನು ಚರ್ಚೆ ಮತ್ತು ಭಾಷಣಗಳ ಕನ್‌ವೀನರ್ ಆಗಿದ್ದೆ. ನಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂರವರನ್ನು ಕರೆಸಿದರೆ ನಾಡಹಬ್ಬದ ಆಚರಣೆಗೆ ತುಂಬ ಕಳೆ

ಕಟ್ಟುತ್ತದೆ ಅವರ ಹೆಸರನ್ನಷ್ಟೇ ಕೇಳಿದರೆ ಸಾಕು. ಜನಸಂದಣಿ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು, ಹಬ್ಬ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟರು. ಜೊತೆಗೆ ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಒಬ್ಬ ಉನ್ನತ ನಾಟಕಕರ್ತರನ್ನು ಗೌರವಿಸಲು ಸದವಕಾಶ ಎಂಬ ಧೈಯವೂ ಇತ್ತು. ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ಯೂನಿಯನ್ ಪ್ರೆಸಿಡೆಂಟ್ ಸಮ್ಮತಿ ಪಡೆದು ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂ ಅವರ ಆಡ್ರೆಸ್ ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಿ, ಒಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದರು. ಒಂದು ಪಾರದೋಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಬಂತು. ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆನಪಿರುವಂತೆ ಅದು ಹೀಗಿತ್ತು. 'Apropos your letter of I regret my inability to participate in the function' ಎಂದಿವ್ವೇ ಇತ್ತು. ನಮಗೆಲ್ಲಾ ತುಂಬ ಆಶಾಭಂಗವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ದೆಶೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಬಹಳ ಉತ್ಸಾಹ ಶಾಲಿಗಳೂ ಹಿಡಿದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಜಯಗಳಿಸಲೇಬೇಕೆಂಬ ದಿಟ್ಟ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯುಳ್ಳವರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟವಾದರೂ ಒಂದು ದಿನದ ಮಟ್ಟಿ ಗಾದರೂ ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂರವರನ್ನು ಕರೆಸಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅವರ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಸಲೇಬೇಕೆಂಬ ದೃಢದಿಂದ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಸ್ವತಃ ಹೊರಟರು. ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂರವರನ್ನು ಕಂಡು, ಅವರಿಗೆ ಮೈಸೂರಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅವರನ್ನು ನೋಡುವ ಕಾತುರತೆ ಮತ್ತು ಅವರು ಬರೆದಿದ್ದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಆಗುವ ಆಶಾಭಂಗವನ್ನು ಬಹಳ ಮನಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಹೇಳಿ, ಅವರನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಮೈಸೂರಿಗೆ ವಾಪಸ್ಸು ಬಂದರು. ಆದರೂ ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂರವರು ಬರುವವರೆಗೂ ನಮಗೆ ಒಂದು ಭಯ -ಬರುತ್ತಾರೋ ಇಲ್ಲವೋ ಅಂತ.

ನಾಡಹಬ್ಬದ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂರವರು ಬರುವೇ ಬಂದರು. ಶ್ರೀ ಡಿ. ಎಂ. ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಅವರನ್ನು ಮಾಡರನ್ ಹಿಂದೂ ಹೋಟೆಲಿನಲ್ಲಿ, ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ ಯೂನಿಯನ್ನಿನ ಅತಿಥಿಗಳಾಗಿ ಇಳಿಸಲಾಯಿತು. ನಾಡ ಹಬ್ಬದ ಮೊದಲನೆಯದಿನ ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನ quadrangle ನಲ್ಲಿ "Art" ಅನ್ನುವ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಬಹಳ ಗಹನವಾದ ಭಾಷಣ ಅವರದು. ಜನ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ತುಂಬಿದ್ದರು. ಅಂದು ಮಿಕ್ಕ ಕೆಲವರ ಭಾಷಣಗಳೂ ಇದ್ದವು.

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂ ಯಾತ್ರಿದಾದರೂ ಅವರಿಗೇ ಇಷ್ಟವಾದ
 ಮನೆಯದ ಮೇಲೆ ಭಾಷಣ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಇತ್ತು. ಜನಸಂದಣಿ
 ಬಹುತೀವ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮೇಟಿಕೆಗೂ ಮೇಲೆ ಬಂದವರು ಅವರು ಭಾಷಣ
 ಮಾಡದೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬೈಲಿಸಿ ಪ್ರಶ್ನೆ-ಉತ್ತರದ ಸಂಭಾಷಣೆಗೆ
 ಮಾತ್ರ ಬಿಟ್ಟಿದರು. ಸುಮಾರು 1 1/2 ಗಂಟೆಗಳ ತನಕ ಹಾಸ್ಯದ ಹೊಸಲಿಸಲ್ಲಿ
 ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಮುಳುಗಿಸಿದರು. ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳುವುದೇ ತಡ. ಉತ್ತರವನ್ನು
 ಮಿಂಚಿಸುತ್ತೇ ಲ್ಲ. ಕೈಲಾಸಂರವರು ಅವರ ಅನನುಕರಣೀಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ
 ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಸಮಾಯಸ್ಕೂರ್ತಿ ಅದ್ಭುತವಾಗಿತ್ತು. ಅಂದು
 ಎಲ್ಲಾದರೂ 3(1) 4(1) ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟರು. ಶ್ರೀ ಬಾಬೂರಾವ್
 ಪಟೇಲ್ ಅಥವಾ ಶ್ರೀ ಎ ಎಸ್. ಜೋಹರ್ ಈಗ ಬರೆದು ಉತ್ತರಿಸುವಂತೆ,
 ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂ ಆಗ ತಕ್ಷಣ ಉತ್ತರ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟು ವೇಗವಾದ
 ಅದ್ಭುತವಾದ ಒಬ್ಬ ಅಪರಧು. ನನಗೆ ಜ್ಞಾಪಕವಿರುವಂತೆ ಒಂದೆರಡು
 ಪ್ರಶ್ನೆ-ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಯಸುತ್ತೇನೆ. “ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲಿ
 ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸ್ಥಾನ” ಎಂದು ಒಬ್ಬರು ಕೇಳಿದರು. “ಕನ್ನಡಿಗರು
 ಕೊಡುವ ಸ್ಥಾನ” ಅಂತ ನೇರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿದರು. ಮತ್ತೊಬ್ಬರು
 ‘Are grey hairs to be respected?’ ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ
 My friend, in these days black hairs are to be suspected!
 ಅಂದರು. ಬೇರೊಬ್ಬರು, ‘what is the difference between you and
 Mr. George Bernard Shaw?’ ಅಂದದ್ದಕ್ಕೆ ‘No difference We
 both come from the same place He comes from Ireland
 and I come from Iyer-land’ ಎಂದು ತಕ್ಷಣ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟರು.

ಒಂದೊಂದೂ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಾಗಲೂ ಜನಗಳು ಕಿವಿ ಕಿವುಡಾಗುವಂತೆ
 ಕರತಾಡನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ 2-3 ನಿಮಿಷಗಳಾದರೂ
 ಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆಲವರಿಗೆ ಜಾಗೃತೆ ಅರ್ಥವಾಗದೆ, ಅಮೇಲೆ ಪಕ್ಕದವರಿಂದ
 ಕೇಳಿ ನಕ್ಕ ಪ್ರಸಂಗಗಳೂ ಬಹಳವಿದ್ದವು.

ನಾಡಹಬ್ಬ ಮುಗಿದಮೇಲೆ, ಮಾಡರ್ನ್ ಹಿಂದೂ ಹೊಟೇಲಿನಿಂದ
 ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಅವರ ಬಿಡಾರವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬೇಕಾಯಿತು, ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ

ಇದ್ದವು. 'The Nook' ಒಂದು ಯಾತ್ರಾಸ್ಥಳದಂತೆ ಇತ್ತು. ಮೈಸೂರಿನ ನಾಗರೀಕರು, ಬರವಣಿಗೆಗಾರರು, ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬೆಳಗಿನಿಂದ ರಾತ್ರಿಯವರೆಗೂ ಕೈಲಾಸಂ ಭೇಟಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಂದವರು ಒಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿರಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡು ಬಂದರೂ, ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂರವರ ಮಾತಿನ ಹಾಸ್ಯ ಸರಣಿಯಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನರಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಮರೆತು, ಅಲ್ಲಿ ಕೂಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕೈಲಾಸಂ ಅವರ ಸಾಮಾನು ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ತರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಹೆಚ್ಚಿನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಹಳೆಯ ಲೆಗ್ ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ, ಬುಲ್ ಬುಲ್ ತರಂಗ್ ಒಂದು water bottle (ಫೋಲ್ಡ್ ಕವರಿದ್ದದ್ದು), ಒಂದು ಕೋಟು ಇಷ್ಟೆ. water bottle ಯಾರೋ ಅದರ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅವರ ಲೆಗ್ ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ ನಿಜಕ್ಕೂ ಅರ್ಪಣವಾದದ್ದು. ಅದರಮೇಲೆ ತಲ್ಲೀನರಾಗಿ ಅನೇಕ English ಹಾಡುಗಳನ್ನು piano ಮೇಲೆ ಬಾರಿಸುವಂತೆ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ನುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. English Music ಕಂಡರೆ ಅವರಿಗೆ ತುಂಬ ಪ್ರೇಮವಿತ್ತು. 'Sailor beware, sailor take care' ಎಂಬ ಸಮುದ್ರ ಗೀತೆಯನ್ನು ಬಹಳ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಒಂದು ಟನ್ ರಾತ್ರಿ ಬಾರಿಸಿದ್ದನ್ನು ಮರೆಯಲಾರೆ. English Music ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ನದಿ, ತೊರೆ, ಸಮುದ್ರ ಮತ್ತು ಗಾಳಿಯು ಮಾಡುವ ಧ್ವನಿಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ ಅಂತ ಅವರ ಮತವಿತ್ತು. ಅವರ ಕೋಟು ಸ್ವಲ್ಪ ಹಳೆಯದು ಇದನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಅವರಿಗೆ ಬಿಗಿಯಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಒಂದು ಸಾರಿ ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂ "It is very affectionate. It touches me on all sides !! " ಅಂತ ಹಾಸ್ಯವಾಗಿ ಅವರ ಬಿಗಿಯಾದ ಕೋಟಿಗೆ compliments ಕೊಟ್ಟರು. ಕಚ್ಚಿಪಂಚೆ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಕರೀ ಬನೀನು. ಇಷ್ಟೆ ಅವರು ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸರಳ ಉಡಿಗೆ. ಅದು ಅವರಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿಯೂ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು.

ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂರವರ ಹೊಸ ಹೊಸ 'Joke' ಗಳು ಬಿಸಿ ಬಿಸಿ ದೋಸೆಗಳಂತೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಸಂಜೆ ಸರಸ್ವತಿಪುರಂನಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರು ಅಂದು ಕೈಲಾಸಂರವರ ಕುಲುಮೆ ಇಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ನಗೆಕಿಡಿಗಳನ್ನು ನಮಗೆ

ಯೂನಿಯನ್ನಿನ ದುಡ್ಡು ಅವರ ಖರ್ಚಿಗೆ, ಹಬ್ಬ ಮುಗಿದಮೇಲೆ ಬಳಸುವುದಕ್ಕೆ ಆಗದ್ದರಿಂದ. ಅವರು ಒಂದೆರಡು ದಿನ ಅಲ್ಲ, ಇಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅವರು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಹಳ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ಕಂಡರು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಬೋಚನೆಯನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟಂತೆ, ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಅವರ ಕೆಲವು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು ಶ್ರೀ ಡಿ ಎಂ. ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ಸರಸ್ವತಿಪುರಂನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಮನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಗೆಗೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದರು. ಯೂನಿಯನ್ ರೆಸ್ಟೋರೇಟಿನ ಶ್ರೀ ರಾಮಯ್ಯರ್, ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯರ್‌ರವರು ಉಟದ ಏರ್ವಾಟನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳಾದರೂ ಅವರು ಇರಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಮತ್ತಿತರ ಖರ್ಚಿಗೆ ಸುಯಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಒಂದು "one man show" ಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದವು. ಅದರಲ್ಲಿ ಬಂದ ದುಡ್ಡನ್ನು ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು post office savings bank account ನಲ್ಲಿಟ್ಟರು ಅವರ ನಾಟಕಗಳು, ಬರವಣಿಗೆಗಳು ಮತ್ತು ಷೋಗಳಿಂದ ಬಂದ ಹಣದಿಂದ ಯಾವುದಾದರೂ ಖಾಯಂ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಏರ್ಪಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂರವರು ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಕೊಡುವರೆಂಬ ಉದ್ದೇಶ ಇತ್ತು. ಅವರ ಪುಸ್ತಕಗಳ Royalty ಏನಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ, ಏನೋ ಅವರಿಗೇ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಆದರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿದ್ದಂತೆಯೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ದುಡ್ಡಿನ ಆಶೆಗಾಗಿ ಅವರು ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗಾಗ್ಗೆ ಅವರು "A poet's guerdon is not gold" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಜ್ಞಾಪಕವಿದೆ.

ಸರಸ್ವತಿಪುರಂನ ಮನೆ ದೊಡ್ಡ ಕಾಂಪೌಂಡಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಇತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂರವರೇ "The Nook" ಅಂತ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸುವ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದರು. ಇದನ್ನು ಬಿಳಿ ಸೀಮೆಸುಣ್ಣದಲ್ಲಿ ಗೇಟ್‌ಮೇಲೆ ಯಾರೋ ಬರೆದರು. ಈ Nook ನಾನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಂಜೆ ನಾನು ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರ ಜೊತೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನೇ ಹೋದ ಒಂದೆರಡು ಸಂದರ್ಭಗಳೂ

ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದುದುಂಟು. ಒಂದುಬಾರಿ ಒಬ್ಬ ಕಾರೇಜ್ ಆಕ್ಟರ್ ಏನನ್ನೋ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ. ತಮ್ಮ ಉತ್ತಮ ಅಭಿನಯದ ವಿಷಯದಾಗಿಯೂ, ಮೇಲ್ಮೆ ಕೈಲಾಸಂರವರ ನಾಟಕಗಳ ಪರಿಚಯ ಅವರಿಂದಲೇ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಆದಂತೆಯೂ ಜಂಬ ಹೇಳಿಕೊಂಡದ್ದು ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂರವರ ತಿವಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿತು ಅವರು ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂರವರನ್ನು ಬಹಳ familiar ಆಗಿ “Hallo Kai” ಅಂತಲೂ ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟು familiarity ಅವರಿಗೆ ಸರಿಬಿದ್ದಂತೆ ಾಣಲಿಲ್ಲ. ಈ ಆಕ್ಟರ್ ಹೆಸರು ‘J’ ಇಂದ ಶುರುವಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂರವರು ಕೂಡ ‘ಹಳೆ familiar ಆಗಿ ಅವರನ್ನು “Hallo J Very well J” ಅಂತಲೇ ಮಾತಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದುದಿನ ಈ ಆಕ್ಟರ್ ಎದ್ದುಹೋದಮೇಲೆ ನನ್ನ ಕೈಲಿ ‘Look at this fellow ‘J’. I am abusing him everyday. But he takes it as a great compliment!’ ಅಂತ ಹೇಳಿದರು. ನನಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ Chambers’s Dictionary ಕ್ಕೆಗೆ ಕೊಟ್ಟು “Jay” ಅಂದರೆ ಏನು ಅಂತ ನೋಡು ಅಂದರು. ಓದಿ ನನಗೆ ತಡೆಯಲಾರದಷ್ಟು ನಗು ಬಂತು ನಾನು ಕೂಡ ಓದುಗರಿಗೆ Chambers’s Dictionary ನೋಡಿ ಅಂತ ಹೇಳಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ.

ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂರವರು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ proverbsನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ ಹೊಸ ಹೊಸ proverbs ರಚಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಪುಣರಿದ್ದರು. ‘A bird in the hand is worth two in the bush’ ಅನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಲುವಂತೆ ‘A hair on the head is worth two on the brush!’ ಅಂತ ರಚಿಸಿದ್ದರು. ಹೀಗೆಯೇ “where there is a will there is a way” ಅನ್ನುವುದನ್ನು “where there is a swill there is a sway!” ಅಂತ ತಿರುಗಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. “Wages of sin is death” ಅನ್ನುವುದನ್ನು “wages of gin is breath!” ಅಂತ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂತಹವು ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟೋ ಇದ್ದವು.

ಇನ್ನೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ಥೂಲಕಾಯದ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ “three chairs tohip hip ಹೊರೆ!!” ಎಂದಾದು, ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಇವರಿಗನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ ಅಂದು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ನಗಿಸಿದರು.

ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂರವರ ಜ್ಞಾಪಕಶಕ್ತಿಯೂ ಅವರೂಪವಾದದ್ದೇ. ಒಂದು ದಿನ ಅವರ “ಸೂಳೆ” ನಾಟಕವನ್ನು ರಾತ್ರಿ ಒಬ್ಬ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಬರೆದು ಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. “my ಸೂಳೆ is an educated ಸೂಳೆ ... ತಾಳು. ಈ ಮಾತುಗಳು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿರುವುದಕ್ಕೆ ಸರಿಹೋಗಲ್ಲ. ಇಂಥ scene ನಲ್ಲಿ, ಇಂಥ ವಾಕ್ಯ ಹೊಡೆದು ಹಾಕಿ, ಅದರ ಬದಲು ಹೀಗೆ ಬರೆದುಕೋ. ಆಗ ಸರಿಹೋಗುತ್ತೆ.” ಅಂತ ಜ್ಞಾಪಕದಿಂದಲೇ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನ ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದೆ.

ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಹೆಚ್ಚು ವಿಶ್ವಾಸ ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ ಅನ್ನುವುದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಸಂಕಲ್ಪ ವಿಹೀನತೆ ಅವರ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸನ್ಯಾಸಿಯಂತೆಯೇ ಅವರ ಜೀವನ. ಎಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲೆ ಸರಿ. ಎಲ್ಲಿಗೆ ಬಿಟ್ಟರೆ ಅಲ್ಲಿಗೇ ಕೊನೆ. ಸಿಗರೇಟು ಮಾತ್ರ ಯಾವಾಗಲೂ ಉರಿಯುತ್ತಿರಬೇಕು. ಜಿನಿ ಅಥವಾ ರಮ್ ಜೊತೆಗಿರಬೇಕು. ಒಂದು ಸಾರಿ ಏನೋ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ವಿಷಯ ಬಂತು. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರನ್ನ ನೆನೆಸಿಕೊಂಡರೆ ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂ ತುಂಬ ಗೌರವ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಾತಾಡುತ್ತಾ “Gandhiji is an example, but I am a warning” ಅಂತ ಬಹಳ ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಅವರ ಉಡಿಗೆ ಸರಳ. ಬೊಂಬಾಯಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅವರೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ಒಂದು Club ಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರಂತೆ. ಇವರ ಹಳೆ ಕೋಟನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದರಂತೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು Billiards ಆಡುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂರವರು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ 6-7 ವರ್ಷ ಇದ್ದು, billiards ಆಡಲು ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಕಲಿತಿದ್ದರು. ಇವರೂ ಒಂದೆರಡು ಆಟ ಆಡಲು ಅವಕಾಶ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಆಡಿದರಂತೆ. ಇವರ ಹೆಚ್ಚು ಮಟ್ಟದ ಆಟ ನೋಡಿ ಕ್ಲಬ್ಬಿನ ಸದಸ್ಯನೊಬ್ಬ “He is a gentleman after all” ಅಂತ ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂರವರಿಗೆ ಕೇಳುವಂತೆ ಆಂದನಂತೆ. ಕೋಪದಿಂದ ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂ ತಕ್ಷಣವೇ “My friend, I am a gentleman before all!” ಅಂತ ಬಾಯಿ ಮುಂಚ್ಚಿಸಿದರಂತೆ.

ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಗ ಶ್ರೀ V. S. Srinivas Sastry ಅವರ ಒಂದು ಭಾಷಣ ನಮ್ಮ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಶ್ರೀ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರ ರಾಜಕೀಯದ ಬಗ್ಗೆ ಜನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಅವಿಶ್ವಾಸವಿತ್ತು. ಆದರೂ ಶ್ರೀ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಭಾಷಣಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿದ್ದರು. ಶ್ರೀ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂರವರಿಗೆ ತುಂಬ ಗೌರವ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಡಿಯಾ ದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾತಾಡುವ ಶಕ್ತಿ ಇರುವುದು ಇವರೊಬ್ಬರಿಗೆ ಅಂತ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿತ್ತು. ಅವರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಕೈಲಾಸಂಗೆ ಗುರುಭಾವನೆ ಇತ್ತು. ಶ್ರೀ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಭಾಷಣ ಕೇಳಲು ಕೈಲಾಸಂ ನಮ್ಮ ಜೊತೆ ಬಂದರು. ಶ್ರೀ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಬರುವ ದಾರಿಯನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದು, ಅವರು ಬಂದ ಕೂಡಲೇ ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಅವರ ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಈ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ನಾನೆಂದಿಗೂ ಮರೆಯಲಾರೆ. ಪ್ರತಿಭಾವಂತರೂ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷಾಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂ. ಒಬ್ಬ ಚಿಕ್ಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಂತೆ ಶ್ರೀ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಕಾಲಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ್ದು. ಅವರ ನಿರ್ಗಮನ, ಸರಳತೆ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ಅಪಾರ ಗೌರವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಕೈಲಾಸಂರವರನ್ನು ಮೇಲೆಕ್ಕಿತ್ತಿ, “You are here!” ಅಂತ ಅವರನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಕುಶಲ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿ, ಆಮೇಲೆ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಹೋದರು.

ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂರವರ ಗರ್ವರಹಿತ ಸರಳತೆ, ನಮಗೆ ಆದರ್ಶವಾಗಬೇಕು. ಇಂಥ ಒಬ್ಬ ಅಪರೂಪ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪರಿಚಯ ನನಗಾದದ್ದು ಜೀವನದ ಒಂದು ಮರೆಯಲಾಗದ ಅವಕಾಶ ಅಷ್ಟೆ. ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂ ಇನ್ನೂ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೇ, ನನ್ನ ಓದು ಮುಗಿದು, ಮೈಸೂರನ್ನು ಬಿಡಲಾಗದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಬಿಟ್ಟೆ. ಶ್ರೀ ಕೈಲಾಸಂರವರ ನೆನಪು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹಸಿರಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿದೆ.

Sanitation (very important)

10

క్షేత్ర విస్తారము కడ కడ = "
 నానా శాస్త్ర భేదములు = 11
 చూచి కట్టిడి మేరకు నేర్పడెను. 2
 నానా కృష్ణ వానములు = 12
 కానానా వానములు వేరే వానములు. 2
 " నానా కృష్ణ వానములు వేరే వానములు. 2
 " నానా కృష్ణ వానములు వేరే వానములు. 2

ಕೃತ ಜ್ಞತೆ

ಈ ಪುಸ್ತಕ ಬೇಗನೆ ಅಚ್ಚಾಗಿ ಹೊರಬರಲು ದಾನ ನೀಡಿ ಸಹಕರಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರು :—

- (1) ಶ್ರೀ ವೈ. ಎಂ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ, ಡೈರೆಕ್ಟರ್ ಮತ್ತು ಜನರಲ್ ಮ್ಯಾನೇಜರ್, ಇಂಟರ್ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಎಂಡ್ ಬಯಲಾಜಿಕಲ್ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಬಸವನಗುಡಿ—೪ (ಕುರಸೋಲ್ ತಯಾರಿಕರು) ರೂ. 150.
- (2) ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರದ ಸೆಕ್ರೆಟೇರಿಯಟ್ ಕ್ಲಬ್ಬಿನವರು ರೂ. 50.

ಹೊಸ ಹೊದಿಕೆ ಹೊತ್ತು ಹೊರಬಂದಿರುವ ಕೈಲಾಸಂ ಬೊತ್ತಿಗೆಗಳು

ಜೊಳ್ಳುಗಟ್ಟಿ (ಭಾಗ ೧) ★ ವೈದ್ಯನ ವ್ಯಾಧಿ, ★ ಬಹಿಷ್ಕಾರ
ಪೋಲೀ ಕಿಟ್ಟಿ ★ ಬಂಗವಾಳವಿಲ್ಲದ ಬದಾಯಿ ★ ಹೋಂ ರೂಲು
ಅಮ್ಮಾವ್ರ ಗಂಡ ★ ಸತ್ತವನ ನಂತಾಪ ★ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೊಬ್ಬಣ್ಣ
ತಾವರಕೆರೆ ★ ಸೀಕರ್ಸ್ ನಾನಿತ್ರಿ ★ ತಾಳೀಕಟ್ಟೋಕ್ಕೋಲೀನೇ
ನಮ್ ಬ್ರಾವ್ವಣಿಕೆ ★ ನಮ್ ಕುಂದಾನಿ ★ ಪೂಳಿ ★ ನಮ್ಮ ಬ್ಬು
ಶಂಬರನ ರ್ಲಂಗಾರ ★ ಏಕಲವ್ಯ (ಪರ್ವನಾ'ನ ಕನ್ನನ ಅನುವಾದ)
ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ: ಪರ್ವನಾ ★ ಲಿಟಲ್ ಲೇಸ್ ಎಂದ್ ಪ್ಲೇಸ್
ಕರ್ನಾಟಕ ಕೀಟಕ

ಜಿ. ಸಿ. ರಾಜರತ್ನಂ ಅವರ

- ★ ಕೈಲಾಸಂ ನೆನಸು ಮತ್ತು ಕೈಲಾಸ ಕಥನ
- ★ ಏಕಲವ್ಯ (ಕೈಲಾಸಂ ಅವರ 'ಪರ್ವನಾ' ನಾಟಕದ ಸಾರವಿಸ್ತಾರ)

ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ :

- ★ ಗೀತಾ ಏಜೆನ್ಸೀಸ್, ಬಸ್. ಮೇಜೆ
- ★ ಗೋಖಲೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಿಚಾರ ಸಂಸ್ಥೆ
ನರಸಿಂಹರಾಜಾ ಕಾಲೋನಿ
- ★ ಇಂಡಿಯನ್ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ವರ್ಲ್ಡ್ ಕಲ್ಚರ್
ಬಿ. ವಿ. ಪಾಟೀಲರಾವ್ ರಸ್ತೆ, ಬಸವನಗುಡಿ
- ★ ಮಹಿಳಾ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಕೋ-ಆಪರೇಟಿವ್ ಶೋಪ್ಪೆಟ
ಹನುಮಂತನಗರ
- ★ ಕೈಲಾಸಂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಳು ಕೂಟ
ಬಿ. ಕೆ. ಮರಿಯನ, ಹುಸ್ಸೂರ್, ಚಾಮರಾಜನೇರಿ
- ★ ಗಾಂಧಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘ, ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ

ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ :

- ★ ಗೀತಾ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ನ್ಯೂ ಸ್ಟಾಪ್ಪೊ ಸರ್ಕಲ್

ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ಮೇಲಿನ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಬೆಲೆಗೆ ಪಡೆಯಬಹುದು.

